

Medya – Devlet İlişkileri ve Çatışmanın Çözümüne Etkisi

DPI Yuvarlak Masa Toplantısı
Mardin

29 Haziran 2013

Medya – Devlet İlişkileri ve Çatışmanın Çözümüne Etkisi

DPI Yuvarlak Masa Toplantısı
Mardin

29 Haziran 2013

Democratic
Progress
Institute

Haziran 2013

Demokratik Gelişim Enstitüsü
11 Guilford Street
Londra WC1N 1DH
Birleşik Krallık
tarafından yayınlanmıştır.

www.democraticprogress.org
info@democraticprogress.org
+44 (0)203 206 9939

İlk baskı, 2013

ISBN: 978-1-905592-76-0

© DPI – Demokratik Gelişim Enstitüsü, 2013

DPI – Demokratik Gelişim Enstitüsü İngiltere ve Galler’de kayıtlı bir vakıftır. Vakıf Kayıt No. 1037236. Kayıtlı Şirket No. 2922108.

Bu yayının telif hakları saklıdır, ancak, eğitim amacıyla telif ödenmeksizin ya da önceden izin alınmaksızın herhangi bir yöntemle çoğaltılabilir ancak yeniden satılamaz. Bu durumun dışındaki her tür kopyalama için yayıncılardan yazılı izin alınması gerekmektedir. Bu durumda yayıncılara bir ücret ödenmesi gerekebilir.

Önemli Not: Bu rapor yuvarlak masa toplantısında yapılan konuşmaların özet halini içermektedir. Rapordaki konuşma metinleri yapılan konuşmalarla birebir bir benzerlik içermediği gibi konuşmaların tam çözümü de değildir.

İçindekiler

Önsöz	6
Hoşgeldiniz ve Açılış Konuşmaları.....	9
Birinci Bölüm	14
Tartışma Bölümü.....	50
İkinci Bölüm.....	74
Sonuç.....	141
Ek 1: Katılımcılar.....	142
Türkiye’den Katılımcılar.....	142
Uluslararası Katılımcılar	144
Ek 2: DPI Yönetim Kurulu ve Uzmanlar Konseyi	
Üyeleri	145

Önsöz

Bu rapor Demokratik Gelişim Enstitüsü tarafından, 29 Haziran 2013 tarihinde Mardin’de düzenlenen, çatışmanın çözümü sürecinde medya ile devlet ilişkilerini konu alan yuvarlak masa toplantısında, ortaya atılan düşüncelerin ayrıntılarını içermektedir.

Kuşku yok ki, dünyanın başka yerlerinde olduğu gibi, Türkiye’de süren barış sürecinin gelişerek devam etmesi konusunda da, önünde çeşitli zorluklar bulunmasına rağmen, medyanın önemli katkısız rolü olacaktır. Yuvarlak masa toplantısı ve toplantıda gelişen tartışmaları içeren bu yayının, çözüm süreci müzakerelerinde, medyanın rolüne katkı sunmasını diliyor ve umut ediyoruz.

Belirtelim ki, Mardin’de düzenlenen yuvarlak masa toplantısı, bir süreden beri gerçekleştirdiğimiz ve sürdürmeyi arzu ettiğimiz, Türkiye’nin demokratikleşmesine ilişkin seminerlerinin bir devamıdır. Toplantımıza katılıp, güçlü bir diyalogun oluşmasına katkı sunan herkese teşekkür ediyoruz.

Demokratik Gelişim Enstitüsü (DPI), bu toplantılarla, farklı tarafları biraraya getirip, aykırı bilgilerin, fikir, kaygı ve önerilerin harmanlaşarak paylaşıldığı bir atmosfer oluşturmayı amaçlamakta; samimi bir ortamda bir araya getirilen aykırılıklarla, farklılıklar temelinde demokrasinin inşaa zeminini

güçlendirmeyi teşvik etmektedir. Enstitünün yürüttüğü çalışmalarda, sorunlar konusunda, hem merkezi siyaset, hem de yerel düzlemde demokratik bir çözümün odaklaşacağı, kilit özellikteki anlaşmazlıklarda, konsensüs (ortak nokta) sağlamaya imkan verecek, çoğulcu bir siyasal zeminin geliştirilmesini destekler niteliktedir.

Çalışmalarımız kapsamında, güçlü bir kamusal tartışmanın gelişmesi için, uzman bilgilerin paylaşımını ve yanısıra pratik çalışma çerçeveleri de sunmaktadır. Aynı zamanda, uluslararası anlamda barış ve demokrasinin gelişimini teşvik etme konusu üzerinde yoğunlaşmaktayız. DPI, bu çerçeve dahilinde, barış ve demokrasinin ilerlemesi için, yapısal, toplumsal diyalogun oluşumuna katkı sunmaktadır. Öte yandan, barış ile demokrasinin sağlam zeminde inşası için, mevcut tartışmaları genişletip, yayarak amaca hizmet eden, yeni tartışma alanları da açmaktadır. DPI'nın bu sürece dair amacı, ortak önceliklerin tespiti ve bunu takiben, yaratıcı yaklaşımların sergilenmesi yoluyla, demokratik çözümün sağlanmasında etki ve katkıda bulunmaktır. DPI aynı zamanda, projeler aracılığıyla akademisyenler, sivil toplum örgütleri ve karar alma mekanizmalarındaki kesimler arasında işbirliğini güçlendirip, bu yöndeki çabaları desteklemeyi amaçlamaktadır.

Benzer sorunların yaşandığı ülkeleri incelemeye dayalı olarak, gerçekleştirilen Karşılaştırmalı Çalışma Gezileri, bu örneklerdeki hataların tekrarını önleme konusunda, etkili bir sonuçsal araç

olarak görülmektedir. Çünkü, barış ve demokrasinin inşasında, karşılaştırmalı analiz modelini, Enstitümüzün amaçlarının gerçekleşmesinde merkezi bir çalışma olarak görmekteyiz. Bu raporun hazırlanmasındaki katkılarından dolayı Judith Sijstermans’a teşekkür borçlu olduğumuzu belirtmek istiyoruz.

Kerim Yıldız

Direktör
DPI

DPI tarafından Mardin Artuklu Üniversitesinde düzenlenen Yuvarlak Masa Toplantısı katılımcıları (Yukarıdan aşağı ve soldan sağa doğru): Ceren Sözeri, Hamza Aktan, Riada Akyol, Mustafa Akyol, Neslihan Özgüneş, Aslı Tunç, Feray Salman, Dr. Kathleen Cavanaugh, Dr. Edel Hughes, Doğan Akın, Eleanor Johnson, Hande Özhabes, Nur Kırmızıdağ, Necip Çapraz, Ahmet Ay, Yavuz Baydar, Mahmut Mutman, Tom Kelly, Ferda Balancar, Yigit Aksakoğlu, David Gorman, Ahmet Akgül, Kadri Salaz, Kerim Yıldız, Oral Çalışlar, Bejan Matur, Prof Penny Green, Owen Bowcott, Bayram Zilan, Cengiz Çandar, Vahap Coşkun, Muzaffer Duru, Ayhan Bilgen, Hüseyin Aykol, Havva Kök, Esra Elmas ve Cansu Çamlıbel

Hoşgeldiniz ve Açılış Konuşmaları

Bejan Matur¹ tarafından yapılan açılış konuşması

DPI, benden açılış konuşmasını rica etti. Fakat ben, aynı zamanda toplantının ev sahiplerinden biriyim. Benim için, burada ev sahipliği yapmak, başka yerlere göre daha kolay. Çünkü, Mardin'in bu tarihi ortamında, çatışmanın çözümünü tartışmak, benim için de iyi bir tecrübe olacak.

Bugün, daha önceki yuvarlak masa toplantılarında, ele aldığımız medya konusunu tartışmaya devam edeceğiz. Özellikle, hem ülkemiz, hem de dünyanın farklı yerlerindeki medyanın, çatışmaların çözümünde oynadıkları rolü irdeleyeceğiz. Bugünkü toplantıda, ilk kez aramıza katılan dostlarımız var. Onlar için, ön açıcı olması düşüncesiyle, DPI hakkında, kısaca bilgi vermek istiyorum: DPI Türkçe söylemlerle, Demokratik Gelişim Enstitüsüdür. Kurumsal merkezi Londra'dadır. Özellikle, çatışmaların çözümü konusu üzerine yoğunlaşmaktadır. Dünyadaki farklı çatışmaların dışında, öncelikli çalışma alanlarından biri de, Türkiye ve sıcaklığını sürdüren Kürt sorunudur. Aramızda siyasetçiler, yazarlar ve gazeteciler var. Bu değerli kadroyla, geçmişte çeşitli karşılaştırmalı çalışma gezileri yaptık. Bunlardan ilkinin Britanya'nın tecrübesini incelemek üzere,

1 Türkiye'nin önde gelen şair ve yazarlarından biridir.2012 yılının başına kadar Zaman gazetesinde yazdığı düzenli köşe yazılarında Kürt siyaseti, Ermeni sorunu, gündelik siyaset, azınlık sorunları, cezaevi yazıları ve kadın sorunu gibi konuları işlemiştir. Yaptıkları 17 değişik dile çevrilen Matur çok sayıda edebiyat ödülü sahibidir. Diyarbakır Kültür ve Sanat Vakfı Kurucu Başkanlığı görevinde bulunmuştur.

Birleşik Krallığa yaptık. İngiltere, İrlanda, İskoçya ve Galler'i ziyaret ettik. Yakın bir dönemde de, Güney Afrika'ya gittik. Bu örneklerle düzenlediğimiz inceleme gezileriyle, çözümlerin nasıl yakalandığını anlamaya çalıştık. Güney Afrika dönüşünde, ben ve diğer arkadaşlarımız, gözlemlerimizi çeşitli açuları yansıtan yazılar yazdık.

Bir tesbittir ki, bir çatışma ne kadar uzun sürerse, çözüm de o kadar zorlaşır. Ayrıca, çözüm bir gün, yada gecede gelecek kadar değildir. Bunu, kendi tecrübelerimizden de biliyoruz. Türkiye'de ki çatışmalar da, sihirli bir gecede formülle çözülecek değildir. Ama öncelik olarak, bütün kurumların, kendisini çözüm anlamında sorumlu hissetmesi gerekir.

Kurumlar derken, bu noktada medyanın rolü çok önemlidir. Özellikle, Türkiye'de ki medyanın omuzlarında büyük bir sorumluluk vardır. Bazılarımız, belkide bu çatışma sürecinde, ülkede yaşanan gerçeğe yanıt olamadığımız için, kendimizi suçlu hissediyoruz. Sorunu bilen ve medyada işleyen pek çok kişi susturuldu zaten. Bazıları, çatışmayı sürdürenlerle işbirliği cephesine savruldular. Katılımcılardan sayın Yavuz Baydar, Mahmut Mutman ve Doğan Akın özellikle bu konular hakkında konuşacaklar. Eminim, yerel medyadan katılan arkadaşlarımız da katkıda bulunacaklardır. Tesbitler, olumlu, ya da olumsuz yorumlarını dinleyeceğiz.

Henüz, işlemiş bulunan süreç yolunun başındayız. Jonathan

Powell bir toplantımızda çatışmanın çözümü süreciyle ilgili olarak, hepimizi fazlasıyla etkileyen bir bisiklet metaforundan bahsetmişti. Bize, düşmemek için sürekli olarak pedal çevirmemiz gerektiğinden bahsetmişti.

Birinci bölümdeki konuşmacılardan biri, Birleşik Krallıktan Sayın Tom Kelly. Kendisi, Kuzey İrlanda barış sürecinde, hem Kuzey İrlanda Ofisi, hemde Tony Blair'in sözcülüğünü yapmıştır. Owen Bowcott ise İngiltere'nin önemli gazetelerinden The Guardian'da, deneyimli bir gazetecidir. Kuzey İrlanda barış sürecini uzunca süre izlemiş, işleyiş ve beliren sorunları anlatan sayısız yazı yazmıştır.

Konuşmalara geçmeden sözü Mardin Artuklu Üniversitesi Dekan Yardımcısı ve Yaşayan Diller Enstitüsü Müdürü Prof. Kadri Yıldırım'a vermek istiyorum. Kendisi, Kürtçenin felsefik derinliği üzerine uzman bir isimdir. Ayrıca Kürtlerin Romeo ve Juliet'i olarak tarif edilen *Mem-Zîn* destanı konusunda da uzmandır. Sözü, bize güzel bir haber vereceğini de umduğum sayın Kadri Yıldırım'a bırakıyorum.

Kadri Yıldırım² tarafından yapılan konuşma

Çok teşekkürler. Aslında, Üniversitemiz dekanının da burada olması gerekiyordu. Ancak, daha önceden kararlaştırılmış bir

başka program sebebiyle aramıza katılamadı. Benden, saygılarını

2 Kadri Yıldırım Mardin Artuklu Üniversitesi Dekan Yardımcısı ve Yaşayan Diller Enstitüsü Müdürüdür. Doktorasını Arap dili ve edebiyatı alanında yapan Yıldırım, ayrıca Kürdoloji ve Fars dili ve edebiyatı alanında uzmandır.

ve başarı dileklerini iletmemi rica etti. Bugün, anlamlı bir çalışma için biraradayız. Üstüne görev düşen herkesin çok dikkat etmesi gereken bir süreçten geçiyoruz. Bu herkesin diline dikkat etmesi gereken bu dönemde, hassasiyetin öncelikle medya’da yansımaları bulması gerektiğine inanıyoruz.

Bu konudaki görüşlerimi paylaşmadan önce, Bejan hanımın bahsettiği güzel haberi vermek istiyorum. Okulumuzdan, yarın öğleden sonra 500 tane Kürtçe öğretmeni mezun olacaktır. Bu amaçla yarın bir mezuniyet töreni düzenliyoruz ve hepimizi oraya davet etmek istiyorum. Mezun olan öğrencilerimiz, bir yıllık bir yüksek lisans programını tamamladılar. Hükümet, geçen yıl bir kararla, orta okul 5-8 sınıfları arasında Kürtçeyi seçmeli bir ders olarak okutmaya karar verdi. Seçmeli ders elbette sevinilecek, yada bu alanda görev alacak öğretmenler için büyük mezuniyet töreni düzenlenmesini gerektirecek bir olay değildir. Ancak başlangıçtır. Umarım gelecekte yapılacak yasal ve anayasal değişikliklerle bu konuda daha iyi bir standart yakalanacaktır. Buna inanıyor ve umut ediyorum. Bu durum gerçekleşene kadar, seçmeli ders programını, amaca yönelik olarak atılmış olumlu bir adım olarak görmek gerekir.

Kürtçe eğitim için, belli bir altyapı hazırlamamız gerekiyor. Önce okul kitapları ve diğer materyalleri, daha sonra da bu eğitim kitapları çerçevesinde eğitim verecek öğretmen kadrolarını yetiştirmek gerekliliktir. Eğitim ve öğretim materyalleri ve öğretmen eğitiminin karşılanması önemsiyoruz. Yeterli

olduğunu söylemiyorum, ancak diğer adımlar atılmadan önce, gelinen aşamanın önemli olduğunu düşünüyorum. Geçen yıl Milli Eğitim Bakanlığı ile bir mutabakat zaptı imzaladık. Buna göre, Mardin Artuklu Üniversitesinin Kürtçe biriminin okulların 5. sınıf ders kitaplarını ve diğer materyallerini hazırlaması kararlaştırıldı. Şu anda bu kitaplar hazırlanıyor. Bu yılın Temmuz ve Ağustos aylarında ise 6. sınıf için ders kitabı ve diğer materyaller hazırlanacaktır.

Mardin Artuklu Üniversitesi Dekan Yardımcısı Kadri Yıldırım

İhtiyaç duyulan sayıda öğretmen yetiştirmeye karar verdik. Yaklaşık, üçbin kişi öğretmen olmak için yüksek lisans programımıza başvurdu. Bunlardan 500 tanesini programa kabul ettik. Yarın öğleden sonraki mezuniyet töreni işte bu programa kabul edilen ve eğitimden geçirilen mezunlarımız için düzenlenecektir. Burada olduğunuzu bildiğim için, sizlere davetiye getirdim. Sizi, bu önemli günde aramızda görmeyi çok isteriz. Törende, Mardin Artuklu Üniversitesinin Kürdoloji

Bölümünde, ne tür çalışmalar yapıldığını görme ve anlama şansınız da olacaktır. Bu, Türkiye tarihinde yakın dönemde atılmış önemli bir adımdır. İlk defa, bu kadar çok sayıda Kürtçe öğretmeni üniversiteden mezun olacaktır. Tekrar hoşgeldiniz demek istiyor, bize konuk olduğunuz için teşekkür etmek istiyorum.

Birinci Bölüm

Moderatör – Bejan Matur

Bugünkü toplantıda, aramızda bu konularda uzman başka isimlerde var: Londra'dan DPI Direktörü Sayın Kerim Yıldız, Kings College Öğretim Görevlisi Penny Green, İnsani Diyalog için Merkez (the Centre for Humanitarian Dialogue) isimli kuruluştan David Gorman, Doğu Londra Üniversitesi öğretim görevlisi Dr. Edel Hughes ve İrlanda'da kurulu Galway Üniversitesinden Dr. Kathleen Cavanaugh. Bu bölümün ilk konuşması için, sözü sayın Tom Kelly'ye veriyorum.

Moderatör Bejan Matur

Konuşmacı – Tom Kelly³

Hem tanıtımınız, hemde beni buraya davet ettiğiniz için çok teşekkür ediyorum. Mardin Artuklu Üniversitesi'ni de, çalışmaları ve katettikleri ilerlemeler için tebrik etmek istiyorum. Bu önemli gelişmeden oldukça etkilendiğimi ifade etmek, başarılar dilemek istiyorum. Jonathan Powell'in, hala bisiklet teorisini kullandığını duymaktan dolayı, ayrıca sevinçliyim. Benimle Jonathan arasında, bu teoriyi önce kimin dile getirdiği hakkında, tatlı bir rekabet var. Sanırım, her ikimiz de üzerinde hak iddia edebiliriz.

Bisiklet teorisi ile ilgili önemli olan şudur: Bazen bisikleti çok hızlı sürersiniz. Yokuş aşağı gitmek kolay ve hızınız artar. Ama yokuşa tırmanırken, hızınız azalır. Burada önemli olan hız düşmesini önlemek için, pedal çevirmeye devam etmektir. İşte barış süreci budur. Bu sabah uyandığımda, Kuzey İrlanda'da ki evimden, tam 5300 km uzakta olduğumu hatırladım. Aradaki mesafe, farklı siyasi alanlar ve farklı koşullar beni daha mütevazı ifadeler kullanmaya zorluyor. Umut ederim yapacağım konuşmada, bizim durumumuzla, buradaki koşullar arasında benzerlikler bulabilirsiniz.

Barış basit bir cümledir. Kolay ifade edilir, anlaşma gibidir. Şimdiye kadar tanıdığım hiçbir insan, barış yada anlaşmaya

3 Tom Kelly Network Rail isimli bir tren ulaşım şirketinin iletişim direktörüdür. Geçmişte Finans Hizmetleri Kurumu ve Heathrow havaalanının sahibi olana BAA isimli kurumlarda da aynı görevi sürdürmüştür. Bu görevlerinden önce ise Birleşik Krallık hükümetinde çalışmış, önce Kuzey İrlanda Bürosu daha sonra da 6 yıl boyunca Başbakanlık Ofisinde sözcü görevini yürütmüştür. Bu görevi sırasında medyayı Kuzey İrlanda barış süreci dahil olmak üzere ulusal ve uluslararası gelişmeler hakkında bilgilendirmiştir.

karşı olduğunu ifade etmemiştir. Taki ben onlara barış için bedel ödenmesi ve anlaşmanın da iki tarafça kabul edilmesi gerektiğini söyleyene kadar. Eğer bir anlaşma sağlanacaksa, her bir tarafın bazı şeylerden vazgeçmesi şarttır. Benim görüşüme göre barış budur. Anlaşma, herşey üzerinde mutabık olacağız anlamına gelmez. Anlaşma, herşey üzerinde anlaşamazsak bile şiddete başvurmadan birlikte çalışmak demektir.

Ancak, iç içe geçmiş sorunlarda, bir anlaşma sağlamak, her zaman sanıldığı kadar kolay birşey değildir. Çünkü, anlaşma için, liderlere ihtiyaç vardır. Liderlerin, kendisini destekleyen insanları da ikna edip, beraberinde sürüklemesi gerekir. Medya’da çıkan haber ve yorumlar, bu işi ya kolaylaştırır yada zorlaştırır. Eğer bir liderin destekçileri, medya üzerinden, liderlerinin kendileriyle konuşmadan ve karşılığında neler alacağını onlara açıklamadan bir taviz verdiğini öğrenirlerse, bu durumda liderin konumu zayıflayabilir.

İyi de, medyanın barışı sağlanma konusunda sorumluluğu varsa, bu sorumluluk nedir? Hükümetin, yada çatışmanın tarafı kesimlerin, medya’nın verdiği mesajlar üzerinde ne kadar kontrolü vardır? Bu bilindiğinde, medyanın bazı konuları tıkayıp, işlememesini daha zorlaştıracak mıdır? Medyanın anlaşma üzerindeki etkisi her ne olursa olsun buna bakmadan, önüne gelen her konuyu işlemek mi olmalıdır?

Bu odada bulunan herkesin, bu sorulara farklı yanıtları olduğunu düşünüyorum. Benim bu sorulara ilişkin görüşlerim, orada doğan,

daha sonra gazeteci olarak çalışan ve halen ailesiyle birlikte Kuzey İrlanda'da yaşayan biri olarak, yaşadığım tecrübelerle şekillenmiştir. Ben, aynı zamanda Kuzey İrlanda barış sürecine dahil olma ayrıcalığı yaşamış ve hükümetin resmi sözcüsü görevini yürütmüş biri olarak konuşuyorum. Bu tecrübeler, bana bu sorulara ilişkin net yanıtlara sahip olma imkanı vermiştir. Bu yanıtları sizlerle paylaşacağım. Ancak, cevaplardan önce, size tecrübelerim hakkında bilgi vermenin, bu görüşlere nasıl ulaştığımı algılama açısından yardımcı olacağını düşünüyorum.

Bunu göstermenin en kolay yolu, Kuzey İrlanda'nın barıştan nasıl savaşa girdiği, daha sonra tekrar nasıl barışa döndüğünü, kendi perspektifimden size tarif etmektir. 5 yaşındayken Omagh isimli bir küçük kasabada yaşıyordum. Kasabada bir askeri birlik vardı. Ama, kasabada çok yoğun güvenlik olduğunu söyleyemem. Arada bir zırhlı araçlar ve onların yanında, kurşun geçirmeyen şapkaya bile gerek duymayan askerler gördüğümüz olurdu. Ortada, bir tehlike olduğunu hissettirecek olumsuz bir durum yoktu. 1960 yılında, bunlar yaşanıyordu. Bu tarihten tam 28 yıl sonra, Birleşik Krallık Başbakanlık ofisinde ki görevim sebebiyle, bir öğleden sonra bu kasabaya, bu sefer, belki de çatışma yıllarının en kanlı saldırısı sebebiyle gittim. İhbar yapılmadan patlatılan bir bomba ile, 29 kişi hayatını kaybetmiş, 220 kişi de yaralanmıştı. Ortada çok büyük bir tahribat vardı. Benim, o kasabada yaşadığım zamandan, bombanın patladığı zaman kadar Kuzey İrlanda'da neler yaşandığına gelirsek, yaşanan çatışmada üçbinden fazla insan hayatını kaybetmiş, sayısız şiddet

eylemi meydana gelmiştir. Aileler büyük acılar ve trajediler yaşamışlardır. Hemen eklemeliyim; bu trajedilerin önlenmesi mümkündü. Şiddetin yanısıra başarısız ve samimi olmayan siyasi girişimleri de, bir gazeteci olarak yıllar boyunca işledim. 30 yıllık siyasal başarısızlık, bu ölçüde ölümcül bir tabloya yol açmıştı. Tecrübeli bir gazeteci, bir keresinde bana, ‘Tom, bu dünyada bazı çözülemeyen sorunlar vardır ve belki Kuzey İrlanda bunlardan biridir’ demişti. Ama şimdi, bu sorunun çözülebilir olduğunu biliyoruz. Sadece çözülebilir olduğunu değil daha öncede çözülebileceğini de biliyoruz. Eğer bunu yapabileseydik, üçbin kişinin ölümü önlemiş olurdu.

Sıkıntı Yılları olarak adlandırdığımız çatışmaların neden başladığına dair teorilerden biri, bu sürecin Aziz Patrick’in İsadan Önce 470 yılında İrlanda’ya gelmesi ile başladığından bahseder mesela. Ben şahsen Aziz Patrick’i suçlamam. Pekçok insana göre çatışmalar, 1969 yılında başlayan Kuzey İrlanda sivil haklar hareketinin, daha sonra bir mezhep savaşına dönüşmesi ve sonrasında da Birlikçiler ile Cumhuriyetçiler arasında, yani Protestanlar ile Katolikler arasında bir çatışmaya dönüşmesi ile birlikte başlamıştır. 1973 yılında, yani çatışmaların başlamasından 4 yıl sonra, bu sorunu çözmek için ilk ciddi girişim başlatılmıştır. İlk girişimin yarattığı anlaşmayla, ondan tam bir çeyrek yüzyıl sonra, yani 1998 yılında imzalanan ve çatışmayı sona erdiren Hayırlı Cuma anlaşması arasında çeşitli sebepler ve farklılıklar vardır. Ancak, her iki dönem anlaşmasının ortak özellikleri arasında, şunları saymak mümkündür: Nüfusun çoğunluğu

istediği sürece, Kuzey İrlanda Birleşik Krallığın bir parçası olarak kalacak, iki toplum arasında güç paylaşımına dayalı bir idari yönetim oluşturulacaktır. Bu konuda uygulanacak siyasetler, İrlanda Cumhuriyetine danışılacaktır. Bu unsurlar, hem 1974 hemde 1998 yılındaki anlaşmalarda yer almaktaydı. Aralarında ki bu temel benzerliklere rağmen, neden 1974 girişimi başarısızlığa uğradı da, 1998 yılında ki girişim başarılı oldu?

Bunun en temel sebeplerinden biri, siyasi irade ve yoğunlaşmadır. Bu irade ve yoğunlaşma, 1974 yılında yoktu. Yoğun barış isteği, ancak çeyrek yüzyıl sonra ortaya çıkmıştır.

Britanya hükümeti, 1974 yılında aşırı görüşler savunan sendikaların başlattığı grev çağrısına karşı duramamış, IRA'nın yürüttüğü şiddet kampanyası, durumu dahada kötüleştirmişti. Ayrıca, hükümetin yaptığı temel hatalardan bir başkası, medyanın gündemini kontrol etmedeki başarısızlığıydı. 1974 yılında ki anlaşmaya yapılan muhalefet, hem belirgin hem de sesini fazlasıyla duyuran bir muhalefetti. Medya'da muhalefeti, çoğu zaman eleştirmeden işlemeye başladı. Buna karşılık, anlaşmayı teşvik etmesi gereken hükümet, yavaş işleyen bürokrasinin fikir ayrılıklarıyla bölünmüş ve inançtan yoksun bir şekilde hareket ediyordu. Eşit olmayan bir yarışa dönüşen anlaşma, seçime dahi gidilemeden reddedildi ve çöktü. O zaman lise bitirme sınavlarını henüz tamamlamış, 18 yaşında bir gençtim. Medya, bir anlamda kendini, demokrasinin sönüp gitmesi için kullandırmıştı. Demokrasi karşıtları seslerini yükseltip, seçim sandığına

gidilmesi yönündeki iradeyi tersine çevirdiler. Neredeyse her yıl ortaya yeni bir siyasi inisiyatif çıkıyordu. Bu inisiyatifler sessiz, sedasız bir ilerleme sağladıktan sonra kamuoyu haberi alır almaz karşı taraftaki uç kesimler tarafından çökertilmekteydi. Bunu yaparken yerel, ulusal ve uluslararası medyayı kullanıyorlardı. Biraz bencilce bir durum olsa da, bu tabloda ben gazetecilik açısından çok şey öğrendim.

Elbette medya’da demokratik tartışma platformlarında olarak sağladık, ama bu platformlarda ışıktan ziyade, kızgın ateş daha fazla hissedilmekteydi. Biz farklılıkları ortadan kaldırmaktan çok dahada zorlaştırmaya katkı sunmuş olduk diyebilirim. Biz durumu, iyiden çok daha berbat bir hale getirdik.

Peki 1998’de ne değişti? Öncelikle Sinn Fein’in 1982 yılında yasal bir siyasi parti olarak siyaset arenasına girmesiyle birlikte, şiddet giderek daha azalan bir oranda kabul görmeye başladı. Bu noktada, medyada kısmen kendi rolünü oynadı. Medyanın seçilmiş Sinn Fein temsilcilerine, seçim sandığı ile IRA’nın silah kullanması arasındaki çelişkilere dair çok sayıda sorular sormasıyla birlikte siyasi başarı ile şiddet arasında ki uyumsuzluk artmaya başladı. Teslim etmek gerekiyor ki, medya bunun farkedilmesinde ciddi bir rol oynadı. 1987 yılının Kasım ayında, Enniskillen’da patlayan ve 11 kişiyi öldürüp 63 kişiyi yaralayan bombalı saldırı gibi olaylar, Sinn Fein’i destekleyen veya desteklemeyi düşünen kesimlerden daha az destek görmeye başladı.

Konuşmacı Tom Kelly

Ben, o zaman Londra'da yaşıyor ve BBC için çalışıyordum. BBC, beni olayı incelemek için Enniskillen'e göndermişti. Sokaklarda gezip, insanlarla konuşuyor, insanların tepkisini ölçmeye çalışıyordum. Enniskillen bombalaması sonrası IRA sivillerin zarar gördüğü eylemlerin siyasi bir faturası olduğunun farkına vardı. Bunda medyanın, kurbanların insani hikayelerini işlemesinde katkısı vardı. Ortaya çıkan zarar, sadece bir saldırı sonrası ölen insanların gördüğü zarar olarak görülmemeye başlandı. İnsanların kafasında, kurbanlara ne olduğu hakkında fikirler oluştu. İnsanlar, onların aileleri ve arkadaşlarının olduğunu da, daha fazlasıyla düşünmeye başladı. Zamanla Britanya hükümeti, Sinn Fein temsilcilerine televizyon ve radyoda soru sorulmasının, onların medyada yer almamalarından daha iyi olduğunu farketti. İlk başta hükümet, Sinn Fein temsilcilerinin televizyona çıkmalarına izin vermiyordu. Örneğin Sinn Fein

temsilcilerinin resimlerini ekranda gösterebilir, ama seslerini yayınlamayız. Hükümetin bunu yapmasının sebebi, Sinn Fein'in bizim propagandanın oksijeni dediğimiz imkandan faydalanmasını engellemektir. Ama gerçekte bu uygulama, Sinn Fein'in kendisini mağdur gibi göstermesine, demokratik yollardan seçilmiş insanların demokrasinin imkanlarından yoksun bırakıldığını göstermesine fırsat veriyordu. Bu durumda, hükümetin Sinn Fein'e yönelttiği şiddetten beslendikleri ve demokratik olmayan metodları kullandıkları yönündeki eleştiriler de anlamsız kalmaktaydı. Bu uygulama daha sonra değiştirildi. Bu sayede Sinn Fein yeniden medya ile buluştuğu gibi, medyaya da tekrar onlara seçim sandığı ile silahlar arasındaki çelişkiyi sorma imkanı vermişti. Bu çelişkilerin giderek büyümesi sonrasında, Sinn Fein daha barışçıl yöntemler kullanmak zorunda kalmıştır.

Bu süreci sonuca götüren, 1998 yılında imzalanan Hayırlı Cuma Anlaşmasıdır. Anlaşmanın imzalanmasından 6 hafta önce, gazetecilikten hükümet sözcülüğüne geçiş yapmıştım. Bununla birlikte, benim medya'ya ilişkin görüşlerim de değişti. Medya, bir yandan bizim yapmak istediklerimizi yaymanın bir yoluken, öte yandan bizim barışın elde edilmesi için gerekli gördüğümüz yerel siyasetçilerin taviz vermesini sağlamak için bu kesimler üzerine baskı kurmamızın bir aracıydı. Çok basit mesajlar vererek, bir anlamda anlaşmanın sağlanmasını sağlayabilecek hızı oluşturmak için, çaba sergilemeye başladık. Bu mesaj ya barıştan yanısınız, yada karşısındasınız mesajıydı. Buna karşı olanlar, yani son 30 senedir bütün girişim ve inisiyatifleri boşa

çıkarırlar, buna hayır diyorlardı.

Böylece medya, başka bir muharebe alanına dönüştü. Görüşmelerin yapıldığı mekanların dışında toplanan medya, adeta alternatif bir müzakere masası oluştuyordu. İçerde yapılan görüşmelerde, elde edilen bazı ilerlemeler kasıtlı olarak, yada bu niyetten uzak bir şekilde dışarda bulunan bazı medya organlarının yorumları ile gölgede kalabiliyordu. Çok kırılğan bir güvenin olduğu ortamda müzakere yapanlar, bir yanda, karşıtlarının televizyon kanalları aracılığıyla kendi seçmenlerine ne tür mesajlara verdiğini takip ederken, öte yandan yine aynı oranda kendi partileri içinden yükselen sesleride dinlemek zorunda kalıyorlardı. Herkes bir yandan kesintiye uğramayacak kalıcı bir miras üzerinde çalışırken, aynı zamanda kısa vadeli siyasi çıkarlar elde etmek istiyordu. Bu dönemin diğerinden farkı ise çeyrek yüzyıl öncesinden farklı olarak bu sefer kalıcı mirasın kazanmış olmasıdır. Siyasetçilere “hayır” demeyi zor hale getirdik. Medya ise tam ortada, haris adam gibi durmaktaydı. Ancak, bizim bir barış muharebesini kazanmış olmamız, savaşı kazandığımız anlamına gelmiyordu. Hayırlı Cuma Anlaşması, kalıcı bir çözümün nasıl sağlanacağına teorisiydi. Bu teoriyi pratiğe dökmek, dokuz yılımızı daha aldı. Başarısızlığa uğrayan ilk girişimden tam 33 yıl sonra, sürekli bir güç paylaşımına dayalı hükümet kurulmuştu. Bundan sonra, teori ile gerçeklik arasında ki ilk muharebe, sokaklarda yaşandı. Birlikçiler, bu süreci başarısızlığa uğratmak için, son 25 yıldır sürdürdükleri protesto tekniklerini kullandılar. Cumhuriyetçilerin aşırı uçları da, Omagh’a bomba koyarak bu süreci başarısız kılmaya çalıştılar.

Bu iki saldırı atlatıldıktan sonra, son engel medyadan geldi. İlk başta medya, garip sorular sormaya başladı. Örneğin medya barışın sürekli ve kalıcı olduğuna nasıl inanıyorsunuz? Eğer barış kalıcı ise her iki taraftan silahlı insanlar ne zaman silahlarını bırakacaklar? Suç işlemeyi ne zaman sona erdireceksiniz? Herkesin hukukun üstünlüğünü kabul edebilmesi için, gerekli olan yeni polis kuvvetleri üzerine anlaşma ne zaman yapılacaktır gibi bir dizi soru soruyordu. Biz ise Hayırlı Cuma Anlaşması ile bu sorulara yanıt olmaya çalışıyorduk. Ama medya, bizden bunların yanıtlarını önceden istiyordu.

Başbakan, müzakere görüşmeleri ve medyayla yapacağı röportajlar için, yeniden Kuzey İrlanda'ya geldiğinde bana, 'bu insanlar barış istemiyorlar mı?' diye sordu. Yapılan görüşmelerde bir ilerleme sağlanır, yada sağlanmazdı ayrı mesele, ancak bunu medyaya ve halka anlatabilmek çok kolay olmuyordu. Karşı karşıya bulunduğumuz sorunlardan biri de, her ne zaman bir konu üzerinde ilerleme sağlasak bunun önceden, bir şekilde dışarıya sızmasıydı. Bilgiyi alan karşı kesimler, konu üzerinde tam anlaşma sağlanmadan, muhtemel bir anlaşmaya karşı çıkıyorlardı. Televizyonlardaki sabah programları, o zaman varmıydı bilmiyorum. Ama müzakereler, sanki bu sabah yayınlanan dedikodu programlarında yapılıyor gibiydi. Bunun sonucunda, görüşmelerin yapıldığı yerlerin dışında kurulan medya salonunu kaldırdık ve böylece siyasetçilerin direk onlara gitme imkanını azaltmaya çalıştık. Önce gazetecilerin odasını ellerinden aldık. Sonra kahve vermemeye başladık ve en son tuvaleti kaldırdık.

Çok başarılı olamamamızın sebebi, cep telefonlarının icat edilmiş olmasıydı, ama biz yine de şansımızı denedik.

Ancak gerçek sorun medya değildi. Gerçek sorun Hayırlı Cuma Anlaşmasını imzalayan tarafların, bu anlaşmanın gereklerini yerine getirme konusunda samimi olması, sadece kendi taraftarlarının anlaşmayı anlamasını sağlamak değil, aynı zamanda karşı kesimin taraftarlarında anlayıp desteklemesini temin etme konusunda ciddi olup olmadıklarıydı. Bu insanlar anlaşmak istiyorlar mıydı? IRA için, silah ve cephanelerin teslimi çok zordu. Bu örgüt, silahlı mücadele yoluyla Britanya'yı Kuzey İrlanda'dan çıkarmak amacıyla kurulmuştu ve biz şimdi onlardan bu silahları yok etmelerini istiyorduk. Bu atılması gereken çok büyük bir adımdı. Aynı şekilde toplumun diğer kesimi için de, adeta kendi silahlı ordusu olan bir siyasi partiyi kabul etmek mümkün değildi. Çemberi nasıl çizecektik? Bunu gerçekleştirmek için, çok sayıda girişimde bulunduk. Bu girişimlerden biri vardı ki, bu hem komik hemde komik olmayan bir şeydi. Çünkü biz, Kanadalı eski bir generali silahların yok edildiğine şahitlik yapması için kırsal bölgeye gönderdik. Koordinasyonu sağlayan sinyallerde sorun çıkınca, kendisi gelmesi gereken zamandan 24 saat sonra geri geldi. Geri geldiğinde IRA'nın kendisine sadece 'ağır ordınatlar' çerçevesinde genel bir açıklama için izin verdiğini ifade etti. Medya pis bir koku almıştı. O zaman aklımıza gelen ilk şey, zaferin bir kartopu gibi eriyip gittiğiydi. Basın toplantısı, ağır bir ölüm gibiydi diyebilirim. O zaman kendisi için çalıştığım Başbakanın yüz ifadesi yine 'bu insanlar barış istemiyor mu?' der

gibiymi. İyi bir gün değildi. Daha sonra, son derece sınırlı görünen Gerry Adams'a yaklaştım ve kendisine sorunun, IRA'nın sıradan insanların anladığı dilden konuşmayı öğrenmesi olduğunu söyledim. Bu lafıma çok alındı. Bana dönüp 'Cumhuriyetçiler de sıradan insanlardır' dedi.

Ona 'sıradan insanlar, ağır ordinat nedir ondan anlamazlar' dedim. En sonunda birbirimizi anladık. Soruları teker teker ve insanların anladığı dilden yanıtladık. 2007 yılında anlaşmanın teorik halini, bugünkü gerçeklik haline dönüştürdük. Bu gerçeklik yada pratik özet olarak her iki toplumun ortaklaşa kurduğu bir hükümet idaresi ve İrlanda hükümetinin söz söyleme hakkını içermektedir. Artık çocuklarımız havaya uçacakları kaygısı duymadan Belfast'ta konsere gidebilirlerdi. Bugün artık, onların havaya uçacakları için kaygılanmıyorum. Eğer kaygılanmam gerekiyorsa başka bir sebepten dolayı kaygılanıyorum.

Belki bir daha normal bir ilişkimiz olmayacak, ama anormalde olmayacağız. 1986 yılında, Enniskillen'de patlayan bombadan 3 ay önce, BBC beni bir basın bursu kapsamında Cambridge'e gönderdi. Bu burs programının ilk ayında, herhangi bir gazetecinin yapabileceği işleri yaptım. Hergün haber yazmak yerine, Cambridge'te zaman geçirmek bana yetiyordu. Keyif alıyordum. İkinci ayımda kendi kendime buraya gelmeden önce, eğer bu bursu alırsam yazmaya başlayacağım demiştim demeye başladım ve bu sebeple gidip biraz etrafi gezeyim, insanlarla tanışayım istedim. Bunu kendime bahane yapıp Britanyalı ve

İrlandalı siyasetçilerle, gazetecilerle kısacası konuşmak isteyen kim varsa onlarla görüşmeye başladım. Üçüncü ayın sonunda işe dönüp daktilomun başına oturunca, ‘Kuzey İrlanda’da Siyaset, Terörizm ve Medya’ başlıklı tezimi yazmaya başladım. Bu çalışmada Kuzey İrlanda’da medya, siyaset ve terörizm arasında ki tarihsel ilişkiyi inceledim. Kendi hedeflerine ulaşmak için medyayı manüpile edenlerin sadece teröristler olmadığı gibi çok original olmayan bir sonuca vardım. Bu manüpilasyonu yapanlar Britanya hükümeti, İrlanda hükümeti ve diğer siyasi partiler olmak üzere neredeyse herkeste. Medyanın yapması gereken bunun farkında olması ve bu tür süreçlerde kendisini kullandırmamasıydı. 1974 yılında barış üzerine yapılan girişimin başarısız olduğu dönemde olanın bu olduğunu düşünüyordum.

Peki barış isteyen insanların, medyada barışa karşı olan insanların onlara (medyaya) verdiği basit başlıkları tekrarlamamalarını söyleme hakkı var mıdır? ‘Satış var’ ‘İhanet’ ‘Dünyanın sonu’ gibi başlıklara karşı, bunu söyleme hakkımız olduğunu düşünüyorum. Ancak, barış isteyen insanların, medya zor sorular sorduğu zaman da bundan şikayet hakkı yoktur. Belki, benim en başta sorduğum sorunun cevabı da budur. Medya’nın, barışın sağlanmasına yardım etme gibi bir sorumluluğu var mıdır? Bana göre sorumluluk, insanları temsil eden kesimlerde, yani hükümetler ve partilerdedir. Medyanın bu konuyla uğraşmak gibi bir sorumluluğu yoktur. Medyanın sorumluluğu, bu çabaları, adil, tarafsız, kullanılmasına izin vermeden ve taraflardan birinin bu süreci çarpıtmasına da izin vermeden haber yapmakla sınırlıdır. Medyanın sorumluluğu

yada işi yaşanan bir tartışmayı gizleyerek halktan saklamak değil, aksine bir bütün olarak hikayeyi işlemektir. Bana göre medya, 1974 yılında Kuzey İrlanda'da bunu yapmadı. Medya, o zaman sürece karşı çıkanlara sorulması gereken soruları sormadı. Bunun yerine medya kendisini protestoların yüksek tansiyonu içinde ve bu gösterilerin ülkeyi durma noktasında getirip getirmeyeceğine odaklanmış olarak buldu.

Olaylar mantığın önüne geçti ve medyada bu dalgaya kapılıp gitti. O dönemden, çeyrek yüzyıl sonra yani 1998 yılında medya ile anlaşmaya karşı olanlar haklı olarak, bu zor soruları soruyorlardı. Silahlar yok edilecek miydi? Suç faaliyetleri ne zaman sona erecekti? Polisin, bütün toplumların temsil edeceği tablo ne zaman gerçekleşecekti? Zor, rahatsızlık veren ve neredeyse barış sürecini pek çok kez sona erme noktasına getiren bir süreçti. Ancak doğru bir süreçti. Bu sorulara verecek yanıtımızın olmaması anlaşmayı dahada güçlendirdi. Benim vardığım sonuç özetle şu: Medya herhangi bir barış sürecinde, anahtar konumda değildir. Ya sürece karşı olanların yarattığı korku senaryolarını ciddiye alıp yayınlarak, yada zor sorular sorarak hayatı içinden çıkılmaz hale getirebilir. Ama temel nokta bu değildir. Burada önemli olan hükümet ve çatışmanın tarafı olarak sizin, barış sürecinde olduğunuz dönemde kaçınılmaz olarak karşılaşacağınız bu zor sorulara, kendinizi herşeyden sıyrıp nasıl hazırlayacağınızdır. Kuzey İrlanda meselesinde ki en büyük skandal, bizim bu soruların yanıtını 1974 yılında zaten biliyor olmamızdı. Bunun üzerinden çeyrek yüzyıl geçmesi, çok kan

dökülmesi ve nihayetinde 1998 yılında anlaşmanın imzalanması, ama bu anlaşmanın, tam olarak teoriden pratiğe uygulanabilmesi için de üzerinden bir dokuz yılın daha geçmesi gerekti. Niçin? Çünkü, bunun uygulanmasını sağlayacak bir siyasi irade yoktu. İşte bu durum, beni gerçekten sinirlendiriyor. Eğer cevabını biliyorsanız, neyin üzerinde anlaşmanız gerektiğini biliyorsanız, o zaman oturun, uygulayın. Her ne kadar sürerse sürsün, her ne kadar dere tepe çıkmanız gerekirse gereksin, bisikletinizin pedallarını ne kadar yavaş çevirmeniz gerekirse gereksin yinede yapın. Medyanın işi de zaten size neden anlaşma yapmıyorsunuz? diye sormaktır. Çünkü en nihayetinde alınacak tek ödül vardır; o da anlaşma ve çözümdür.

Moderatör – Bejan Matur

Eğer, bir tecrübenin aktif parçası durumundaysanız, o zaman bu tecrübe daha anlamlı olmaktadır. Sayın Tom Kelly'nin ifade ettiklerinden çıkarabileceğimiz bir sonuç varsa, o da herşeyin görüldüğünden daha zor olduğudur. Konuşmasında, birinin kendisine, dünyada çözülemeyecek sorunların da olabileceğinden bahsettiğini söyledi. Bu yaklaşımın, bizim ülkemizde yaşanan çatışmada da görüldüğünü söyleyebilirim. Benim görebildiğim kadarıyla, çatışmanın en zor dönemi geçti ve medya burada temel bir rol oynayamadı. Ama, hala temel bir rol oynama şansı var. Tom Kelly barışa yoğunlaşmak için, siyasi iradenin önemli olduğunu ifade etti. Medya siyasetçileri barışı sağlama konusunda teşvik edebilir ve destekleyebilir. Şimdi sözü sayın Owen Bowcott'a bırakmak istiyorum. Kendisi halen The Guardian gazetesinin

hukuk muhabirliğini yapmaktadır. Barış süreci döneminde Kuzey İrlanda'da gazetecilik yapmıştır. Bölgede çalışmış bir gazeteci olarak, bizimle bilgilerini ve gözlemlerini paylaşacaktır.

Konuşmacı – Owen Bowcott⁴

Öncelikle beni böyle önemli bir toplantıya davet ettiğiniz için teşekkür ediyor, üniversiteye de, yarınki mezuniyet töreni için başarılar diliyorum. Ben, Tom'un kontrol altında tutmaya çalıştığı ve başarıya ulaşmasını sağlamak için uğraştığı içerde devam eden görüşmeleri dışardan takip eden gazetecilerdendim. Ben, Tom'dan farklı olarak İrlanda'da değil İngiltere'de büyüdüm. Bu açıdan çatışmalardan uzaktaydım. Benim çatışma ile ilgili ilk kişisel tecrübem, 1972 yılının baharında henüz ondört yaşındayken bir Cumartesi öğleden sonra gerçekleşti diyebilirim. Annem ve babamla birlikte Kuzey İrlanda'dan yüzlerce mil ötede bulunan Wiltshire bölgesinde yürüyüşe çıkmıştık. Arabamızı, bu kırsal alanın sakin bir yol kenarına parketmiştik. İki saat sonra geri geldiğimizde, askerlerin aracımızı çevrelediğini ve aracımıza fünye ile patlatılmak üzere uzun kablolar bağladıklarını gördük. Meğer, farkında olmadan arabamızı, bir askeri birliğin cephaneliğinin yanına parketmiştik. Babam hızla askerlerin yanına gidip 'Lütfen patlatmayın' dedi.

4 Owen Bowcott 1991-94 ve 2006-2007 yılları arasında The Guardian gazetesinin İrlanda muhabirliğini yapmıştır. Gazetenin dış haberler masası müdürlüğünün yanısıra halen sürdürdüğü hukuk masası müdürlüğünü yapmıştır. Geçmişte Birmingham Post and Mail, BBC Panorama ve the Daily Telegraph gibi yazılı ve görsel medya organlarında çalışmıştır.

Askerler, babamı gözaltına aldılar ve kendisini aradılar. Sonra da hepimizi araçlarına alıp askeri birliğe götürdüler. Askerler, arabamızı aradıktan sonra bizi serbest bıraktılar. Şansımız vardı ki, arabayı havaya uçurmadılar. Görevli asker, bir önceki gece, aynı yere parkeden bir başka aracı, havaya uçurma çabalarını anlattı. O aracın içinde, bir kaç kişi varmış ve iç ışıkları kapalıymış. Arabayı tam havaya uçmak üzereyken, durumu farkedip vazgeçmişler. Bu olay, IRA'nın Londra'nın Aldershot bölgesinde ki bir askeri birliğe bombalı saldırı düzenleyip, 6 paraşütçü askeri öldürdüğü saldırıdan bir hafta sonra olmuştu. IRA bu saldırıyı, İrlanda tarihinde kanlı Pazar olarak bilinen London Derry'de ki katliamdan bir yıl sonra, intikam için yapmıştı.

Gençlik yıllarımdan 30'lu yaşlarıma kadar geçen sürede, Kuzey İrlanda'daki şiddet ortamının, Britanya'da hayatın arka planda da olsa sürekli bir etkisinin olduğunu hissedebiliyordum. Artık insanlar bu şiddeti normal ve kabuledilebilir buluyorlardı. Gazeteci olduktan sonra, The Guardian gazetesinde çalışmaya başladım. 1998 yılından itibaren bombalama, silahlı saldırı olaylarını takip ederken, İngiliz güvenlik kuvvetleri ile Birlikçiler arasında danişıklı dövüş olduğu iddialarını incelemeye başladım. Birlikçilere, İngilizcede Loyalist ismi verilmekteydi. Bu ismin verilmesinin sebebi, onların Britanya Krallığına bağlı oldukları algısıydı. Üzerinden 20 yıl geçtikten sonra, artık şiddetin görüntüsü daha rahatlıkla tespit edilebiliyordu. Birbirinin tekrarı olan saldırıların, siyasi bir etkisi olmadığı için, gazetelerin gelişmelere ilgisi de azalmaya başladı. Bölgedeki muhabirler

çekilirken, medyanın yeni hikayelere susadığı görülmekteydi. Ben, 1992 yılında Kuzey İrlanda muhabiri oldum. Aynı dönemde Başbakan John Major hükümeti, görüşmeler için yeni bir girişim başlatmıştı. Cumhuriyetçi harekete yeni bir öneri yapıldı. Dönemin Kuzey İrlanda bakanı Peter Brook, ‘eğer çoğunluk Birleşik Krallıktan ayrılma yolunda oy kullanırsa, Britanya’nın bencilce davranıp bölgeyi kontrolünde tutmak gibi stratejik bir hedefi olmayacaktır’ açıklamasında bulundu. Bu andan itibaren, biz gazeteciler için, herşeyi dakika dakika takip etme, yapılan açıklamaların ve muğlak ifadelerin anlamını çözmeye çalışma, birbirine rakip olan siyasi çevreler ve silahlı kesimlerin verdiği sinyalleri algılama süreci başlamış oluyordu. Her zaman çok kolay olmuyordu. Bazen söylenenleri yanlış anladığımız da oluyordu. Bazen söylenenlerden dolayı çok fazla heyecanlanıyor, olduğundan farklı yorumluyorduk. ‘Görüşmeler üzerine Konuşmalar’ olarak tarif edilen dönem 1991 ve 92 yıllarında şiddete bulaşmamış ana siyasi kesimler biraraya getirilerek Sinn Féin ve Birlikçilerin izole edilmesi, sonrasında onların da izolasyondan kurtulmak için, sürece dahil edilmesi çabalarını içermekteydi. O zaman izole edildiğini düşünenler, bugün Kuzey İrlanda Meclisi olarak faaliyet gösteren Stormoont House dışında bekleyen gazetecilerden başkası değildi. Biz dışarda yağmurun altında, o hiç gelmeyen siyasi hamleyi bekledik, bilgiden yoksun kaldık. Çatışma devam etti. IRA polisleri vurmaya, Britanya Ordusu IRA’nın silahlı adamlarına yönelik baskın düzenleyip onları öldürmeye, Birlikçiler de Katolikleri öldürmeye devam etti.

Konuşmacı Owen Bowcott

Bariş sürecinin başlangıç dönemi oldukça karmaşıktı. Yavaş başladı, ilerleme sağlamadı ve bir süre sonra alay konusu oldu. 1993 çok kaotik bir dönemdi. O dönem, Cumhuriyetçi hareketle yaptığım iki görüşmeden bahsetmek istiyorum. Görüşmelerden birini bir IRA komutanı aracılığıyla ayarlamıştım. Telefon kulübelerinden telefon ederek, görüşmeyi sağladı. O zaman, kimsede cep telefonları yoktu. Benim ev telefonumu, devletin dinlediğini düşünüyorlardı. Bana verilen talimat üzerine Dublin'e gittim ve bir kafe'de oturup beklemeye başladım. Bir kaç kişinin beni izlediğini hissettim. Bu kişilerden birisi bir saat sonra geldi ve takip edilip edilmediğimi kontrol etmek için, beni Dubline çağırdıklarını söyledi. Yeniden benimle irtibata geçeceklerini söyledi ve gitti. İki hafta sonra yeniden Dublin'e gittim. Bu sefer resmen bir soğuk savaş tecrübesi yaşıyordum. Taksiden indik otobüse bindik, takip edilmediğimizden emin olmak için, elimizden gelen herşeyi yaptık ve nihayet bir küçük eve gittik.

Beni içeri aldılar. Kafasında yün maske olan bir adam alt kata indi. Evin çok ince perdeleri vardı. Birilerinin bizi görebileceği aklımdan geçti. Görüştüğüm kişi Britanya hükümeti Kuzey İrlanda'yı terkedene ve Kuzey İrlanda'nın altı eyaleti İrlanda Cumhuriyeti ile birleşene kadar IRA'nın, İngiliz şehirlerini bombalamaya devam edeceğini söyledi.

Bu görüşmenin olduğu dönem, hükümetin şiddet taraftarlarının konuşmalarının radyo ve televizyonlardan yayınlanmasını yasakladığı bir dönemdi. Benim yazım basıldı. IRA'nın bombalı saldırıları devam ederken, Cumhuriyetçiler bu saldırılarda sivillerin ölmesini açıklamakta zorlanıyordu. 1993 yılının başlarında, iki genç insanın ölmesi infial yarattı. Bu olaydan dört ay sonra, IRA'nın siyasi kanadı Sinn Féin ile bir görüşme yaptım. Bana görüşme için, Batı Belfast bölgesinde bir alışveriş merkezine gitmem söylendi. Bir eylül günü öğleden sonraydı. Sinn Féin'nin sözcüsü ordaydı ve yine insanların bizi izlediğini hissettim. Benimle alışveriş merkezinde görüşmek istemelerinin sebebi, parti binasının dinlendiğine inanmalarıydı. O zaman bana, Britanya hükümeti ile Cumhuriyetçi hareket arasında bir ilişkilendirme gerçekleştiğinden bahsettiler. Bana, 'biz bunu teyit etmeyiz ama eğer sen yazarsan inkar etme yoluna gitmeyeceğiz' dediler. Ortada ne belge, ne de kanıt vardı. Gazete benden haber için, iki kaynak istiyordu. Çekinceli davrandık, acaba bizi kullanıyorlar mı diye düşündük. Bir yanda IRA'nın bombalamalara devam etmesi öte yandan cumhuriyetçilerin aldığı bu yeni pozisyon arasında hayret verici bir çelişki vardı.

Gizliden devam eden barış görüşmeleri, gazeteciler için, sınır bozucu olmaktan öte hem merak uyandırıcı, hem de zorlayıcıydı. Gizli görüşmelerin yapıldığına dair teyit gelince, dönemin Kuzey İrlanda Ofisi sözcüsü, daha önce bu tür görüşmelerin olmadığı yönündeki ifadelerinden dolayı özür diledi. Benim şüphem, sözcü muhtemelen gizliden süren görüşmeler ve arka kanallarda yapılan görüşmelerden de haberdar değildi. Müzakereler gizlilik gerektirdiği için, bütün resmi yetkililer nelerin yaşandığını yada konuşulduğunu bilmiyordu. İngiltere eski başbakanı Tony Blair'in personel daire başkanı ve hükümetin Kuzey İrlanda baş müzakerecisi Jonathan Powell, siyasetçilerin açıkta bir anlaşma yapmayacağını, o sebeple gizliliğe ihtiyaç olduğunu söyler. Bu yüzden gizli irtibatların bir an önce açığa çıkması daha iyidir. Çünkü, bu sayede medya, siyasetçiler üzerine barışı desteklemek için, baskı yaparken şeffaflıkta sürecin tamamlanması konusunda, gerekli olan güveni yaratır.

1993 yılında görüşmelerin bir süredir devam ettiği yönünde çıkan haber, bir siyasal belirsizlik ortamı yarattı. Bir yandan umutlar, bir yandan ise korkular hissedilmeye başlandı. Mezheplerarası öldürme olayları yeniden yaşanmaya başlandı. Bu da kafa karışıklığını arttırdı. Gazeteci basit olayları, sabit bir çerçeve içine sığabilecek hikayeleri okuyucuya anlatmayı sever. Artan şiddet ortamı, hikayenin ileriye doğru mu yoksa geriye doğru mu gittiğini anlamayı zorlaştırıyordu. Şiddetteki herhangi bir artış, muhabirlere yazdıklarında özenli davranmaları, fazla spekülasyon yaparak korku ve şüpheleri arttırmamaları gerektiğininide

hatırlatıyordu. Geriye dönüp baktığımda, anne ve babaların radyolardan çocuklarının ölmemesi, en azından bunların siyasi bir anlamı olması için, yaptıkları çağrılar hala hatırladıklarım arasındadır. Kurban yakınlarının yaptığı bu çağrılar, şiddetin faturasını bütün herkesin hissetmesini sağlamıştı.

Medyada kullanılan dil, oldukça önemlidir. Terörizm kelimesi, heyecan doludur. Eğer, bunu bir siyasetçi kullanıyorsa, siz onun görüşlerini haberleştiriyorsunuz demektir. Yasal sınırlamaların en iyi tanımlaması da terörle mücadele yasalarıdır. Terörist, bir hakaret söylemidir. Yorum ve haberi birbiriyle harmanlar. Bütün öldürmelere cinayet diyebilir misiniz? Sorun, bu tür tanımları bir taraf için kullanırken, diğer taraf için kullanmamaktan kaynaklanmaktadır. Öldürme, heyecan birikimi içermekten ziyade, nötr bir anlam içerir. Diğer sözcüklerde, farklı katmanlarda değişik anlamlar içerir. IRA, kendisinden paramiliter bir grup olarak bahsedilmesinden nefret ederdi. Onların gözünde, kendi askeri örgütleri son derece muntazam bir orduydü.

Peki, gazeteciler doğru olan bir şeyi saklamalı mıdır? İtiraf ediyorum, ben bir kez bunu yaptım. Gizli görüşmeler yapıldığına dair haberlerin çıktığı ve Birlikçilerin bir dizi öldürme olayına karıştığı dönemden hemen sonraydı. Sinn Féin lideri Gerry Adams ile bir mülakat yaptım ve kendisi o görüşmede bana çatışmaları bitirme umudundan bahsetti. O kadar coşmuştu ki, bir ara şiir okudu ve o anda neredeyse masasına çıkacaktı. Şiir, güven içinde limana getirilen bir gemi hakkındaydı. Ben, o gün bu şiirin

önemini anlayamadım. Hatta Belfast sokaklarında, kargaşaların yaşandığı zamanda bu tür bir şiir bana garipte geldi. Yazıyı teslim etme tarihim yaklaşıyordu. O sebeple, dosyayı tamamlayıp göndermem gerekiyordu. Şiiri, makaleme eklemedim. Daha sonra şiiri tekrar inceledim. Gemi limana sapasağlam geliyordu, ama kaptanı ölmüştü. O zaman, bunun Gerry Adams'ın taşıdığı barışı getiren liderlerin yaşamayabileceğine dair korkunun bir yansıması olduğunu düşündüm. Neden bahsettiğini tam olarak anladığımda, bunu tekrar gazetede işledim. 1994 yılında, Guardian gazetesinin Belfast daimi muhabirliği görevini bıraktım. İRA'nın ilk ateşkeside, bu tarihten bir yıl sonra ilan edildi. Ondan bir yıl sonra, yine öldürmeler, siyasi hayal kırıklıkları ve kırılğan barış süreci üzerine yazılar yazmak için, defalarca bölgeye gittim.

1998 yılında imzalanan Hayırlı Cuma Anlaşması, bir aşamaydı. Fakat, o zamana kadar İngiltere ve Kuzey İrlanda'da görüşmelerin yapıldığı yerlerin önünde bekleyen medya, çok sayıda çıkmaza tanık olmuştu. Birlikçi kesimin, o dönem en büyük partisi olan DUP'nin lideri Ian Paisley, İRA'nın silahları teslim ettiğini gösteren fotoğrafların kanıt olarak sunulmasını talep ediyordu. Ancak, bu tür resimler İRA'nın teslim olduğu şeklinde de yorumlanabilirdi. Bu sürece dair fotoğraf çekilmedi. Sonuna kadar barış sürecinin DUP ile Sinn Fein arasında güç paylaşımına dayalı bir sonuca bağlanacağı bile, belli değildi.

Moderatör Cengiz Çandar, Cengiz Aydın, ve konuşmacı Owen Bowcott

2006 yılında Guardian için, muhabirlik görevime geri döndüm. Ondan bir sene sonra, yani 2007 yılında Sinn Féin liderlerinden Martin McGuinness'in Kuzey İrlanda Parlamentosuna seçilmek için, yürüttüğü seçim kampanyasını takip etmeye başladım. McGuinness'e 'Bütün ömrün boyunca siyasi bir düşman olarak gördüğün Ian Paisley ile anlaşabilecek misin?' diye sordum. McGuinness güldü ve bana 'Ben Ian Paisley ile hiç konuşmadım ama, geçen gün parlamentonun zemin katındaki bir odada kendisini gördüm, tek başınaydı, birbirimize gülümsedik' dedi. DUP lideri Ian Paisley'de seçim kampanyası sırasında, Sinn Fein ile anlaşıp anlaşamayacağına dair kaçamak cevaplar veriyordu. Altı hafta sonra, ortaklaşa hükümet kurdular. İsimleri de 'kıkırdayan kardeşlere' çıktı. Çünkü bir aradayken sık sık gülüyorlarmış. Meclisteki son anlaşmayı izlemek, inanılmaz bir şeydi. Çatışma, birbirine muhalif olan siyasi kesimlerin mantığına göre, olmaması gereken bir zamanda sona erdi. Siyasi liderlere inatçılıkları için kızmalı mıyız yoksa, fikirlerini değiştirecek kadar alçakgönüllü ve mantıklı oldukları için, minnettar mı olmalıyız bilemiyorum.

Sonradan hatırladığım bir şeyi de aktarmak istiyorum. Londra'nın batısında bulunan ve üzerinden 30 yıl geçtikten sonra halka açılan belgelerin tutulduğu devlet arşivine, sıklıkla uğrayan biriyim. 1970 ve 80'li yıllarda başbakanlık ve Kuzey İrlanda ofisinin dosyalarına baktığınız zaman, siyasi kesimler arasında, o dönem çok sayıda ilişkilenebileceğini görürsünüz. İyi niyetli insanlar, kapalı kapılar ardında şiddeti durdurmak ve bir anlaşma yapılmasını sağlamak için çabalar yürütmüşler. Teröristler ile hiçbir zaman konuşmayacağını söyleyen Thatcher bile, 1991 yılındaki açlık grevi sırasında, IRA ile irtibat kurulması için talimat vermiş. Müzakereler konusunda, biraz daha açıklık sağlanmış olsaydı, muhtemelen barış görüşmeleri daha erken başlar ve pek çok insanın hayatı kurtarılabilirdi.

Moderatör – Bejan Matur

Medya belki temel değildir ama, çok önemli bir unsurdur. Çatışmada yaşananları aktarma konusunda, büyük bir sorumluluğu vardır. Bu açıdan sayın Bowcott'un tecrübeleri bizim için çok önemli. Bir diğer konuşmacımız daha var. Sayın David Gorman kısa bir sunum yapacak, daha sonrada soru ve cevap bölümüne geçeceğiz.

Konuşmacı – David Gorman

Çok teşekkürler. Son konuşmacı olmanın avantajı, diğer konuşmacıların söylediklerinden sonra, yapacağınız yorumları daha netleştirme şansınızın olmasıdır. Benim adım David Gorman. Cenevre'de kurulu bulunan ve dünya çevresindeki barış

süreçleri üzerine faaliyet yürüten İnsani Diyalog için Merkez (the Centre for Humanitarian Dialogue) için çalışmaktayım. Barış süreçleri üzerine çalışma yürüten bir kurumda çalışan bir kişi olarak, medya ve barış süreçleri üzerine aktaracaklarımın önemli olduğu düşünülerek, bugünkü toplantıya konuşmacı olarak davet edildim. Öncelikle, genel bazı fikirler ifade etmenin, sonrada bizim Endonazy'a'nın Aceh bölgesinde barış sürecinde yaşadığımız başarısızlık ve oradan çıkardığımız derslere ilişkin bir küçük hikayeden bahsetmenin, önemli olduğunu düşünüyorum. Ben medyanın barış süreçlerinin en temel direklerinden biri olduğuna inanıyorum ve bu özelliğinin, her geçen gün arttığına inanıyorum. Medyanın, en az iki tarafın, yada toplumun birbiri ile konuşmasını sağlayan kolaylaştırıcılar kadar önemli olduğunu düşünüyorum. Günümüz barış süreçleri, eskiye oranla daha fazla demokratik onaya ihtiyaç duymaktadır.

Ancak özellikle son 10 yıllık dönem içinde bunun fazlasıyla değiştiğini, sonucunda bizim işimizin de değiştiğini görebiliyoruz. Kamusal katılımı, sadece yapılan bir anlaşmanın sonradan yaygınlaştırılıp uygulanması sürecinde değil, bu anlaşmanın yapılmasını sağlayan sürecin de, ta başından itibaren, kamuya danışılarak yürütüldüğü şeklinde görmekteyiz. Anlaşmanın hazırlanıp, tamamlanması sürecinin bütününde, kamunun görüşlerine başvurulmaktadır. Artık anlaşmanızı hazırlayıp , anlaşma burada ve bu şekilde uygulanacak deme imkanı, daha az mümkündür. Elbette gizli müzakerelere ihtiyaç vardır. Bir müzakere süreci, halkın gözleri önünde yapılmaz.

Ancak, tarafların eskiye oranla, müzakereler sırasında daha fazla kendilerini destekleyen kesimlerin görüşlerine danıştığını görmekteyiz. Danışmada, sadece kendi destekçileri ile sınırlı kalmıyor, zaman zaman karşı tarafın desteklerinede erişmeye çalışıyorlar. Bunu sağlamak için, iki tarafın birlikte çalışması gerekiyor.

Ancak, bütün ülkeler demokratik değildir. En azından bizim istediğimiz oranda demokratik değildir. Bizim Güneydoğu Asya ve Afrika'da birlikte barış çalışması yürüttüğümüz isyancı kesimler, giderek daha fazla sivil kesimleri sürece katmadan ve onlarla irtibatlanmadan süreci tek başına yürütemeyeceklerini anlamaktadırlar. Bir sürecin herhangi bir şekilde halkın onayından geçmesi gerekir. Belki resmi bir onay, seçim yada referandum şeklinde olmaz, ama bu tür bir süreçten geçmesi gerekir. Öyle bir mekanizma olmalı ki, insanların 'evet biz bu süreci destekliyoruz' dediğini hissedebileceğiniz bir süreç olmalıdır. Seçim yada referandum sandığı dışında halkın ne düşündüğünü öğrenebilecek diğer gösterge mekanizmaları da mevcuttur. Her anlaşmanın böyle bir gerçek demokrasi testinden geçmesi gerekir.

Peki bu neden önemlidir?

Her anlaşmanın halktan geçer alması, tarafların toplumun sesine kulak vermesi gerekir. Toplumlar sivil toplum ve medya sayesinde seslerini daha fazla duyurabilirler. Bu sayede bilgi alacakları yada mesajlarını yayabilecekleri imkanlar artmış olur.

İkinci olarak, anlaşmaların hukuki geçerliliğinin olması lazımdır. Çünkü uygulanabilmesi için, bazı hukuki süreçleri aşması gerek. Mevcut yasalara karşı başlatılmış bir isyan hareketi, yasaların değiştirilmesini talep eder ve yapılacak bir anlaşmanın ya yasalara yada yasaların değiştirilmesi sürecine uyması gerekir. Bununla birlikte parlamento veya benzeri bir süreçten geçmesi gerekir. Bunun anlamı milletvekillerinin ve seçmen kitlelerinin haberdar edilmesidir. İşte bu noktada medya çok önemli bir rol oynar. Ve son olarak da siyasi geçerlilik gelir. Pek çok barış sürecinin, her aşamada siyasi liderlerin desteğine ihtiyacı vardır. Sadece ulusal, idari veya müzakere aşaması yetmez. Milletvekilleri bir yandan temsil ettikleri halkın üzerine etki yapmak isterken, öte yandan halk da kendi temsilcisi olan milletvekillerine, görüşlerini yansıtmaya çalışacaktır. Partilerin özellikle taban seviyesindeki çalışmalarda, en az yönetim seviyesindeki kadar çaba sarfetmesi gerekir.

Bütün bu süreçlerde, medya çok önemli bir rol oynar. Benim çalıştığım alan olan kolaylaştırıcılık alanında, bunun önemi henüz yeteri kadar anlaşılmaş değildir. Bence bu sorunlu bir durumdur. Taraflar, süreç boyunca kendi destek çevreleri ile konuşmakta, kendilerince hız katmaya çalışmaktadırlar. Ancak, süreç bir yol kazasına uğradığında, taraflar kendi destek çevreleri içinde sürece sert yada olumsuz yaklaşanlarla yüzyüze gelirler. Bu sebeple bazen, süreci iyi bilen ve süreçte neler yaşandığını, anlaşmada neler yer aldığını daha bağımsız bir şekilde ifade edebilecek seslere ihtiyaç vardır. İşte bence gerçekten haber

yapma derdi olan, dürüst ve iyi medyanın aradığıda budur. Barış sürecinin kolaylaştırıcısı insanlar olarak çoğu zaman bunu sağlamada başarısızlık yaşamaktayız.

Konuşmacı David Gorman

Biraz Endonazya'nın Aceh bölgesi üzerine konuşmak istiyorum. Çünkü, biz orada insanların kalbini ve zihnini kazanmak üzere, ciddi bir kamuyu bilgilendirme çalışması yaptık, ama yine de başarısız kaldık. Ben, Endonozya'nın Aceh bölgesinde 2001 yılında Özgür Aceh Hareketi ile Endonozya hükümeti arasında yapılan anlaşmanın kolaylaştırıcı ekibinde yer almaktaydım. 2002 yılının Aralık ayında, taraflar arasında anlaşma sağlandı. Anlaşmanın uygulanması aşamasında, her iki tarafın askeri birimleri anlaşmada yer alan güvenlik konularını uygulamak üzere, çeşitli devletlerin askeri birimleriyle ortaklaşa çalışıyorlardı. Taraflar üzerinde etkisi olan uluslararası isimlerin süreçte yer alması sayesinde, sürece güvende sağlanmaktaydı.

Ayrıca, barış süreci için kısa adı PIU olan ortaklaşa bir kamusal bilgi birimimiz vardı. PIU barış süreci ofisine karşı sorumlu olan yarı otonom bir kurumdu. Bu sayede barış sürecinin her iki tarafından bilgi almakta ve bunu kamuoyuna yaymaktaydı. Her iki tarafça bağımsız görülen bir yapılanmaydı. PIU altı şube kurdu. Bu şubelerde hükümeti destekleyenler ile Özgür Aceh Hareketini desteleyen toplumlardan gelen 5-6 kişi çalışmaktaydı. Aralarında bu toplumlardan gelen gazetecilerde vardı. Bu insanlar birlikte çalışarak anlaşma ve uygulanmasıyla ilgili bilgileri kamuoyuna yaymakta ve anlaşmaya destek sağlamaya çalışmaktaydılar. Haftada bir basın toplantısı düzenler, tarafların temsilcileriyle birlikte medyanın karşısına çıkardık. Basın açıklamasının sonuçlarını her hafta Cuma günü camilerden halka yaygınlaştırdık. Haftalık radyo programları ve diğer halk etkinlikleride yapardık. Her basın toplantısından önce ben medya ile özel ve gizli bir görüşme yapardım. Onlara ne olduğuna dair bilgiler verir, yayınlanmamak şartıyla bazı yorumlar iletirdim.

Yaşanan çok sayıda garipliğe, mevcut süphelere ve hatta Endonozya devlet başkanının sürece destek vermemesine rağmen, barış süreci başladı. Şimdiki devlet başkanı, o zaman güvenlikten sorumlu bakandı ve anlaşmanın müzakerecilerinden birisiydi. Bu anlaşma, onu başkanlık koltuğuna kadar taşıdı. O zamanki devlet başkanı, anlaşmayı desteklemediği için, sessiz kalıyordu. Anlaşma uygulanmaya başladı. Bu, son derece iyi bir başlangıçtı. Bir kaç ay içinde, eskiden haftada 20-30 olayın yaşandığı bir tablodan hiç olayın yaşanmadığı bir noktaya vardık.

Medya'yı cebimizde biliyorduk. Medya bizi, biz onları seviyorduk. Çatışma bölgesinde ki halk sürece büyük bir destek veriyordu. Ancak, ilk ciddi eylemden sonra medya, bize çok zor sorular sormaya başladı. Sert kesimlerin sesleri yükselmeye başladı. Her iki taraf da, normal tonlarının dışına çıkarak, kendi sertlik yanlısı taraftarlarına hitap etmeye başladılar. Çok kısa sürede, aslında medyada görüldüğünden az dostumuzun olduğunu gördük. Ben, medya ile yakın ilişkiler içinde olduğum, onlar da hala konuyu işlemeye devam ettikleri için, yaşananların, bizim artık engel olamayacağımız bir gelgit dalgası olduğunu farkettim.

Mesela şunu hatırlıyorum: Jakarta'da bir televizyon programına katıldım: Diyelim, program çok iyi geçmiş, tasarlanana göre yürümüş olsun ve ben kendimle gurur duyarak stüdyodan dışarı çıkmış olayım. Hemen sonra, bir başka kanalda, sertlik yanlısı birinin katıldığı bir programda, benim söylediğim herşeyin tersine çevrildiğine tanık oldum. Ancak titreşim yaratacak tek mesaj, malesef onun mesajı olacaktı. Sürece muhalif olanlar, bu durumdan faydalanarak provokasyon eylemleri yapmaya başladılar. Bir süre sonra, herşey kendi kendini besleyen bir kehanetler dizisine dönüşmeye başladı. 2003 yılının Ocak, Şubat ve Mart aylarında hiç bir eylem yaşanmamışken bir anda, hükümetin askeri kuvvetlerinin provoke ettiği eylemlere tanıklık etmeye başladık. Basın her şeyi işliyordu. Mayıs ayına varıldığında, PIU'nun 6 şubesinden 5 tanesi kuşatılıp yakıldı. Devlet başkanı da sıkıyönetim ilan etti.

Üzerinden 10 yıl geçmiş olmasına rağmen, hala neden medyayı

ve halk zeminini kaybettiğimizi anlayabilmiş değiliz. Üzerinde kafa yoruyorum, ama özellikle halk zemini noktasında, yeteri kadar mesafe kaydedebilmiş değilim. Görünen o ki, biz içe dönüp bakmaya daha eğilimliyiz. Kolaylaştırıcı insanlar olarak, yeteri kadar dışarıya baktığımızı düşünmüyorum. Diyelim ki bir barış süreci var ve bu süreç başarısızlığa uğruyor. Genelde yaptığımız şey, içte neyi yanlış yaptığımıza yönelmektir. Sonra başka bir süreç üzerinde çalışmaya başlıyoruz ve gerçeği söylemek gerekirse, o süreçte de bu eski hatalarımızı tekrarlıyoruz. Bugünkü konuşmacıları dinledikten sonra, aklıma gelen ve bizim halkla irtibatlanırken yaptığımız bir kaç hata aklıma geldi. Bunlardan bahsetmek, bazı tartışmaları provoke edebilir. Öncelikle, biz bir şeyi yani süreci olduğundan daha pahalıya pazarladık. Ve muhtemelen, çok sert ve ağır bir şekilde üstüne gittik. Kolaylaştırıcı olarak, işimizin süreci satmak olduğunu düşündük. Hükümet, gerçekten bize şunu söyledi: ‘Siz gidin ve süreci pazarlayın. Çünkü biz yerelde, halk arasında gerekli güven kazanamıyoruz. Ama sizin bu imkanınız var. Aceh Özgürlük Hareketi de, bize güvenmiyor. O sadece bağımsızlık isitiyor. Siz devreye girin. Basın da size yardım eder’ dedi. PIU’yu kurmamızın sebeplerinden biri de buydu.

Basını dikkatli okuduğumuzu, basının seçmen kitleleri üzerindeki etkisini yeterince algıladığımızı düşünmüyorum. Gittiğimiz nokta ve süreci olduğundan daha pahalıya pazarlama girişimimiz, basının güvenini kaybetmemize sebep oldu. Medya sürece cephe almaya başladıkça, olaylar yaşanmaya, kamuoyu da sürece cephe almaya başladı. Ben ise devam edip, süreci pazarlamaya çalıştım.

Ben, süreci pazarlamak için, ne kadar hırslı davrandıysam, aynı oranda güvenilirliğimi de kaybettim. Medya, daha da sertleşti. Sürecin nereye doğru gittiğini, doğru düzgün tasarlayamadık bile. Çünkü, çok iyi bir çerçeveye yerleştirememiştik. Anlaşmamız, önce ateşkesin sağlanması, daha sonra da yerel yönetimler, sivil toplum ve Aceh Özgürlük Hareketinin birlikte bir otonomi anlaşması üzerine çalışmaktı. Ancak, sonuçta durumun ne olacağına bir yanıt verilmemişti. Her iki taraf da anlaşamadığı için, bu konuyu donuk bir şekilde tutuyordu. Anlaşmayı sağlamanın tek yolu, son noktada ne olacağı üzerine anlaşabilmektir. Aceh Özgürlük Hareketinin bağımsızlık talebi ile Endonezya devletinin bütünlüğü koruma taleplerine yanıt olmaktansa, biz 'Aceh Özgürlük Hareketi otonomi düzenlemesini kabul eder' gibi belirsiz bir çözüm seçeneğine sahiptik. Bu, ana meseleyi çözemiyorduk. Süreci adamakıllı masaya yatırmaktan ziyade, kendimizi sakındık. Süreçte çatlaklar başladığı andan itibaren, insanlar bu çatlaklar üzerine daha fazla yüklenmeye başladılar. Oysa, anlaşmanın çerçevesini oluştururken daha net olmamız ve sürecin nasıl sonuçlanacağını daha net göstermemiz gerekiyordu. Bunun yerine, öte taraftaki setlik yanlıları, bu süreci bizim adımıza tanımlamış oldular.

Ülke halkının genelini gerçekten hiç anlayamamıştık. Daha çok, Aceh bölgesindeki yerel topluluğa yoğunlaşmış, ülke geneli halkının ruh halini anlayamamıştık. Ulusal medyaya erişirsem, bir şekilde halkı etkileyebileceğimi düşündüm. Sanırım sadece belli bir kesime eriştiğimi anlayamadım.

Gazetelerin çoğu İngilizce yayın yapar. Kendimize Endonezya ve İngilizce dillerindeki medyada yer bulabiliyorduk, ama aynı oranda önemli olan yerel medyaya erişememiştik. Bir bölgenin milletvekili, yada orada yaşayan insanlar için, yerel medya daha fazla önem arz etmektedir. Ayrıca, olumsuz mesajlarla nasıl mücadele edebileceğimize dair bir stratejimiz yoktu. Onları olduğu gibi kabul ediyorduk. Sadece yüzümüzde insanların, bu tür mesajlara nasıl inanabileceğine inanmadığımızı gösteren bir ifademiz vardı. Bizim farkettiğimizi, insanların da farkedeceğini düşündük. Bunu anlamak, bu topluluklara erişmek yada bu mesajları yayanlara ulaşmak yerine gözardı ettik, diğer insanların da bu tür şeyleri dikkata almayacağını düşündük. Bence bunu yaparken hatalıydık. Genel olarak bizim yani uluslararası kesimlerin nasıl algılandığını yada nasıl tanımlandığını anlayamıyorduk. Basit bir aptallıkla herkesin bizden hoşnut olduğunu düşünüyorduk çünkü iyi şeyler yapıyorduk. Medya'da bulunan arkadaşlarım zaman zaman bizi tebrik ediyorlardı yaptıklarımızdan dolayı. Anlaşma imzalandığında herkes sırtımızı sıvazlıyordu. Her tarafta büyük halk etkinlikleri yapılıyor, bizde bu etkinliklere, kutlamalara katılıyorduk. Aklımızda kalanlar bunlar oluyordu. Aceh bölgesinde bir küçük toplulukla görüşürken, oradakilerden biri, 'sizin genel müdürünüzün Jakarta'da bakan ile beraber attığı imzayı hatırlıyor musun?' diye sordu. Ben de, 'evet hatırlıyorum. Askeri güçlerin statüsü üzerine anlaşmayı imzalamıştık. Bu iyi bir şeydi. Çünkü, Endonezya hükümeti, böyle bir statünün gerekliliğini kabul ediyordu' dedim. O bana, 'bizse, bakan İsviçre'deki bu küçük sivil toplum kuruluşuna, yani size bizim

bağımsızlık sürecimizi denetleme yetkisi veriyor sandık. Bize göre, siz bizim bağımsızlık sürecimizi denetleyecek yeni bir sömürge gücü gibiydiniz' dedi.

Anlayamamıştım. Sonra aslında bizim, insanların kafasında nasıl bir tasvirimiz olduğunu farkettim. Sürece muhalif olanların kafasında da, böyle bir imaj varmış demek ki...

Muhalefetin, bizleri nasıl okuduğunu biz okuyamamış olduk malesef. Kolaylaştırıcı sorumluluğu olan insanlar olarak, bizim sadece basını anlamak değil, onlar tarafından nasıl yansıtıldığımızı da anlamak açısından, çok daha iyi bir iş yapmamız lazım.

DPI Uzmanlar Konseyi Üyesi Edel Hughes, Konuşmacı Owen Bowcott, Moderatörler Kadri Yıldırım ve Bejan Matur, Konuşmacı Tom Kelly ve DPI Direktörü Kerim Yıldız

Moderatör – Bejan Matur

Çok teşekkürler. Oldukça açık ve samimi görüşler dinledik. Elbette müzakereleri gerçekleştirdiğinizde, koreografi çok

önemlidir. Tarafların rolleri, onları destekleyenler, arabulucular ve medyanın matematiksel olarak, doğru bir şekilde koordine edilmesi gerekir. Öğleden sonraki bölümde Doğan Akın ve Mahmut Mutman'ın konuşmalarını dinleyeceğiz.

Medya, sivil toplumun ortağı olarak kabul edilebilir. Çok önemli bir rolü vardır. Bir sivil toplum örgütü olarak yaptıklarınız, medyada yansdıktan sonra, daha geniş bir şekilde duyulabilir. Medya, kendi üzerinde baskılar hissedebilir, ancak burada medyanın yapması gereken barışın medyası olmaktır. İnsanların duygularına ve rasyonel yönlerine çağrılar yapabilmelisiniz.

Tartı ma Bölümü

Moderatör – Bejan Matur

Soru ve cevap bölümü için yarım saat gibi sınırlı bir zamanımız var. Öncelikle söz alırken isminizi belirtmenizi ve çok kısa bir şekilde yorum yapmanızı, yada doğrudan sorunuzu yöneltmenizi rica ediyorum.

Katılımcı

Benim sorum, sayın Owen Bowcott için. Bize, The Guardian'ın yayın politikasını herhangi bir şekilde değiştirip değiştirmediğine dair biraz daha bilgi verebilirmisiniz? Neyi haber yapıp, neyi yapmayacağınıza dair, yukarılardan bir yerden 'bunu yapın, bunu yapmayın' şeklinde herhangi bir müdahale ile karşılaştınız mı? Bunun yanısıra telefon vs. üzeri yetkililerden size herhangi

bir baskı yapıldı mı? Hukuki olarak, ülkede uygulanan terörle mücadele yasasının yayınlarınıza bir etkisi oldu mu?

Konuşmacı – Owen Bowcott

Bu çatışma döneminin, bütünü hakkında konuşamam. Dolayısıyla, hükümetin bize ne kadar şikayette bulunduğunu da bilemem. Ancak, bildiklerimle yanıtım, 'hayır' olur. Yayınlarımız bu tür niyetlerden etkilenmemiştir. Hükümet ve siyasi partiler, zaman zaman gazetede yayımlanmak üzere, bize şikayetlerini iletmış olabilirler. Hükümetin, genel yayın yönetmenlerine telefon edip, haberlerin farklı olmasını talep ettiğini de düşünebiliyorum. Bunu, medyaya etkide bulunmak isteyen diğer siyasi partilerde yapmışlardır. Ancak, biz her zaman bağımsızlığımızı korumaya ve o şekilde sürdürmeye çaba gösterdik. Benden önce gazetede çalışan bir arkadaşım, kendisinin dinlendiğini, Kuzey İrlanda Parlamentosunda verilen bir resepsiyon sırasında ifade ettiklerinin, daha sonra başka bir yerde, yüzüne karşı tekrarlandığını ifade etmişti. Belfast'taki polis şefi, telefonum üzerinden, benimle görüşmeyi reddetti. Çünkü telefonumun dinleniyor olabileceğini söyledi. Şimdilerde ortaya çıktığı üzere, Amerika'nın Ulusal Güvenlik Birimi (NSA - National Security Administration) ve Hükümetler Arası İletişim Merkezi Bürosu (GCHQ - Government Communications Headquarters) her şeyi dinleyebiliyorlar. Ben The Guardian'ın, devamlı olarak farklı görüşleri içinde barındıran ve bağımsız habercilik anlayışına uygun yayın yaptığına dair, umudumu korumak istiyorum. Hiçbir zaman habercilik anlayışına yönelik bir tehdit, yada benzeri bir şeyle karşı karşıya kalmadık.

Katılımcı

Benim sorum Tom Kelly'ye. Siyasi irade ve yoğunlaşmanın temel sorun olduğundan bahsettiniz. Bunu biraz daha açabilirmisiniz?

Konuşmacı – Tom Kelly

Farkına varmanız gereken ilk şey, ortada bir sihirli değneğin olmadığıdır. Bu, günden güne ilerlemenin sağlanabileceği bir süreçtir. Hayırlı Cuma Anlaşmasını yaptıktan sonra, 2001 yılında Kuzey İrlanda Ofisinden Downing Street'e yani İngiltere Başbakanlık Ofisindeki görevime başladım. Hayırlı Cuma Anlaşmasının parıltısı ortadan kalkmıştı. Jonathan Powell ile birlikte çalışırken arada bir 'bir süredir Kuzey İrlanda konusunda ilerleme sağlayamadık. Bir şeyler yapmamız lazım. Belki bir konuşma, bir ziyaret yapmamız lazım, bütün partileri bir yerde toplamamız ve bir ilerleme sağlamamız lazım' diyerek Başbakanı yönlendirmeyi, kendi işim gibi görmeye başladım. Jonathan ve ben bunu yaparak bir ilerleme yapmaya çalışıyorduk. Bir şeyler olmadığını hissettiğimde Başbakanın odasına girer etrafta dolaşırdım. Mesela Başbakan bana 'sen her ne zaman, Kuzey İrlanda ile ilgili konuşmak istediğinde yüzünde belirgin bir sabırsızlık ifadesi belirirdi' dedi. Gerekli olan işlerin yürümesi için sürekli bir niyete sahip olmaktır. Az önce David'in anlattıklarını dinlerken bir şeyden çok etkilendim: O da bir argümanı savunurken kazançlı çıkmış olmanız ve bir anlaşmaya varmış olmanız. O argümanı, sonsuza kadar kazandığınızı anlamına gelmez dedi. Her gün üst üste kazanmanız gerekir.

Ben bu sebeple zik-zaklardan sıklıkla bahsedirim. Şimdi iş dünyasındayım ve hala zik-zaklardan bahsediyorum. Diyelim ki kafanızda bir şey resmettiniz. Bu size son derece mantıklı geliyor. Bunu gerçeğe test etmeniz lazım. Bu gerçeklik, ulusal düzeyde olur, yerel düzeyde olur yada tel örgülerin arkasındaki karşı tarafla olur. Sonra dönüp, bu hayal ettiğiniz resme yeniden bakıp burada değiştirmek istediğiniz bir şey varmı yokmu farkedebilirsiniz. Bunu sürekli olarak yapmanız lazım.

Kuzey İrlanda'da kullandığımız thrang diye bir tabir var. 'çok inatçı' anlamına gelmektedir. Çok inatçı olmanız lazım. Çok kararlı olmanız lazım. Hepimizin yaşamında yapmak istediği en önemli şeylerden birisi barışı yakalamaktır. Eğer en önemli şey barış ise onu günden güne korumak çok önemlidir.

Katılımcı

Basını nasıl idare ettiniz? Onlar üzerine baskı kurdunuz mu?

Konuşmacı – Tom Kelly

Arada, çok hassas bir çizgi vardır. Eğer aşırı şekilde pazarlamaya çalışırsanız güveninizi yitirirsiniz. Ben her zaman, bir kez güvenilirliğinizi kaybederseniz, bir daha geri alamazsınız diye inanıyorum. Eğer açıktan, bilinçli ve kasıtlı bir şekilde medyayı aldatıyorsanız, o zaman bir daha onların güvenini kazanamazsınız. Peki bunun anlamı medyaya herşeyi olduğu gibi söylemek midir? Elbette hayır. Ancak medyaya neden herşeyi söylemediğinizi gösterebilmelisiniz. Az önce silahların bırakılması ve bunu gözlemlemekle görevli Kanadalı diplomatın dönmesinden sonra

yaşanan durumu anlatmıştım. Bundan bir gün sonra, Westminster Parlamentosunun lobisinde 100 kadar gazeteci beni bekliyordu. Hepsinin atmak istediği başlık, ‘Kuzey İrlanda Barış Süreci Sona Erdi’ idi. Bu başlığı atmalarını durdurabilmemin tek yolu, neden önemli oranda silahın yok edildiğini düşündüğümüzü, ama bunun onlara böyle görünmediğini çok dikkatli bir şekilde göstermekti. Dürüst olmak gerekirse, ben bu şekilde bir ifade kullanmaya başlayınca basın sinirlendiği, onları yanılttığımı düşündüklerini ilk andan itibaren anlamam mümkündü. Aradan 1,5 saat geçtikten sonra, bu sefer sessizleşmişlerdi. Aslında basın bizim içinde bulunduğumuz çıkmazı anlamıştı. Ama biz onlara bunu sanki biz doğruyuz şeklinde göstermiştik. Dikkate alınan bu açıklama olmuştu.

Konuşmacı – Mahmut Mutman⁵

Bu tür şeyler, genel olarak terör kavramıyla tartışılıyor. Sizin barış sürecinizde terörist için, belli bir figür belirlenmiş miydi? Genel olarak terör kavramının yerine geçebilecek bir kavramı kastediyorum. Buna ilişkin görüşlerinizi merak ediyorum. George Bush onları canavar göstermişti. Sizin onları ahlaki yada gayri ahlaki gösteren bir tanımlamanız var mıydı?

5 Prof. Dr Mahmut Mutman İstanbul Şehir Üniversitesi İletişim Fakültesi Sinema ve Televizyon Bölümünde görev yapmaktadır. Sosyoloji alanında ki doktora eğitimini Kaliforniya Üniversitesinde tamamlamış, Tufts and San Jose State University’de dersler vermiş ve Bilkent Üniversitesinin Sanat-Tasarım-Mimarlık Bölümünün kurucularından birisi olmuştur. Hem sosyoloji ekolünden gelmiş olması hemde farklı disiplinler üzerine çalışmasının katkısıyla özellikle medya, kültür, hegemony ve oryentalizm üzerine çok sayıda yazılı eser vermiştir.

Konuşmacı – Tom Kelly

Genel bir yanıt vereyim. George Bush'un teröre karşı savaştan bahsettiği dönemlerde, ben Başbakanlık Ofisinde görev yapıyordum. Samimi olmam gerekirse, ben onun yaptığı bu genellemeyi içime sindiremedim. Böyle soyut ve kaba tabirler kullanmak işi kolaylaştırmıyor. İnsanların farklı yaklaşımlardan geldiğini kabul etmeniz gerekir. Doğru yada yanlış olduklarını, bu yaklaşımlara nasıl vardıklarını tartışmanın bir faydası yok. Ben, her zaman insanları öldürmenin doğru olmadığını inanarak çalıştım. İzin verin size iki tane küçük hikaye anlatayım: Her yılın Kasım ayında, Britanya'da iki büyük dünya savaşında hayatını kaybedenleri anma törenleri yapılır. Bu dönemin sembolü olarak insanlar yakasına gelincik çiçeği takarlar. Gelincik 1. Dünya savaşı sırasında Belçika'da savaşın olduğu yerlerde yeşeren bir çiçektir. Kuzey İrlanda'da eğer yakanızda gelincik çiçeği varsa sizi Birlikçi, yoksa Cumhuriyetçi görürler. BBC'nin siyaset programları editörü olarak çalışırken, hem Birlikçi hemde Cumhuriyetçilerle röportaj yaptım. Her ne zaman Birlikçileri görmeye gittiysen, tesadüfen yakamda gelincik vardı. Cumhuriyetçileri görmeye gittiğimde de, her nasılsa tesadüfen gelincik yoktu. Bir süre sonra patronum bu durumun farkına vardı ve bana 'Tom gelincikliğini takmalısın' dedi. Bende 'Tamam bundan sonra takarım' dedim. Bir dahaki sefer Cumhuriyetçilerle görüşmeye giderken aceleyle çıktığım için gelincikliğini takmayı yine unuttum. Sorunlara, net bir cevabınız olmayabilir ama perspektiflere saygı göstermeniz şarttır.

İkinci anlatacağım hikaye daha kişisel bir şey. Yine BBC'ye çalışırken, bir gün Kuzey İrlanda Bakanı Peter Brook ile görüşecektim. Kendisi çok iyi bir bakandı. Aynı gün, ikinci bir görüşmem daha vardı. O da Birlikçi Ian Paisley idi. Ian Paisley o zamanlar herşeye “hayır” diyen adam halindeydi. Peter Brook ise daha ılımlı davranarak, her iki topluma uzlaşmaya çalışıyordu. Ian'ın görüşmede söylediği tek şey ‘herşeye hayırdı’. Ondan sonra Falls Road bölgesinde gittim ve Sinn Féin'den Martin McGuinness ile görüştüm ki, onlar da o zaman “hayır” diyorlardı. Şöyle bir düşünün, bir gün içinde İngiliz hükümeti, Birlikçilerin partisi Demokratik Birlik Partisi ve Cumhuriyetçilerin Partisi Sinn Féin ile görüşüyorsunuz ve daha sonrada sırf polis olduğu için IRA tarafından öldürülen 18 yaşındaki kuzeninizin cenazesine katılıyorsunuz. Çatışma içindeki bir toplumda yaşamanın gerçeği bu, ama hepsinin farklı perspektifleride var. Hiç biri ne doğru, nede yanlıştır. Sadece birbirlerinden farklıdır. Çatışmalar başladığında, ben büyüme yaşındaydım ve aklımdan şu geçiyordu: ‘Herkes neden iyi olmaz ki? İnsanlar neden şiddetin kötü olduğunun farkına varmaz? İnsanlar neden kendi arasında anlaşamazlar?’ diye soruyordum. Bu soruların yanıtı bizim hepimizin farklı olmasıdır. Bununla yaşamayı öğrenmeli ama insanları öldürmemeliyiz. Geldiğim nokta bu oldu.

*Moderatörler Kadri Yıldırım and Bejan Matur, konuşmacı Tom Kelly ve
DPI Direktörü Kerim Yıldız*

Konuşmacı – Owen Bowcott

İnsanları cani ve insani olmayan bir şekilde göstermek için terörist olarak tanımlamanın, çok tehlikeli olduğunu düşünüyorum. Bu politik bir söylemdir. Siyasetçiler, bu kelimeyi kullanışlı olduğu zaman kullanırlar. Siz de gazeteci olarak bu sözcüğü kullanırsınız. Çünkü onların ifade ettiklerini yansıtmamız gerekir. İnsanları terörist olarak tanımlamak, çoğunlukla onların altını kazmak ve ifade ettiği argümanları boşa çıkarmak anlamına geldiği için, bu sözcüğü kullanmayıda çok sevmeyiz. Ama elbette, şiddet eylemlerinin bazılarının amacı terörizm mesajı vermektir. Sözcükleri nasıl dikkatli bir şekilde kullanacağımızı öğrenmemiz lazım.

Katılımcı

Benim adım Hüseyin Aykol. Özgür Gündem gazetesinin genel yayın yönetmeniyim. Sorum Tom Kelly'yedir. Amacımız, diğer barış süreçlerinden bir şeyler öğrenmek. Belki o süreçlerden bize uygulanabilecek birşeylerde çıkmayabilir. Barış sürecinde, liderlerin cezaevinde tutulmasında bir sorun var diye düşünüyorum. Mandela önce hapisteydi ve daha sonrada serbest bırakıldı. Doğu Timor'da da aynı şey oldu. Xanana Guzman ev hapsindeydi daha sonrada serbest bırakıldı. Aynı şekilde IRA'nın siyasi mahkumları da daha sonra serbest bırakıldı. Ancak bizim örneğimizde Sayın Öcalan hala cezaevinde tutulmaktadır ve neredeyse nefes almakta dahi zorlandığı bir yerde tutulmaktadır. Siz kendisinin serbest bırakılacağını düşünüyor musunuz yoksa bunun için hala çok erken mi?

Hüseyin Aykol

Konuşmacı – Tom Kelly

Bazı belli durumlarda ne yapılması gerektiğini söylemek, bana kalmış bir şey değil. Ancak şunu ifade edebilirim: Benim için, en

önemli şey insanların konuşmasıdır. Biz Kuzey İrlanda'da, önce konuşmaların başlaması için konuşmalar yaptık. Çünkü orada anayasal siyasi liderler şiddete ve silaha bulaşmış olan kesimlerle görüşmeyi reddettiler. Geri dönüp baktığımda bunun büyük bir hata olduğunu görüyorum. Benim için, birisiyle konuşmak bir zayıflık belirtisi değildir. Tam tersine bir güç işaretidir. Önemli olan kiminle konuşmadığınız değil neyin üzerinde anlaştığınızdır. Benim genel yaklaşımım hükümetlerin her kim olursa olsun karşı tarafla görüşmesi gerektiğidir. Ancak, şiddet durmadan bir anlaşma yapmayacağını da açıkça ifade etmelidir. Çünkü, hiç bir anlaşma şiddet yada çatışma tehdidi altında yapılamaz. Bu noktaya varmak ülkeden ülkeye, barış sürecinden barış sürecine değişir. Burada önemli olan her iki tarafından birbirlerini anlamasıdır. Az önce Owen'in söylediği gibi, eğer insanları basmakalıp ifadelerle tanımlar, onları bir yere koyarsanız ondan sonra insanların böyle davranması da size şaşırtmamalıdır. Eğer, onlara başka bir şey olabileceklerini gösterebilirseniz, onlar da silahlı gruplardan çıkıp, siyasi gruplar olabilir, siyasi programları kabul edilebilir ve konuşmalarda başlayabilir. Eğer siz onlara silahları bırakana kadar sizinle konuşmayacağım dersiniz, o zaman bu kesimler kendi köşesinde kalmaya devam edebilir ve herhangi bir ilerleme sağlanmamış olur.

Katılımcı

Sunumlarınız için çok teşekkürler. Sizleri dinlerken Türkiye ve PKK arasında ki durumu gözlerimin önüne getirdim. Arada bir fark var: O da, Kuzey İrlanda'daki çatışmanın iki toplum

arasında olması. Bunu Kuzey İrlanda'da ki duvar resimlerinde de görebilirsiniz. Türkiyedeki çatışma ise Kürt milliyetçisi parti ile devlet arasında. Bu açıdan ilgi çekici bir farklılık olduğunu düşünüyorum. Türkiyedeki meseleyi karmaşıklaştıran bir başka şey var ki o da, PKK'nin yabancı güçlerin bir maşaası olduğu ve ülkeyi karıştırmak için kullanıldığı yönünde ki inançtır. Bu durum Birleşik Krallık için geçerli değildir. Bu şekilde bir algı, konuyu anlamaya engel olmuştur. Çünkü, en nihayetinde insanlar işin arkasında emperyalistlerin olduğunu düşünüyorlar. Bu tür bir yaklaşım IRA içinde geçerli miydi? Yoksa bu sadece bizim sorunumuz mu?

Konuşmacı – Tom Kelly

Belki, sadece çatışmaların başladığı ilk dönemlerde değil. Ama belki aradan bir 10 yıl geçtikten sonra, Kuzey İrlanda'daki birlikçi kesimler arasında, IRA'nın gizli bir şekilde İrlanda hükümeti tarafından desteklendiğine dair bir inanış vardı. Kuzey İrlanda'da bir kişi öldürülse ve eylemden sorumlu olanlar sınırın güneyine yani İrlanda Cumhuriyetine geçse onu alıp sınırdışı etmek ve Kuzey İrlanda'da bir mahkeme karşısına çıkarmak neredeyse mümkün değildi. Daha sonra, 1985 yılında adına Anglo-İrlanda anlaşması denilen bir anlaşma İrlanda ve İngiltere hükümetleri tarafından imzalandı. İki hükümet bu anlaşmayla, farklı görüşleri olmasına rağmen, yine de aynı yöne doğru yönelmişlerdi. Bununla birlikte, IRA'nın yabancı güçlerin desteklediği bir şey değil de, İrlanda'da belli bir desteği olan ve siyasi programa sahip bir grup olduğu yönünde bir anlayış yavaş yavaş gelişmeye başladı.

Bu noktada sürecin en önemli olaylarından biri gelişti ve Sinn Féin seçimlere katılmaya karar verdi ki, bu da aslında işin içinde yabancı bir kesimin olmadığı anlamına geliyordu. İşin gerçeği bu insanlar Kuzey İrlanda'da ki toplumun bir parçasıydı ve bunun anlamı onlarla anlaşmanız gerekiyordu. İnsanların bunu anlaması biraz uzun sürdü, anladıkları zamanda zaten süreç başlamış oldu.

Konuşmacı – Owen Bowcott

Buna bir ekleme yapmak istiyorum. IRA bazı silahlarını Libya'dan satın alıyordu. Ama kimse general Kaddafi'nin onları desteklediğini düşünmedi. Çatışmanın ilk dönemlerindeki gazetelere bakarsanız, çok ilginç bir şey ile karşılaşır, Birleşik Krallık ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki ilginç bir gerginliği farkedebilirsiniz. Amerika Birleşik Devletlerinde büyük bir katolik toplumu vardır. Ama Amerika Birleşik Devletlerinin başka gündemleri vardı o sebeple bu tür gerginlikler onlar için çok önemli değildir.

Yavuz Baydar, Mustafa Akyol ve Riada Akyol

Katılımcı

Sorum, bütün konuşmacılar için. Yaptığınız konuşmalarda, medya'nın oynadığı role dair farklı görüşler ifade ettiniz. Siyasi aktörlerin rolünden çok fazlasıyla bahsettik. Ama medya ne tür bir rol oynar ona fazla değinmedik. Karşı tarafın insanileştirilmesinden, farklı görüşlerin masaya getirilmesinden, çatışmadan doğan duygusal yöne vurgu yapılmasından bahsettiniz. Medyanın çatışmaya karşı daha duyarlı olmak için oynayabileceği başka bir rol var mı? İkinci sorum ise sosyal medyanın ve yurttaş medyanın bu kadar etkin olduğu bir dönem tablosunun müzakereleri nasıl değiştirebileceğine dair.

Konuşmacı – David Gorman

Ben son kısım hakkında konuşmak istiyorum. Diğer konuşmacıların birinci konu hakkında ifade edebileceği daha fazla şey olabilir. Son altı yıldır Filipinlerde barış süreci üzerine çalışıyorum. Bu çok açıktan yürüyen, şeffaf bir süreçtir. Hatta Yüksek Mahkemenin süreç hakkında kamusal alanda bir konsültasyon yaptırma yetkisi de vardır. Bu konsültasyon önce gizli yürütülmüş, daha sonra Yüksek Mahkeme devreye girmiş ve sürecin daha kamusal olarak yürütülmesi gerektiğini söyleyince, iki tarafı daha kamusal türden bir ilişkilenebilir hale zorlamıştır. Bütün barış süreçleri farklı aşamalardan geçerler. Süreçler genelde sakin bir şekilde ve iki taraf arasında gizli bir şekilde başlar. Bu tür süreçler, bir demokrasi testi aşamasına geldikleri andan itibaren daha açık bir şekilde yürütülür hale gelirler. Son yedi yıl içerisinde, Filipinlerde sosyal medya, hem bize,

hemde sürecin taraflarına karşı bir eşi benzeri görülmemiş bir meydan okuma yeri haline geldi. Ben sosyal medyadaki oyuna geç katılmış biriyim. 2002 yılının Ekim ayında Filipinlerde anlaşmaya vardık. Bundan bir buçuk sene önce. benim çalışma arkadaşlarım ‘Anlaşılan sen farklı grupların facebook üzerinde ki mesajlarını takip etmiyorsun. Oradaki diğer gruplarla ilişkide değilsin’ dediler. Bende bunun üzerine takip etmeye karar verdim ve sosyal medyada sivil toplum grupları arasında yaşananları görünce şok oldum. Oysa haberleri okuyordum. Kendimi sürekli gazeteleri okuyan, interneti takip eden bir kişi olarak görüyordum. Bir kaç tane blog takip ediyordum. Ama diğer gelişmeleri hiç farketmedim. Bu kuşaksal bir şeydir. Elbette bu bu alana genç insanlar hakim durumdaydı. Bu sebeple genelden ziyade daha çok belli bir kitlenin görüşlerini yansıtıyordu.

Yine de, insanların süreç algısı üzerine bir etkisi oluyordu. Ben bir kolaylaştırıcı olarak, bu tür kanalları daha fazla takip etmemiz gerektiğini düşünüyorum. Katılmaları gerekmiyor, ama takip etmek önemli. Bu konuda net bir önerim yok. Benim yaklaşımım kolaylaştırıcı olarak bizim katılmamız gerektiği yönünde. Ancak, takip etmek ve belli bir oranda kendi amaçlarımız için kullanabilmek güçlendiricidir. Ben mesajların gidip geldiği bloglara katılmanın diğer araçlardan daha önemli olduğunu düşünüyorum. Asyanın genç bir nüfusu var. Burada da genç bir nüfus var ve bu genç insanlar böyle birbirleriyle haberleşiyorlar. Eğer bu kanalları kullanarak iletişim kurmuyorsanız, o zaman çok büyük bir kitleyi es geçmiş oluyorsunuz. Ayrıca büyük bir iç

kamusal tartışma alanını yitirmiş oluyorsunuz. Ancak gerçekten çok gevşek bir alana kayıp ekseninde kaybedilebilir. İnsan bu alanda daha ölçülü bir tablo olmasını arzu ediyor ancak bunun nasıl yapılabileceğini bilemiyoruz.

Peki, bizim sürecimizde ne oldu? Aslında birazda sosyal medya yüzünden, süreç üstündeki etkimiz oldukça azdı. Sürecin ikinci aşamasına başladığımızda, üzerinde her iki partinin çalıştığı bir basın açıklaması yapılmasında anlaşmıştık. Ancak, bu kesimler her ne zaman kendi çevrelerine dönük basın açıklamalarını yapıyorlardı. Sosyal medya alanını kontrol edemiyorduk. Bu öyle bir noktayvardı ki, hükümetin baş müzakerecisi, twitter üzerinden bir avukatla ilişki içindeydi. Bu daha sonra ortaya saçıldı. Belki uç bir örnek gibi görünüyor ama, ben bunu gündemleştirmek istedim. Benim taraflarla görüşmek için, kendimi hazırladığım bir dönemde, ekibimden bir kişi bana, bir blogta benim taraflarla görüşmeleri durdurmayı düşündüğümü yazan bir yazıyı gösterdi. Bu mesajları kim gönderiyor diye düşündüm kendi kendime. Ortaya bir mesaj atılıyor ve bunu herkes biliyordu ama ben bilmiyordum. Bunun üzerinden bir kaç dakika geçmişti ki isyancı parti lideri beni görmek istediğini ilettili. Sanki bir futbol maçı gibiydi. Sosyal medyadaki bu yorumcular, darbelerini sallamaya başlamışlardı. Ben bu durumun bütün barış süreçleri için aynı şekilde gelişebileceğini söylemiyorum. Kolaylaştırıcı birisi olarak, sosyal medyada çok fazla olanak olduğunu, ama aynı oranda da bu alanın tehlikelerle dolu olduğunu ifade etmek istiyorum. Her ne olursa olsun, yinede bu dünyanın hızını yakalamamız lazım.

Konuşmacı – Tom Kelly

Medyanın oynayabileceği başka ne tür roller olabileceğini sordunuz. Açıkçası benim için, medyanın en önemli rolü karşı tarafın kendi destekçilerine ne söylediğini bilmektir. Yerli topluluklar arasında hangi yaklaşımların, hangi argümanların yer ettiğini görmenin en kolay yolu buydu. Acaba bizim argümanlarımız kazanıyor muydu? O zaman sosyal medya yoktu o yüzden düzenli şekilde özel olarak odak grup ve sayısal araştırmalar yaptırıyordum böylece argümanlarımızın yer edip etmediğini tespit etmeye çalışıyordum. Sosyal medya konusuna gelirsek, bugünlerde artık gazetecilere ait odaları da kapatsam, onları müzakere odalarından da uzak tutsam, kahve de vermesem, tuvaleti de kaldırsam buna engel olamam. Çünkü insanlar gider gazeteciye tweet atar. Bununla yaşamayı öğreneceksiniz. İnsanlar aynen normal medya üzerinden olduğu gibi, sosyal medya üzerinden de sürekli insanları manüpile etmeye devam edecektir. Bunu kabul edip, bunlarla birlikte yaşamayı öğrenmeniz lazım. Ayrıca sosyal medya normal medyadan daha hızlıdır. Aynı şekilde her iki tarafa da ‘eğer bu işte ciddiyseniz o zaman sessiz kalmanız gerektiği zamanlarında bileceksiniz’ demeyi bilmek lazım. Hatta bazen karşı tarafa bazı gelişmeleri hemen tweet etmemeleri gerektiğini ifade edeceğimiz dönemler olacaktır. Aslında bu onların ne kadar ciddi olduğunu tespit etmek için bir turnosul kağıdı gibidir. Bununla bir arada yaşamayı öğrenirken aynı zamanda ne olduğunu anlamamız, dinlemeniz ve argümanımızın kazanıp kazanmadığını değerlendirme fırsatı bulacaksınız. Bu size argümanınızı değiştirip değiştirmeyeceğinizide gösterecektir.

Konuşmacı – Owen Bowcott

Ben bugünkü sosyal medyanın, Kuzey İrlanda barış sürecini bir bütün olarak farklılaştıracağını düşünüyorum. Ben, hala geleneksel medyanın toplumun hakkında hakikatlarını öğrenmek istediği konular için, en doğru adres olduğunu düşünüyorum. İnsanlar hala olaylar olduğunda, biri vurulduğunda sorumlusunu bilmek isterler. Yaşanan bütün tartışmaları yansıtmak, müzakereci kesimlerin durduğu noktaları işlemek ve mümkün olduğu kadar nelerin yaşandığını tespit edip bunları haberleştirmek, kamusal denetime imkan sağlamak açısından, hala bizim en önemli yükümlülüklerimizden biridir. Sürece ne kadar insanı katabilirseniz, o kadar iyidir. Basının bu noktada yapabilecekleri vardır. Şiddetin yarattığı korkuyu tarif eden haberler, insanlarda siyasi ideolojilerin neden bomba ve silah kullanmak gibi yollara başvurduğunu görmelerine, mağdurların yaşadıklarını ifade eden haberlerde yine insanların bunun devam etmesini istememelerine sebep olacaktır. Bu medya için en önemli rollerden biridir.

Konuşmacı – David Gorman

Buna bir yorum ekleyebilirmiyim? Sosyal medyanın farkı kaynağının gizli olması ve sorumluluk oranının düşük olmasıdır. Geleneksel medyada sorumluluk oranı daha fazladır. Geleneksel medyada, bir şeyin aksi şekilde yansıtıldığını farkederseniz, o zaman bu medyanın karşısına çıkar 'olayı yakından biliyorsunuz, biz, size bu konuda da bilgi verdik. Burada neler oluyor?' deme hakkınız vardır diyerek bir iletişim kanalı açabilirsiniz. Tom'unda ifade ettiği gibi, elinizde sopa da vardır, havuçta. Çizgi

dışına çıktıklarında onları bir şekilde marjinalleştirebilirsiniz. Ama, bunu sosyal medya üzerinde yapamazsınız. Ne kontrol edebilirsiniz, ne de nereden geldiğini tespit edebilirsiniz. Bu şekilde karşınıza bir sürü engel çıkar. Geleneksel medyanın bize işimizi daha iyi yapmak için yapabileceği en büyük yardım, resmi bir bütün olarak göstermektir. Sadece günlük olarak mağdur sayısı vermek yerine resmi bir bütün olarak yansıtmak ve yaşananların kaynağının ne olduğuna vurgu yapmak gerekir. Bunu yapmak zor olabilir. Buna fırsat doğduğunda biz kolaylaştırıcıların bunu yapması, medyanında en çabuk şekilde algılaması lazım.

Katılımcı

Resmi bir bütün olarak vermektten bahsederken, bütün siyasi liderlerin ve sivil toplum kuruluşlarının perspektiflerinin verilmesini mi kastediyorsunuz?

Neslihan Özgüneş ve Aslı Tunç

Konuşmacı – David Gorman

Önceki konuşmamda ifade ettiğim üzere, bunu yapmanın birden fazla yolu var. Önceki konuşmamda, sivil toplumun barış sürecine katılımından bahsetmiştim. Yine arabuluculuk üzerine yazdığım el kitabında da bundan bahsediyorum. Burada barış süreci ve sivil toplum üzerine bir bölümde yer alıyor. Bunun yapılmadığını düşünüyordum ve onu yaptım. Yapılması gereken daha çok şey var.

Katılımcı

Çok kısa olarak, iki yorum yapmak istiyorum. Bir de sorum olacak. İlk yorumum, Tom'un insanların farklı olduğunun kabul edilmesi söylemine. Ancak şunu kabul etmek lazım, ortada bir adaletsizlik vardır ve bu adaletsizlikten genelde bir taraf zarar görür. Bunu kabul etmek lazım. David, medyanın bu adaletsizliğin doğasını haber etmek noktasında sorumluluğu olduğu yorumunda bulundu. İrlanda'da ki katoliklerin yaşadığı tamda buydu. Onlarda çok ciddi ayrımcılıklara maruz kaldılar ve bunun kabul edilmesi gerekiyor. İkinci yorumum ise Mustafa'nın ifade ettiği görüşe ilişkin, çünkü onun görüşünün aksine Kuzey İrlanda'da ki çatışmanın kaynağında Birleşik Krallığa karşı mücadele vardı. Elbette zeminde iki farklı toplum vardı ama temel sorun Britanya Askerlerinin topraklardan çıkmasıydı. Temel çağrı buydu.

Sorum ise sansür hakkında. Owen The Guardian gazetesinin bir baskı ile karşılaşmadığını, bağımsızlığını koruduğu ifadesini

kullandı ki, bu bence çok iyi. Ancak medya üzerine çalışan insanlar olarak biliyoruz ki, medya bir otosansür uyguluyor. Çatışmalar sırasında Kuzey İrlanda'da ki medyaya baktığımız zaman, neredeyse hepsinin London Derry bölgesinde kurulu olduğunu, söyleminde genelde Birlikçilerin söylemi olduğunu akılda tutmak gerekir. Gazeteciler bu şablonların içine kolaylıkla düşebiliyor. Onlar bu şablonları değiştirmediler. Acaba otosansür konusuna dair biraz yorumda bulunabilirmisiniz? Çünkü bu bir anlamda mesleğinizin parçası. Bir haberi hızla hazırlamak demek belli fikir insanlarına yada liderlere gitmek, direk zeminde çalışan sivil topluma gitmemek anlamında geliyor.

Konuşmacı – Owen Bowcott

Bunu Kuzey İrlanda için, otosansür olarak tarif edebilir miyim bilmiyorum ama, kesinlikle insanların kendi düşüncelerine ve fikirlerine dayalı olarak bazı klişeler oluşturmak isteğinde olduklarını biliyorum. İnsanlar hem kendi toplumlarının, hem de okudukları gazetelerin yarattığı önyargıları kolaylıkla almış oluyorlar. Bütün gazeteciler manşet olacak haberler yazmayı isterler. Bu tür gazeteciler, gazetelerin ve haber ajanslarının yayınlayacaklarını bildikleri haberler yapmaktadırlar. Gazetede önemli bir haber olarak yer almak istiyorsanız, o klişeler üzerine oynarsınız. Çok iyi bir haber konusuna sahip olan ve bunu yayınlatabmayan bir kimseyle daha tanışmadım diyebilirim. Bazen gazeteciler kendi genel yayın yönetmenlerinin, bir hikayenin bu yönüne değil de, başka bir yönüne ilgi gösterdiğini söylemekteler. Aradan geçen yıllarda, bazı görüşleri kemikleştirir.

Bazı siyasi görüşleri güçlendirir ama sansürlenmiş oldukları anlamına gelmez. Bence sorun insanların klişeleri çok kolaylıkla kullanmasından kaynaklıdır.

DPI Uzmanlar Konseyi Üyesi Penny Green ve Konuşmacı Owen Bowcott

Moderatör – Kadri Yıldırım

Tecrübelerinize dayalı olarak soruyorum. Kilise ve dini grupların barış sürecine muhalefet eden kesimlere karşı tavrı nasıldı. Onu bize biraz yorumlayabilir misiniz?

Konuşmacı – Tom Kelly

Bu ifade edeceğim görüş, Kuzey İrlanda'da çok kabul edilen bir görüş değil, ama benim yıllara dayalı tecrübemden doğan bir görüştür. Bana göre kiliseler, kendi toplumlarına önderlik etmek yerine, onların takipçisi durumunda kalmışlardır. Kiliseler kendi destekçilerini yada kitlelerini yalnız bırakmaktan çekinmişlerdir. Bu sebeple, barış konusunda güçlü bir duruş sergilememişlerdir.

Bazı zamanlarda, her iki taraftaki aşırı uçları desteklememişlerse de, yaptıklarına karşı gözlerini kapamışlardır. Ben her zaman Kuzey İrlanda'daki her iki toplumun barış konusunda çok istekli olduğunu, ama bu imkanın her iki hükümetin önderliği ve siyasi yelpazedeki farklı siyasi partiler öne çıkmadan ortaya çıkamayacağını düşündüm. En sonunda olanda bu oldu. Bu liderlik bizi barışa taşıyıp orada tuttu. Üzülerek kiliselerin bu yönde bir liderlik yapmadığını söylemek zorundayım.

Moderatör – Bejan Matur

Çatışmanın çözümünden bahsederken, aslında geleneksel medyadan bahsediyoruz. Fakat dünya büyük bir hızla değişiyor. Gezi parkı olayları, bize sosyal medyanın ne kadar önemli bir rol oynadığını, ne kadar önemli olduğunu yakından göstermiştir. İronik bir şekilde AKP ve televizyonlar olaylara tam bir sansür uygularken, bu ters bir tepki verdi. Genç insanlar, sosyal medya üzerinden örgütlendiler. Buna karşılık onların anne ve babaları hala sansür uygulayan televizyonları izliyorlardı. Hükümetin bu etkiyi farketmesi, bir kaç gün sürdü. Onlarda savunma amaçlı olarak buna karşılık vermeye çalıştılar. Tuhaf ve garip olaylardan biriside Ankara Büyükşehir Belediye Başkanının BBC çalışanı gazeteci Selin Girit'i ajan olarak suçlayıp, ona karşı Twitter üzerinden bir karalama kampanyası başlatmasıdır. Bu tür söylemlerle mücadele etmek önemlidir. Yine aynı şekilde silahlı grupların öcüleştirmesi, şeytanlaştırılması mücadele edilmesi gereken bir başka şeydir. Kürt hareketinin önde gelen isimlerinden birisi adına, son derece hümanist ve aynı zamanda zekice mesajlar

içeren bir Twitter hesabı açılmıştır. Bir yanda resmi müzakereler devam ederken, bir yandan da Twitter üzerinden resmi olmayan bazı tartışmalar yürütülmektedir. Bu tür methodlar hükümetin maskesini düşürmeye yarayabilir ve gezi protestolarında bu çok net bir şekilde görülmüştür.

Öğlen Yemeği

Katılımcılar ve konuşmacılar Artuklu Kervansaray Otelinde verilen öğlen yemeği sırasında tartışmaya devam etmiş ve görüş alışverişinde bulunmuşlardır.

Prof. Penny Green, Prof. Mahmut Mutman ve Dr. Kathleen Cavanaugh

Kadri Yıldırım, Kadri Saliz ve Konuşmacı David Gorman

Moderatör Bejan Matur ve Hüseyin Aykol

Necip Çapraz, Ahmet Ay, Hamza Aktan, Ceren Sözeri ve Bayram Zilan

İkinci Bölüm

Moderatör – Cengiz Çandar⁶

Yuvarlak masa toplantımızın sabahki bölümünde, işinin ehli insanlar Kuzey İrlanda tecrübesi üzerine konuştular. Bazılarımız daha önce Kuzey İrlanda'da bulunduğumuz için, bu konuların bir kısmına zaten hakimdik. Bu sabah ki sunumla birlikte bilgilerimizi tazelemiş olduk. Medya ve Devlet başlıklı bu ikinci bölümün önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü, Gezi parkı protestosu, yada gezi parkı olaylarının yaşanabileceği daha önce aklımıza gelmemiştir. Bu olaylar zincirinde, medya penceresinden, önemli gelişmeler yansıdı kamuoyuna. Çünkü, devletin medya üzerinde bu kapsamda bir etkisinin olabileceğini düşünmemiştik. Bejan Matur'un ifade ettiği üzere, Türkiye'de medyayı devletten ayırmak, zaten mümkün değildir. Yapısal sebeplerden dolayı, medya Türkiyede devletin bir aygıtı gibi işlemiştir. En azından, son gelişmeler bazı ilginç sembollerin ortaya çıkmasına, medya ve devlet kavramlarının tartışılmasına imkan sağlamıştır. Şu ana kadar, fazlasıyla tartışılmamış olan konu, bugün geniş toplumsal kesimler tarafından da tartışılabilmektedir. Çoğumuz, bu dönem ortaya çıkan penguen sembolünü hatırlayacaktır. Penguenler, Türkiye'nin yakın dönem geleceğini etkileyecek gelişmelerin temsili simgesi durumuna gelmiştir. Çünkü, Gezi Parkında genç, yaşlı insanlar arasında şiddetli çatışmalar sürerken, medya, o sırada

6 Halen Radikal gazetesinde köşe yazarlığı yapan kıdemli gazeteci Cengiz Çandar özellikle Kürt Sorunu üzerinde uzmanlaşmıştır. Bir dönem savaş muhabirliğide yapmış olan Çandar, Türkiye eski Cumhurbaşkanı merhum Turgut Özal'a özel danışmanlık da yapmıştır. İran, Filistin ve Ortadoğu üzerine çok sayıda makale ve kitap yazmıştır.

olaylara ilişkin ne bir kelime yazmış, ne de bir kelam etmiştir. Türk medyası sessiz kalırken, BBC Dünya Servisi olayları haber etmiş, buna karşılık CNN Türk penguen ailesinin yaşamına dair bir belgesel yayınlamayı tercih etmiştir. Güzel bir belgeseldi, ama zamanlaması yanlış seçilmişti. Penguen belgeselinden önce de, Anadolu'da nerede yemek yenilebileceğini anlatan bir yemek programı yayınlamışlardı. Bunların yayınladığı saatlerde insanlar Gezi parkında bibeber gazı yiyorlardı.

Sonra herşey tam bir skandala dönüştü. Birşeyler söylersem, bu hakaret gibi de algılanabilir. Basın lobilerinde, dönen bazı dedikodular var: Bu dedikolara göre Türk medyası şizofrendir. Daha sonra, önemli isimler biraraya gelerek bir anlamda basını korudular. Bunun sonucunda yayın politikaları değişti ve olaylar basında işlenmeye başlandı. Krizin en önemli gününde, Başbakan Kuzey Afrika ziyaretini gerçekleştirmek için ülkeden ayrıldı. O zamandan buyana, kendisi günde bir kaç kez, bazen aynı gün içinde iki yada üç etkinlikte, hatta günde beş vakit olmak üzere konuşmaya başladı. Havaalanları ile şehirler arasında farklı yerlerde konuştu, bir televizyonda da 1,5 saat canlı konuştu. Bir başbakanın kriz zamanlarında geniş kalabalıklar önünde konuşmalar yapması, elbette kabul edilebilir birşeydir. Kendisi havaalanında konuştuğuktan sonra, başka bir yerde aynı konuşmayı yine yapıyordu; ama bütün medya onun daha önce verdiği televizyon konuşmasını yayınlamaya devam ediyordu. Sonra, başbakan başka bir şey daha denedi ve neredeyse her beş kilometrede bir süresi 30-40 dakika arasında konuşmalar

yapmaya başladı. Bu konuşmalar bütün kanallar tarafından canlı olarak, özel yayınlar şeklinde yayınlanmaya devam etti.

Moderatör – Cengiz Çandar

Bu çarpıcı örnekten sonra, izin verirseniz medya ve devlet ilişkilerine geri dönelim. Bu ilişkiler nasıl olmalı, ne durumdadır ve nasıl olmamalıdır sorularına cevap arayalım. Biz bu konuyu, Türkiyede uzun bir süredir tartışıyoruz. Fakat, ama bu tartışmalar hiçbir zaman fonksiyonel birşey haline gelmedi. Mesela, Kuzey Afrika'da ki gelişmelerde sosyal medya çok önemliydi. Twitter ve facebook'un çok önemli sosyal medya araçları olduğunu öğrendik. Biz de bu araçları, Türkiyede kullandık. İlk kez sosyal medya büyük bir olayda önemli bir araç haline geldi. Bundan sonra Devlet de sosyal medya alanına girdi. Sosyal medya iletişim için çok geniş bir alandır. Hükümet çevrelerinde, medya teknolojisinden anlayan çok insan vardır. Ancak sosyal medya

da çok önemli bir hale geldi. Hala muhalif kesimleri harekete geçirmek için, çok önemlidir. Ayrıca televizyon programları ve gazetelerden çok daha fazla öne çıkmaktadır. Sağ tarafımda, yeni medya dünyasının isimlerinden birisi, T24 websitesinden sayın Doğan Akın var. Doğan Akın bu websitesini başlattığında, diğer websiteleri gibi sıradan bir websitesiydi. Takipçileri vardı, ama o kadar popüler bir sayfa değildi. Son 6 aylık süre içinde Doğan Akın'ın sayfası, basında sesi kısılan bazı kalemlerin kendilerini özgürce ifade etmesi için çok önemli bir alan haline geldi. Öncelikle bunun için kendisini kutlamak istiyorum. Bu medya organı, Türkiye'nin en önemli ve en güvenilir dijital medya kanallarından biri haline gelmiştir. Şu anda, pekçok insan sayfayı büyük bir merakla takip etmektedir. Kendisinin, bugün burada bizlerle olması büyük bir fırsat. Ancak, ondan önce sözü diğer konuşmacımıza, İstanbul Şehir Üniversitesinin Sinema ve Televizyon bölümünde Kültürel Çalışmalar Yüksek Lisans programı koordinatörü olarak görev yapan sayın Mahmut Mutman'a vermek istiyorum.

Konuşmacı – Mahmut Mutman

Görüşlerimi sizlerle paylaşma imkan verdiği için, DPI'ya teşekkür etmek istiyorum. Önce genel olarak medya'nın siyasi ekonomisi tartışmak istiyorum. Elbette bu çok genel bir konu. Bunun yanı sıra, son 20-30 yıllık dönemi kültürel perspektiften tartışmak istiyorum. Türkiyede, 12 Eylül darbesi sonrası süreçte gelişmiş, tam olarak nasıl tanımlayacağımı bilemediğim ve ilginç

formatlar ve haller var. Bunların daha çok duygu olduğunu söylemek uygun olabilir. Bunu söylerken, bireysel bir psikolojik hissi kastetmiyorum. Daha çok sosyal ve toplumsal bir durumu kastediyorum. Bu hissin, ortama negatifliğe sebep olduğunu düşünüyorum. Bu negatiflik, sorunları tanımlamaktan ziyade, karşı tarafı suçlayan bir negatifliktir.

Bunun, toplum siyaseti olarak anlandırduğım, kimlik siyasetiyle ilişkili olduğunu ve onun tarafından güçlendirildiğini düşünüyorum. Immanuel Kant'ın sosyal mekan anlayışıyla ifade ettiği ve hepimizin aşına olduğu medyanın foksiyonuna dair bir yaklaşım vardır. Bu yaklaşıma göre, medyanın fonksiyonu 'izlemektir'. Bunun temelini, bireyler ve yurttaşların görüşlerini serbestçe ifade etmesi oluşturur.

Son iki yüzyıllık dönem, bize bunun böyle olmadığını ve bunun sebepleri olduğunu göstermiştir. Şunun altını çizmek lazım: Haber, verilen bir kararın sonucudur. İnsanlar, bir şekilde konuşma gücünden yoksun bırakılmışlardır. Bu hak, bir şekilde başka bir yere aksettirilmiştir. Buna siyasal teoride, siyasal yabancılaşma denilmektedir. Tesbit, tümüyle yanlış bir şey değildir, ama benim ilgimi çeken 'birine birşeyler söyleme' imkanı vermesidir.

Medya, imajla birlikte, bir lügat ve sözdizimi oluşturur. Bir sistemi, bir stili vardır. Siyasal ve ekonomik güçler, içinde yaşadığımız sistemin bir sonucu olarak karar verme sürecinde, üzerlerine önemli bir sorumluluk almaktadırlar. Burda, medya

holdinglerinin yapısını incelemek gerekir. Kısaca bunu yapmaya çalışacağım, ama bu arada Türkiye’de, Kuzey İrlanda yada diğer yerlerden farklı bir şeyin olduğunu da hatırlatmak istiyorum. Türkiye hala dünyanın merkezinde değil, o çemberin dışındadır. Türkiye hala bir demokratikleşme süreci geçirmektedir. Türkiye’deki insanlar, hala medyayı Britanyalıların gördüğü gibi görmemektedirler. Britanyalıların medya ile geliştirdiği ilişki benzeri bir ilişki, Türkiye’de gelişmeyebilir de.

Türkiyede ki muhalif kesimler arasında ağırlığı olan, ama benim bütünüyle katılmadığım bir algı vardır: Bu algı, medyayı mevzuat yaklaşımı içinde bir çerçeveye koymaktadır. Buna ilişkin, kısa bir tarihsel geçmişten bahsetmek istiyorum. Türk medyasının mevcut durumunu anlamak için, iki temel dönüm noktası vardır. Bunların birincisi, 1980 yılında alınan ekonomik liberalizme geçiş kararıdır ki, bu sayede medyanın sahipleri değişmiştir. Daha sonrada 12 Eylül askeri darbesi gelmiştir. Askeri darbeye birlikte, özgürlükler çok ciddi bir şekilde kısıtlanırken, aslında daha ciddi bir gelişme oluyordu ve hakim ideoloji baştan sona yeniden yapılandırılıyordu. Kemalizm tek parti döneminde etkili değilken, 1960’lı yıllarda bu ideoloji, iki ayrı kampa bölünmüş, 1975-1980 arası ise nerdeyse görünmez olmuştu. Ancak bu ideoloji, 1980 yılında Kenan Evren’in başında olduğu darbeye, yeniden yapılandırılma sürecine girmiş ve resmi ideoloji haline gelmiştir. Böylece askeri cunta özgürlüklerin kısıtlanmasından daha öte birşey haline gelmiştir. Resmi ideolojinde yaratıcısı olmuştur. Bu medyayla doğrudan ilişkili bir konudur. 1990’lı

yıllardan itibaren, özel televizyonların yayınları başlamıştır. 2000’li yıllardan itibaren Avrupa Birliği talep ettikçe reformlar yapılmaya başlandı. Kürtçe yayın yapan bir resmi devlet televizyon kanalının açılması da, bu sürecin, yani Avrupa Birliği reformlar sürecinin bir parçasıydı. Resmi türk milliyetçiliğinin vazgeçilmez isteklerinden birisi de, Avrupa Birliğine katılmaktır.

Türkiyede, tepeden aşağıya bir demokratikleşme çabası görülebilir ama, bunun tersini görmek mümkün değildir. Hükümet, tabandan gelecek bir demokratikleşmeye sempatiyle yaklaşmamaktadır.

Bu dönem içinde, özellikle ifade ve basın özgürlüğü alanında gözle görülür reformlar yapılırken, ulusalcı-muhafazakar devlet yapısı, bu adımları engellemeye çalıştı. Bu yaklaşım, bireysel özgürlüklere dördüncü derecede önem vermekte, devlet, ulus ve aile sonrası bireysel özgürlüklerin yaşanabileceğini savunmaktadır. Bu çerçeveyi akılda tutmak önemlidir.

Kenan Evren’in, resmi ideolojiyi nasıl yeniden yapılandığından bahsettim. Bunun etkilerini, özellikle 1990’lı ve 2000’li yıllarda görmek mümkün olmuştur. Ben önemli olan bir sorun olduğunu düşünüyorum. Birleşik Krallık ile Türkiye arasında ki farklardan emin olabilmek için, verilen arada sabahki bölümün konuşmacılarıyla görüştim. Türkiye’de, terörist kelimesinin kullanılmasını, 1980 öncesinde öneren ilk kişi, Hürriyet gazeteci başyazarı Oktay Ekşi’dir. Bir çerçeveyi terör olarak tarif etmek

başka bir şey, teröriste vurgu yapmak başka bir şeydir. Türkiyenin liberalleri ve sosyalistleri devlet ideolojisinin milliyetçi ve muhafazakar olduğunu iddia etmektedirler. Tehlikeli sulara yüzdüğümü biliyorum. Bana gelecek soruların da farkındayım. Haklı olarak, sorulacak soru PKK terör eylemine bulaştı mı? olacaktır. PKK Stalinist bir örgüt ve ben Stalinist bir solcu değilim. Bu inkar edemeyeceğim birşeydir.

Dilbiliminde önemli bir ayırım vardır. Buna göre, kelimeler sadece dünyayı tarif etmez; bir şeylerde yaparlar. Kelimeler kullanıldığında, gerçeğe etki yaparlar. Örneğin nikah memuru insanlara onların artık karı koca olduğunu söylediğinde, hakim birine suçlu olduğunu söylediğinde, kelimeler anlamlarından daha fazla bir şey ifade ederler. Bu bakımdan dil, sadece kelimeyi tarif etmez. Dünyayıda değiştirir. Bu açıdan terörist figürü, hem Türklerin hemde Kürtlerin algısında temel bir olgu olarak yerini alır.

Bu açıdan, yakın dönem tarihini okuduğumuzda, bir yandan tekelciliği hissederken, öte yandan milliyetçi, muhafazakar çerçevenin de bir şekilde korunduğu farkedilir. İfade edeceğim kavramın, bir eleştiri getireceğini biliyorum. Ancak devletçi-milliyetçi-muhafazakar çevrenin bir siyasi partisi olduğunu düşünmüyorum. Herkesin bundan neyi kastettiğini anladığını düşünüyorum. Ne yazık ki bazı siyasi hesaplar, bizi bunu itiraf etmekten alıkoymuştur.

İslamcılık, küresel sahnede yerini almış ve son 30 yılın en önemli aktörü haline gelmiştir. Ancak Türkiye’de buna karşı olan kesimler, İslamcılığın yeni bir hareket olduğunu farketmediler. İslamcılık, ideolojik olarak kemalizmden farklı olsa da, iktidar ile ilişki noktasında, benzerlikler taşıdığına inanıyorum. Bu açıdan karşı oldukları şeyin, birbirinden farklı olmadığını düşünüyorum.

Tekelleşmeye bakalım: Kapitalist bir sistem içinde yaşıyoruz ve bu sistemin dinamiklerini değiştirmek, şu an için mümkün değil. Bu sebeple, tekelleşmenin gelişmesi kaçınılmazdır. 4 yada 5 kişi, diğer insanların medya pazarına girmesini engellerken, Ahmet Altan gibi cesur gazeteciler, bu alana girme mücadelesinde bir çok engelle karşılaşmaktalar. Ancak bu noktada yapacağımız en güçlü mücadelenin, karşı bir tekelleşme yaratmak olduğunu düşünüyorum. Türk medyasında, 5 temel büyük grup var. Bunlar: Doğan, Çukurova, Ciner, Doğuş ve Turkuvaz gruplarıdır.

Bu gruplar aynı zamanda enerji, telekomünikasyon, finans ve inşaat gibi alanlarda da yatırımları olan şirketlerdir. Şöyle bir şey düşünün, siz enerji alanında yatırımını olan bir grubun parçası, medya organısınız ve Karadenizde bir grup sizin bir yatırımınıza karşı protesto gerçekleştiriyor. Bunu haber yaparmısınız? Yapmazsınız; çünkü sizin orada yatırımınız vardır. Bu büyük bir sorun mesela. Aynı şekilde, bu medya sahiplerinin, diğer şirketlerle birlikte ihale teklifi vermesini engelleyen bir yasal düzenlemede yoktur. Türkiyede demokrasi mücadelesi veren kesimlerin, bu skandal tabloya karşı mücadele etmesi gerekir.

Böyle bir medyadan haber yapması beklenemez. Bu durumda sadece penguenleri izliyor olacağız. Normal dönemlerde, bu pek farkedilen bir şey değildi. Ama, normalin dışındaki konjoktörde, bu durum suratınıza bir tokat gibi çarpar. Bunun iki temel örneği var. Birincisi, 1997 yılında yaşanan 28 Şubat postmodern darbesi. Diğeri ise gezi parkı direnişi. Bu iki durumda da tekelleşme, hassas ilişkiler, karşı tekelleşme gibi durumlar bir tokat gibi yüzümüze çarpmıştır. Bir kaç gün önce, Yavuz Baydar ile konuşuyordum. Kendisi farklı bir yönden Stalinizm ile bir karşılaştıma yaptı. Siyasi partilerin, medya şirketleri içinde etkili olduğunu gösteren bir karşılaştırma yaptı. Bu ekonomik yapı varlığını sürdürdükçe bu durumda bir şekilde devam edecektir. Bir süre sonra, bunu unutup gideceğiz. Bir daha normal olmayan bir durum geliştiği zaman, bu durum bir tokat gibi yüzümüze çaracak.

Tam bu noktada, kültür olayına değinmek istiyorum. Hiç kuşku yok ki, kültürün oluşumunda ekonomik ve siyasal güçlerin büyük etkisi vardır. Türkiyedeki siyasal kültür, liberalizm kültürü ve tekelleşme, bizim kültürel yaşamımızı etkilemiştir. Bu durumların, bir kültür endüstrisi oluşturduğunu kabul etmemiz lazım. En temel gösterge, kültürel ve endüstriyel ürünlere nasıl yaklaşıldığıdır. Yazım dünyasına bakın. Şimdi bununda bir marketi var. Gençliğimde, kitaplar kitapçılarda satılırdı. Şimdi D&R adında, bu alanda tekel olan bir zincir var. Öte yandan, bu sayede çok sayıda dergide yayınlanmaya başlandığını görebiliyoruz. Haftalık dergi sayısındaki artış, bu konuda göstergedir. Bu tablo, tüketim özgülüğünü beraberinde getirdi. Burada, bir açılım

ve genişleme var. Yaş vs. gibi kategorilere göre farklı tüketim kategorileri oluşmuş oldu. Şimdi çok sayıda televizyon kanalı ve dergi var, ancak önemli oranda standartlaşma, kategorileştirme ve biçimleme halleri de ortaya çıkmıştır. Amerikan ve Avrupa televizyon programlarının adapte edilmiş hallerine, televizyonda sıkça rastlamaktayız. Öte yandan, başka zamanlarda kendi formatlarıyla programlar yaptıklarını da görüyoruz. Ancak, en önemli sorun Türk basının bulvarlaşmasıdır diyebilirim.

Sıradan bir Türk gazetesinin ilk sayfası incelendiğinde, the Guardian veya the New York Times benzeri bir tablo görmezsiniz. Ama, Türk basınında gördüklerinizi Meksika basınında görebilirsiniz. Onların bir benzeri olarak çok sayıda resim kullanır, insanları heyecanlandırmak için abartılı başlıklar atarlar. Bulvar gazetesi haline gelmek, çok ilginç bir fenomendir. Bu hal, Başbakanın içinde bulunduğu duygusal durum da, Türkiye'nin içinde bulunduğu genel gergin havaya da denk düşmektedir.

İki duruma daha dikkatinizi çekip, sözlerimi tamamlayacağım. Tartışmanın biraz dışında olabilir ve o sebeple hoşunuzda gitmeyebilir. Birinci durum, TV'lerdeki yuvarlak masa tartışmaları, diğeri ise köşe yazılarıdır. Burada, Avrupa yada Amerikan televizyonlarından dahi bahsetmiyorum. Brezilya, Tayland televizyonlarını izleyin yada onların basınıni takip edin, oralarda kesinlikle Türkiye'deki kadar yuvarlak masa tartışması, yada köşe yazısı bulamazsınız. Türkiye'nin içinde bulunduğu bu durum, çok özel ve demokratikleşme süreciyle derinden

ilişkilidir. Bu uygulamalar, bir yandan demokrasiye imkan sağlamakta, öte yandan sınırlandırmaktadır. Bu bir paradokstur. Şöyle düşünün: Farklı görüşlerden insanların birarada olduğu ve yüzyüze tartıştığı bir tartışma programı var. Ancak bir süre sonra, reklam arası verilmesi gerekecektir. Yani ortada bir sınırlama vardır. Sınırlamayı geçelim, TV tartışmasında ne söylenebilir ki? Ancak Türkiyede hayli yüksek bir siyasi tansiyon olduğu için, bu programlar bize sürekli çekici gelmektedir.

Bu programların bir rolü ve gerçeği vardır. Bir yandan bir demokratik disiplin ve anlama olanağını geliştirirken, başka şeylerde yol açıyorlar. İlgiyi çektiği için, kültürün bu yönüne değinmek istiyorum. Hergün, insanların görüşlerini ifade etmekte serbest olduğunu duyuyoruz. Ancak bu programlarda çerçeveyi oluşturan başka bir formül vardır ki, o da demokrasinin bir uzlaşma kültürü olduğudur. Bu ifadeyi sağcı, solcu, muhafazakar bütün televizyon kanallarında duyabilirsiniz. Peki neden uzlaşmalıyız ki? Bu benim için önemli bir soru. Bu söylem nedeniyle, aklıma başka bir olgu gelmektedir. Bu da rayting kaygısıdır. İnsanları ne kadar kavga ettiriseniz o kadar yüksek rayting alırsınız.

Beni bir televizyon programına çağırdıkları zaman, masanın diğer tarafında kimler olduğuna bakarım. Çünkü bizim kavga etmemizi isterler. Böylece rayting kazanırlar. Öyleyse, demokrasi neden bir uzlaşma kültürü olsun ki? Uzlaşmanın tek alternatifi kavga mıdır? Aynı fikirde olmayabiliriz ama aynı masanın etrafında oturabiliriz. Türk televizyonlarında, uzlaşma kültürüne

ne kadar vurgu yapıldığını düşünmenizi istiyorum. Bu tür bir yaklaşım, gerçekte sınırlayıcıdır. Bence, Türk televizyonları uzlaşma kültürüne aşırı vurgu yaparak, baskın durumda ki muhafazakar, devletçi ve milliyetçi kesimlere benzeşiyorlar. Bütün tartışmalara rağmen katılımcıların muhafazakar, devletçi ve milliyetçi yaklaşımları kabul etmesi beklenir.

Bir diğer konu köşe yazılarıdır: Ben, Fulbright bursuyla bir yıl Amerika'da yaşadım. O dönem sürekli olarak Fulbright etkinliklerine davet edilirdim. Birgün, beni ABD'yi ziyaret eden akademisyenlerin katıldığı bir resepsiyona davet ettiler. O resepsiyona ABD'nin Türkiye eski büyükelçisi de katıldı. Türkiyeyi tanıtmak üzere bir konuşma yaptı. Konuşmasında, köşe yazarlarının bütün gündemi belirlediğine özellikle vurgu yaptı. Bu kişi maksist bir siyasi örgütün temsilcisi değil, ABD'nin büyükelçisiydi. Aslında çok doğru bir noktaya işaret ediyordu. Ben, ne zaman bir gazete açsam, her birinde en az 25 tane köşe yazarı olduğunu görürüm. Şu an da, aramızda çok sayıda köşe yazarı var ve yanlış anlaşılma istenmem. Herkes olayları yada gelişmeleri Cengiz Çandar gibi analiz edemiyor. O, yaptığı analizler yüzünden, bedel ödüyor. Bu çok önemli bir fenomendir. Çünkü bu, bir yandan demokratikleşme ve demokrasi kültürüyle ilişkilidir, ama aynı zamanda, bu yazarların yüzde doksanını tam bir felaket olduğunu, onlara ihtiyaç olmadığını düşünüyorum. Çok azı gerçekten ciddi analizler yazabiliyor. Pek çoğu, mevcut durumu ya savunup koruyor yada teyit ediyor zaten. Bir anlamda cephe siyasetine katılmış oluyorlar. Bunun yanısıra, manüpilasyon

boyutu da var. Ancak bu konuya girmek istemiyorum. Ahlaki eleştiriden ziyade, yapısal eleştiriler yapmak niyetindeyim.

Başka bir sorun daha var ki, o da bariz bir şekilde köşe yazısı yazmaktır. Bu kültürü ilginç bulduğum için, bende bir merak uyandırıyor. Bu tür köşe yazıları, tek bir satırdan oluşan pek çok paragraf yazabilmektedirler. Aynı şey Ahmet Altan'da, Etruğrul Özkök'te de görülmektedir. Demokrasinin ne olduğunu anlamak için, zaman ayırmamız lazım. Bu tür yazılar, çok ucuz bir şekilde dramatik bir ses tonu yaratırken, kolay bir şekilde suçlamalar da yapabiliyorlar. Bu tür yazılarda, bütün söylem eleştiri adı altında suçlamalara dayanmaktadır. Bunu kimsenin gözden kaçırmaması lazım. Çünkü çok etkili bir yöntemdir. Çürük ve kaba olsa da bunun demokrasi kültürünün bir parçası olduğunu kabul etmek gerekir. 20. yüzyılın başlarında Maksist kültür ve edebiyat eleştirmeni Walter Bejamin 'gazeteciliğin edebiyatın kötü bir hali' olduğunu ifade etmiştir. Kendisi son derece haklıdır. Sözlerimi burada tamamlamak istiyorum. Daha sonra soru ve cevaplarla devam edebiliriz.

Konuşmacı Mahmut Mutman

Konuşmacı – Doğan Akın

Mahmut Mutman'ın ifade ettiklerinden çıkardığım sonuçlarla, sözlerime başlamak istiyorum. Suçlama ile tek satırdan oluşan paragraflar arasındaki ilişkiyi çok iyi anlayamadım. Belki Mahmut, bunu daha sonra biraz daha genişletir. Oldukça saygı duyduğum sevgili Cengiz Çandar'dan bu iltifatları duymakta beni çok mutlu etti.

Ben, öncelikle devlet-medya ilişkisine dair kısa bir tarihsel bilgi vermek istiyorum. Bu topraklarda yayınlanmaya başlanan ilk gazete, Sultan II. Mahmut'un projelerini anlatan Takvim-i Vakayi gazetesidir. Sultan'ın buna ihtiyacı vardı. Resmi gazete gibiydi. Daha sonra 1840 yılında Ceride-i Havadis adında resmi görevliler tarafından yayınlanan başka bir gazete yayına

başladı. Devlet ve medya ilişkisi üzerine konuştuğumuzda aklıma ilk onlar gelir. İlk özel gazete ise 1860 yılında Şinasi ve Agah Efendi tarafından çıkarılmaya başlanan Tercüman-ı Ahval isimli gazetedir. Bu iki isim, Yeni Osmanlıların önde gelen iki entellektüeliydi. Türkiye'deki ilk örgütlü muhalefetti diyebilirim. 1876 yılında, Büyük Vezir Ali Paşa bütün gazetelerin kapatılması için, ferman yayınlamış, bunun sonucunda aralarında Şinasi'nin de olduğu pek çok gazeteci sürgüne gönderilmiştir. Daha sonra I. ve II. Meşrutiyet dönemleri yaşanmış, sonrasında ise I. Dünya savaşı ve ulusal kurtuluş savaşı başlamıştır. Ulusal Kurtuluş Savaşını hazırlayan Mustafa Kemal, kişisel olarak bazı gazetelerin hazırlığını yapmış ve isimlerini vermiştir. Bunlardan en önemlisi Hakimiyet-i Milliye gazetesidir. Aynı şekilde Anadolu Ajansı da 1920 yılında Mustafa Kemal tarafından kurulmuştur.

Bir açıklama yapmak gerekebilir. Ulusal kurtuluş savaşını hazırlayan Mustafa Kemal, daha sonra ulus inşaatını gerçekleştiren Mustafa Kemal'den farklıydı. Ulusal kurtuluş savaşını hazırlarken Osmanlı Ordusuyla bağlarını yitirmiş, sivillerin desteğine ihtiyaç duran birisiydi. Bunu Bülent Tanör'ün yazdığı Genel ve Ulusal Kongre İktidarları isimli kitapta geniş olarak okumanız mümkündür. 1919 ile 1921 arasında atılan her adım sivil temsile dayanmaktaydı. Bu sürecin en önemli sonucu 1921 Anayasasıdır. Bu anayasa ulus inşaatı projesinden önce yapılmıştır. Bu 1921 Anayasası, bir kez bile Türk tanımlamasını içermemiştir. İki kez coğrafi sıfat olarak Türkiyeden bahsetmekte, ancak ulus olarak bahsetmemektedir. 1921 Anayasası ülkede çok geniş bir şekilde

tartışılmıştır. Anayasanın üstünlüğünden bahseden klasik bir anayasa değildi, ama önemli bir belgedir. 1924 anayasası üzerine konuşmaya başladığımızda, bu anayasa ile birlikte ulusun inşası yönünde bir eğilimin geliştiğini, Türklükten bahsettiğini ve ülkede farklı etnik grupların yaşadığından bahsedilmediğini görürüz. Bu milli güvenlik rejiminin kurulmasına işaret eder ki, konumuzla yakından ilgilidir.

Milli güvenlik rejiminin siyaset, eğitim, edebiyat, basın ve medya üzerine derin bir etkisi olduğunu kabul etmek gerekir. Buna iki alandan örnekler verilebilir. Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 35. Maddesi yaşanan 3 askeri darbeye hukuki haklılık zemini sağlamıştır. Bu madde, ordunun görevinin Cumhuriyeti korumak olduğunu belirtir. İlk olarak 1934 yılında, iç hizmet kanununun 34. Maddesi olarak hazırlanmıştır. 1960 yılındaki darbenin, yasal zeminini bu madde oluşturmuştur. Darbe sonrası madde daha basitleştirilmiş ve 35. Madde olarak düzenlenmiştir.

Milli güvenlik rejiminin Türk ve sunni olmayan kesimlere ciddi hukuki yansımaları vardı. Belki hatırlıyorsunuzdur, geçen yıl Milli Eğitim Bakanlığının 10. Sınıf öğrenciler için hazırladığı ders kitabında, Süryanilerden ‘Batılı devletler ile işbirliği yapan hainler’ olarak bahsedilmişti. Size, bu kısa tarihten bahsederken bu gazetelerin devlet ve hükümet ile ilişkili olduğunu ve toplumu dönüştürmeye çalıştığını ifade etmeye çalıştım. Devletin toplumu değiştirme hedefi vardı ve bu görevi medya’ya emanet etmişti. Mustafa Kemal, bunu daha da 4-5 Şubat 1924 tarihinde

İzmir’de yapılan İktisat Kongresinde ifade de etmiştir. Mustafa Kemal, basının demirden bir kale, cumhuriyetin etrafında onu koruyup kollayan bir fikir kalesi olması gerektiği söyler, basını temsil edenin bu olacağını söyler. Bunu, 80-85 sene önce söylemiştir. Yakın dönemde, Ermeni sorunu üzerine bir eleştiriye maruz kaldım ve bunu sizinle paylaşmak istiyorum. Başbakan, bana kimin avukatlığını yaptığımı açıktan sordu. Benim sanki birilerini savunma görevim varmış gibi, bir yaklaşımı vardı. Aradan 80-90 sene geçmesine rağmen aynı anlayış devam etmektedir.

Tek parti döneminde, milli güvenlik rejiminin çok sayıda olumsuz etkisi olmuştur. Aralarında Sabahattin Ali, Aziz Nesin, Mehmet Ali Aybar, Zekeriya Sertel ve Nazım Hikmet gibi isimlerin olduğu çok sayıda aydın, sistemin kontrolü altında tutulabilmek için yargılanmış, ya hapse atılmış yada öldürülmüştür. Türkiye’nin en önemli romancılarından biri olan Sabahattin Ali, 1948 yılında, 41 yaşında öldürülmüştür. Sabahattin Ali’yi öldüren Cengiz Ertekin, eskiden ordu mensubu olan bir polis memuru çıkmıştır. Mahkemelerdeki yargılamalar sırasında, Ertekin öldürme eylemini milli duygularla yaptığını söylemiştir. Cezasını tamamlamadan afla serbest bırakılmıştır.

Milli güvenlik rejiminin medya üzerine etkisini analiz ederken de, aynı tabloyu görebiliriz. İmparatorluk çökerken, Türklük önemli olmaya başlamıştır. Bu, o zamanki tarihsel gelişmelerle uyumlu bir şeydi. Çünkü milliyetçilik, 19. yüzyılda hızla yayılıyordu.

Dağılan imparatorluğun toprakları üzerinde kurulacak olan devletin öncülüğünü, Osmanlının veya İslamın destekçilerinden ziyade, Türkçüler yapmaktaydı. Türkçülük, resmi olarak desteklenen bir ideolojeydi. Onun için, belirgin etkilere sahipti. Bunun yanısıra, bazı ‘milliyetçi’ partilerde kurulmuştu. Tunceli örneğinde görüldüğü üzere, milliyetçilikle devlet ilgilendiği için, milliyetçiliğin bizzat kendisi sola karşı kullanılmaya başlandı. 1980’li yıllarda, ordunun Kürt sorunu halletme konusunda sıkıntı yaşadığı görüldüğünde, milliyetçilik Kürtlere karşı devreye konulmaya başlandı. Bu milliyetçilik dilimize de işledi. Örneğin ulusal marş bir tartışma konusudur. Az önce size 35. Maddeden bahsettim. Bütün bunların yanısıra bir de medya sorunu var.

Bu durum medyayı da etkilemiştir. Çünkü devlet bir tehdit hissettiğinde, medya da aynı şekilde onu tehdit olarak görmüştür. 1990’lı yıllara kadar, Kürt sorunu sadece bir Güneydoğu sorunu olarak görülmekteydi. Talabani ve Barzani sadece aşiret reisleriydiler. Çingeneler, LGBT bireyler, Süryaniler ve Ermeniler devlet ve medya tarafından bir bütün olarak ötekileştirildi. Onlara ayrımcılık yapıldı. Haklar ihlal edilirken, milli güvenlik yaklaşımının medyanın da, bu dili geliştirmesinde büyük bir etkisi olmuştur. Bu süreç 1980’li yıllarda başlamış, ancak bir bütün olarak 1990’lı yıllarda yapısal olarak tamamlanmıştır. Devlete bağlı olan medya, düzeni artık büyük şirketlere bağlı bir sisteme dönüşmeye başlamıştır. Bu süreçle birlikte, yeni bir yapılanmaya girdi. Türkiye’deki haberlerin önemli bir bölümü, bugün artık medya grupları tarafından kontrol edilmektedir. Mahmut’un

ifade ettiklerini tekrar etmeden şunu söylemek istiyorum: Medyanın, söylemini kapitalizm yoluyla şekillendirdiğine tanık oluyoruz. Örneğin, günlük Sabah gazetesinin sahipleri, bir masanın etrafında toplanıp DYP-SHP koalisyonun mu, yoksa DYP-ANAP koalisyonun mu kendileri için daha kazançlı olacağını veya Refah Partisinin seçimleri kazanmasının mı iyi olacağını tartışabilmişlerdir. Buna dair, Emin Çölaşan'ın yazdığı ilginç anılar vardır. Ona göre DYP-SHP koalisyonu, bir evde kurulmuştur. 28 Şubat sürecinin sonunda ne olduğunu, özellikle bu noktada sayın Cengiz Çandar'ın isminin altını çizerek bazı gazetecilerin neler yaşadığını, hepimiz çok iyi biliyoruz.

Şimdi ise 3 genel, 2 yerel seçim ve 2 referandum olmak üzere 7 seçimi üst üste kazanmış bir iktidarın, medyaya nüfuz etmesiyle karşı karşıyayız. Hükümetler, elbette sürekli olarak medyaya nüfuz etmek isterler. Ama, bu kadar güçlü bir hükümet döneminde, bunun yaşanması bizim alışık olmadığımız bir şeydir. Peki, mevcut durum nasıldır? Sorunlar var, ama özellikle Kürt sorununa çözüm bulma girişimi başta olmak üzere, bazı olumlu gelişmelerde var. Bu sürecin, bana umut veren en önemli yanı, neredeyse bütün partilerin birbirine yakın bir şekilde düşünerek, barıştan daha güçlü bir alternatifin olmadığını düşünmesi, siyasetçilerin halkın ne düşündüğünün farkında olmasıdır.

Sürecin bu aşamasından etkilenmeyen tek parti, milliyetçiliği resmi anlamda temsil eden partidir. Buradaki önemli şeylerden biride aşırı milliyetçilerin PKK ile müzakere yapılmasına karşın,

sokağa 50 bin kişi ile çıkamayacak bir durumda olmasıdır. İkinci olarak, silahlı kuvvetler bugün artık süreci engellemiyor. Tersine sürece yardımcı oluyorlar. Hükümet, Kürtlerin isyancı kesimleriyle müzakere yapmaya açıktır. Daha da önemlisi, toplumun bu girişimin meşru olduğunu düşünmesidir. Bu süreç, bir karşı dalga yada skandalla karşılaşmamıştır. Gezi parkında, bütün suçlamalara rağmen, farklı gruplar arasında önemli sayılabilecek bir çatışma olmamıştır. Ben gezi parkında aşırı milliyetçilik tarftarları ile BDP destekçilerini yanyana gördüm.

Akil insanlar heyetini ne kadar eleştirderseniz, yine de bu insanlar halka gidip süreci anlatmış ve bu süreci onlarla tartışmışlardır. Bu sayede, çabalar daha da meşrulaşmıştır. Bence sürece yardımcı olmuştur. Son olarak medyanın desteğinden bahsetmek istiyorum. Bejan hanımın da bahsettiği gibi, bu sorumlu bir durumdur. Aynı medya Kürtleri, çingeneleri ve homoseksüelleri gözden kaçırmaktadır. Peki bunu yapan medya, PKK ile barışı nasıl destekleyecektir? Bölgede ki askeri kuvvetler bazı önemli geri çekilmelerde yaptılar. Peki buna neden vurgu yapıyorum? Çünkü başbakan bir darbe ihtimalinden korkmaktadır. Çok sayıda sorun var. Bir yandan bu sorunu, öte yandan demokrasi sorununu çözmeleri gerekiyor. Gezi olayları sırasında hem tartışmalar vardı, hem de müzakereler devam ediyordu. Türkiye’de, herkesin aynı anda barış istemesi mümkün olmayabilir. Burada önemli olan sonuçtur. Bu tartışmalar, geri planda bir ses olarak mı kalacaktır yoksa engel olunamayacak kadar yükselecek midir? Bunu bilmek mümkün değil. Bejan Matur buna dikkat çekti.

Devletin barışa doğru yöneldiği bu noktada, özgür basın daha fazla önem arz etmektedir.

Bir yandan özgür basını konuşurken, öte yandan medyanın önemli sorunlarını akılda tutmakta önemlidir. Çünkü, görünen o dur ki, mali çıkarlar gazetecilikten daha önemlidir. Bu durum, basın özgürlüğünün önünde bir engel olsa da, bizim sorumluluklarımızı ortadan kaldıran birşey değildir. Türkiye’de, bir medya sorunu vardır. Bu sorunlar aynı zamanda medyanın dili ile de ilişkilidir. Eğer Türkiye’de Kürt sorunu olmasaydı, Türkiye’de bir ordu sorunu olmasaydı, ülkemiz daha demokratik bir ülke olur muydu? Türk milliyetçiliği, hala diğer uluslardan ve milliyetçiliklerden üstün görülmez miydi? Bu açıdan Türkiye’de bir medya sorunu olduğundan, Türkiye’de demokrasi ile ilgili sorunlar çözülmeden Kürt sorununun çözülmeyeceğini ifade etmek gerekir.

Konuşmacı Doğan Akın ve Moderatör Cengiz Çandar

Moderatör - Cengiz Çandar

Her iki konuşmacımıza, tartışmamıza yaptıkları katkı için, çok teşekkür ediyorum. Az sonra bir kısa ara vereceğiz. Daha sonra ise yaklaşık 1 saatlik süreyi tartışma ve soru cevap bölümüne ayıracağız. O zaman siz katılımcıların görüşlerini duyma şansımız olacak. Ancak daha önce, bir son konuşmacımız daha var ki, o da sayın Yavuz Baydar. Kendisi bağımsız bir ombdusman. Kendisinin ombdusmanlık hakkı ihlal edildi. Umut ederim kendisi bundan birazca geniş bir şekilde bahseder.

Katılımcı Yavuz Baydar

Düşüncelerimi, 10 dakikalık süre içinde özetlemeye çalışacağım. Biz bu toplantıyı yaparken, medyanın oyun alanının giderek daraldığını belirtmem gerek. Özellikle buna vurgu yapmak istiyorum. Ben, son 14 yıllık süre içinde bağımsız ombdusmanlık yaptım. Ama medyanın hiçbir zaman, şu anki kadar kötü durumda olduğunu görmedim. Bu boğucu süreç, o kadar ileri gitti ki, daha önce hiç görülmemiş bir şekilde bağımsız bir ombdusmanın köşesini bile sansürlmeye çalıştı. Belki bu tür bir uygulama dünyada ilk kez oluyordur.

UNESCO çerçevesinde yeni bir çalışma başlattık. Bu çalışma global medyanın gidişatıyla ilgilidir. Bu çalışma kapsamında 25 kişilik bir çekirdek grupla, beş kıta üzerinde son beş yıldaki gelişmeleri, trendleri dikkate alıp, projeksiyonu üç temel ülke üzerinde tutmayı amaçlıyoruz. İki yılda tamamlamayı düşündüğümüz, ama devamının gelmesini umut ettiğimiz

çalışmada üç temel kriter üzerinden hareket ediyoruz. Bunlar: Özgürlük, bağımsızlık ve çoğulculuk.

Bunu Türkiye özeline taşıdığımızda, çoğulculukta herhangi bir sorun yok. 250'ye yakın özel televizyon, bin 300'e yakın özel radyo, genelde yüzde 50 büyük şehirlerde yüzde 75 oranında internet erişimi, 150'yi aşan bağımsız medya ve haber sitesi, facebookta neredeyse dünya şampiyonluğuna oynayan ve ilk 3 yada 4 içinde yer alan bir ülke, twitter'da çok hızlı bir yükselme yaşayan ve belki Avrupa'da ilk beş ülke arasına giren bir ülkeden bahsediyoruz. Gezi olaylarından sonra, sosyal medya kullanımı patladı. İki bin 500 üzerinde yerel gazeteninde olduğu bir tabloyu göz önüne aldığımızda, görünüşte özgürlük alanında da bir sorun yokmuş gibi görünüyor. Çünkü çok renkli ve geniş bir yelpazeye dağılmış bir medya tablosu var. Ancak diğer iki kritere baktığımızda bu tabloyu hiçleştirten bir durumla karşı karşıya kalıyoruz. Devlet ve medya ilişkilerinde ki düzenleme ve kontrolde bu iki kriter üzerinden yürüyor. Son 10 yıl üzerinde de daha çok bağımsızlık kriteri üzerinden yürüyor.

Yakın bir dönemde Brüksel'de, Batı, Balkanlar ve Türkiyede medya üzerine konuşurken şunları söyledim : Bağımsızlık noktasında, kamu yayın organı dediğimiz bir TRT var, birde özel sahiplik meselesi var. Son beş yılda, devletin stratejisi kamu yayın organını yani TRT'yi kontrol etmek üzerinedir. Öyleki, TRT bir kamusal yayın organı değil, devlet yayın organıdır. Bu tablo, demokratik bir tartışma için sıkıntılıdır. Hükümetin,

halkı içine düşürdüğü bu durum hayalkırıklığıdır. Hükümetin, özel medya organları üzerinde giderek artan bir kontrolü vardır. Ülkenin kritik bir demokratik geçiş dönemi yaşadığı zamanlarda, bu kontrol yoluyla, medya organları hükümetin propaganda organlarına dahil edilebilir. Medya çok karmaşık, ama keskin bir yıkıcılığı olan bir sistemdir. Bu sistemin yönetenleri gazeteciler değil, para meraklısı zenginlerdir. Bu tür bir ilişkilendirme, herhalde Türkiye dışında dünyanın herhangi başka bir yerinde, böyle açıktan ve küstahça bir şekilde yapılmaz. Hükümetin bu davranışları, kamusal görevini yapmak isteyen basın çalışanlarını etkisizleştirmek içindir. Neredeyse her gün sansür uygulamakta, insanların işlerini tehdit etmekte. Bu alandaki sendikaların ya hiç bir faaliyeti yoktur, yada medya patronlarına karşı etkileri çok sınırlıdır. Yakın dönemde bir gazeteci arkadaşımızın (Hasan Cemal) başbakanın tehdidini ensesinde hisseden bir gazete sahibi tarafından, işine son verilmiştir. Gazetenin genel yayın yönetmeni, patronun talimatlarını yerine getirmesi gerektiğini düşünmüş ve gazetecileri işten çıkarmıştır. Bu gazete sahibi, geçmişte başbakana gidip, gazetenin genel yayın yönetmenliğine kimin getirilmesini istediğini soran kişidir. Çok küçük bir araştırma dahi yapsanız, bu büyük medya organlarının sahiplerinin hükümetle ve siyasetçilerle nasıl ilişkiler içinde olduğunu görebilirsiniz. Bunun yanısıra, fiziksel baskı tehdidi de vardır. Bu tür taciz ve tehditler altında eleştirel bir gazetecilik yapmanın imkanı yoktur. Bugün gazetelerde, ekonomik yolsuzlukla ilgili olarak neredeyse tek bir haber bile bulamazsınız. Birkaç küçük gazete bunu yapmaya çalışsa da yeteri kadar dağıtılmadıkları yada okuyucu kitlesi

az olduğu için etkileri azdır. Yeni istihbarat kanununa ilişkin haberleri işleyen, neredeyse yok gibidir. Bu medya sahipleriyle, hiçbir gazete alternatif bir görüş ifade etmeyecektir. Hükümet onlara sürekli olarak havuç verdiği için, yanlı tavır almaya devam ediyorlar. Bu durum devam ederse, ortada meslek onuru diye bir şey kalmayacaktır.

Katılımcı Yavuz Baydar

Medya ile devlet arasındaki ilişkide, bağımsızlık özgürlük kriterinden daha önemli bir hale gelir. Hükümet ifade özgürlüğünü doğrudan ortadan kaldırmaz. Daha kurnaz yollar deneyerek yaptığı bazı uygulamalarla, kendisine gelebilecek zararı azaltır.

Özgürlüğü, fiziksel bir yolla da ortadan kaldırabilirsiniz. Sayısı yaklaşık 60-65 civarında olan gazeteci, şu anda cezaevindedir.

Ortada böyle bir tablo varken, yeteri oranda duyarlılık yoktur. Çoğu Kürtlerden oluşan bu gazeteci arkadaşlarımız, eğer hapisten çıkmazlarsa Türkiye daha fazla sıkıntı çekecektir.

Medya'nın bu şekilde kontrol edilmemesi gerekir. Cezai yaptırım farkedilebilirdir, ama basın ve gazeteciler farklı yollardan da etkilenirler. Medyanın bağımsızlığı sözkonusu olunca, medya patronları, devlet ve medya arasında ki ilişkiler önemli bir belirleyicidir. Bu sorunu açıklamak ne kadar zorsa bunu bir düzenleme altına almak yada takip etmek daha da zordur. Devlet, hükümet ve diğer idari organlar bunun batı tarafından kolaylıkla anlaşılmayacağını bildikleri için, bazı adımlar da atıyorlar. Az önce Mahmut'un da ifade ettiği üzere, Türkiye'de ki medya patronları başka alanlarda da iş yapan insanlardan oluşmaktadır. Bu kesimler kendi iş çıkarlarına ters giden bir şey olduğunda, kendi gazetecilerine kelepçe takmayı tercih etmektedirler.

Medya patronlarının hakim olduğu bu sistemi sürdürmek için, dört koşul mevcuttur: Bir tanesi gazeteci arkadaşlarımızın istihdam ihtiyacı, ikincisi az öncede söylediğim gibi kollektif hak ve sendikal güvencenin olmaması, üçüncüsü medyada devletçi kurumsal kültürün hala etkili olması, dikey kültürün yani emir komuta kültürünün çok hakim olması ki, gezi olaylarında bunu fazlasıyla gördük. Dördüncüsü ise medya patronlarının diğer işleri sebebiyle, devletle olan ihale bağı. Bu dört şart bir halı gibi iktidarın, yani otoritenin önüne serilmiş durumdadır. Bu mekanizmalar, böyle yürüyor. Bu tür cezai yaptırımlar, küresel

sistemin dışında ki Azerbaycan, Çin, İran gibi ülkelerde görülen şeylerdir, normalde. Ekonomik yoldan baskıyı geliştirerek, siyasi baskıyı daha az görünür kılma çabasıdır. Bu durumda ne yaşanmış oluyor? Hükümete öncülük etmesi gereken bir basın, bir koyun sürüsü gibi onun peşinden gidiyor. Böylece, öncü rolünü kaybetmiş bir medyayla karşı karşıya geliyoruz.

2011 yılı seçimlerinden sonra başlamak üzere, 2012 yılının Aralık ayına kadar, ana akım medya başta PKK olmak üzere, bütün Kürt siyasi hareketlerini şeytanlaştırmaya başlamıştır. Bunu yaparken, medya iktidarın peşinden giden bir sürü gibi hareket etmiştir. Sonra siyasi otorite fikir değiştirdi ve tam tersi bir istikamete dönünce, bu sefer medyada çatışmaya dair farklı görüşler göze çarpmaya başlamıştır. Herkes savaştıkça, bir anda daha barışçıl olmaya başladı. Ancak, gazetecilik böyle bir şey değil. Gazetecilik onu, bunu, şunu, farklı görüş ve yaklaşımları olabildiğince topluma taşımak, sorunları görüp insanlara da göstermektir. Bir kamu terazisi oluşturmaktır. Türkiyede bu böyle olmuyor. Korkarım, bu baskı sistemi tam bir bağımlılığa evrilecektir ve durum dahada zorlaşacaktır. Sonuç olarak, söylenecek şu olabilir: Bundan sonra hep bu kritere dikkat etmek zorunda kalacağız. Bağımsızlık olmayan yerde özgürlük olmaz. Türkiyede özgürlükte cezai müeyyideler üzerinden belirlenmiş durumda. Türkiye benzeri durum Arnavutluk, Romanya ve İtalya gibi ülkelerde de yaşanıyor. Ama orada, bu kadar insanın gözünün içine sokacak şekilde olmuyor. Bu şekilde devam ederse, aynen İtalya'da Mussolini dönemindeki gibi medyanın, tamamıyla

tutkalandığı, zamklandığı, devletin yedek gücü haline geldiği bir tablo ortaya çıkabilir. Bunun ne kadar tehlikeli olduğunu biz görüyoruz, ama bilmiyorum başkaları görüyor mu!..

Moderatör - Cengiz Çandar

Yavuz çok teşekkürler. Çok önemli noktalara değindin ve umarım bir önceki konuşmalar gibi bunlar da, bir tarafa not edilmiştir. Bu arada, sosyal medyaya ilişkin birşey söylemek istiyorum. Burada, tam karşımda Bayram Zilan oturuyor. Kendisi naklen yayın yapıyor, tweet atıyor, olanları ve konuşulanları aktarıyor. Onun ne kadar takipçisi varsa, şu anda burada bu toplantının yapıldığını zaten biliyor. Bunda bir mahsur yok. Bu zaten gizli bir toplantıda değil. Bu yaşanan, sosyal medyanın ne kadar çabuk ve etkili olduğunun bir çarpıcı örneği. Fakat, kontrol mekanizması alanında mevcut olan sorun, sosyal medyada da var. Bayram Zilan, takipçilerine bir tweet atıyor diyor ki, ‘Cengiz Çandar’dan çok temiz bir fırça yedim, öyle böyle değil, içimdekileri söylediğim, son dönem yazılarını eleştirdiğim için fırça yedim’ diyor. Tabi takip edenleri, hemen harekete geçmişler: Sen fırça atacakken, o mu sana fırça attı, dik durmalısın diye bana karşı bir seferberlik başlatmışlar. Önce şunu söyleyeyim, fırça atmadım sitem ettim, ikincisi beni yazmadığım ve söylemediğim şeyleri ben yazıyormuşum gibi eleştirdiği için, bana karşı haksız bir eleştiride bulunduğunu söyledim. Ona diyeceğim şu: Sen bir jön Kürt, ben yaşlı bir Kürt severim. Onun için, bu düzeltmeleri yap da takipçilerin benim üzerime haksızca gelmesinler.

Şimdi, sabahtan buyana, devlet-medya ilişkileri hakkında, konuşmacılarımızdan duyduklarımız üzerine tartışmaya devam edeceğiz, sorular alıp cevaplar bekleyeceğiz.

Katılımcı

Herkese merhaba. Öncelikle DPI ailesine demokratikleşme sürecine yaptıkları katkı ve hepimizi biraraya getirme imkanı yarattıkları için çok teşekkür etmek istiyorum. Hepimiz, toplumun farklı kesimlerinden geliyoruz ve demokratikleşme sürecinden farklı beklentilerimiz var. Tebessüm ettirecek bir hikaye anlatayım: Van'da yaşayan bir vatandaş, İstanbul'a doğru yolda giderken Ankara civarında, bütün trafik kurallarını ihalle etmiş, polis kendisini durdurup ceza kesmeye kalkışınca, ona dönüp 'hani biz barış yapmıştık' demiş.

Katılımcı

Gezi parkı protestosu, medya ile devlet arasında ki ilişkiyi algılamamız için, son derece göz açıcı olmuştur. Bu olaylar genç insanların bizden ne beklediklerini görmemize yardımcı olmuştur. Biliyorsunuz, Yunanistan'da devlet radyosu ERT kapandı ve insanlar ERT'ı desteklemeye başladılar. Gazeteciler dayanışma için, günlerini ERT binalarında geçirdiler. Bu, beni gazeteciliğin ne olduğunu ve genç insanların buna nasıl baktığını sorgulamaya götürdü. Mesela, bizde TRT kapansa halk böyle bir tepki gösterir mi? Bence göstermez. Gazetecilerin öncelikle kendilerini eleştirmesi gerekir. Bulduğumuz noktanın sorumlusu gazeteciler değil midir? Bazı gazeteciler işten atılırken

dayanışma ruhu neredeydi? Sesimizi duyurmak için ne yaptık? Ben bir öğretim görevlisiyim ve genç kuşağın gazeteciliğe güvenmediğini yakından biliyorum. Bu kuşak, gazetecilerin gezi olaylarındaki gibi, ilerde başka bir durumda da böyle davranacağını düşünüyorlar. Gazeteciler penguen belgeseli yayınlamak yerine, Taksim’de yaşanan olayları gösterebilirlerdi mutlaka işlerini kaybederlerdi, ama onurlu bir şekilde kaybederlerdi. Ancak, eğer gazeteciler işlerini kaybetmek istemezlerse, o zaman herşey kristalleşir, taraflar ve basın kutuplaşır. Biz bu konuyu 15 senedir tartışıyoruz. Bütün sorunların farkındaydık. Ancak gezi olayları ile birlikte insanların haber alma hakkı, ciddi bir sorun haline gelmiştir. İnsanların susturulup, bilgilerin verilmediği bu noktada, basın hakları konusunda, aslında nerede olduğumuzu anlamış olduk.

*Katılımcılar Ahmet Akgül, Muzaffer Duru,
Konuşmacı David Gorman, Moderatörler Bejan Matur
ve Cengiz Çandar, Necip Çapraz, Hamza Aktan ve Ceren Sözeri*

Benim ana akım medyadan beklentim farklı bir duruş sergilemesidir. Bu farklı duruş eksikliği yüzünden, insanlar bu eski ve hantal sisteme artık güvenmemektedirler. 1990'lı yıllardan itibaren geleneksel ve yeni medyada köşe yazarlığı ve yorumlara dayalı yeni bir gazetecilik başlamıştır. Çok sayıda güçlü yaklaşım olmasına rağmen, hükümetin önemli bir kontrolü vardır. Gezi parkına girmek için, basın kartınızın olması lazım ve bu kartı da size, ancak başbakanlık verebiliyor. Bu bir ironi değil midir? Her taraftan dökülen medya – devlet ilişkisi budur. Ne yazık ki, bu tür eylemler gazeteciler tarafından, hükümetin bu gücüne karşı direnmek için kullanılmamaktadır. Çünkü aslında herkes kendi yerini korumak istemektedir. Ancak artık ucu hepimize dokunuyor. Bir cadı avı başlamıştır ve devam edecektir ve bu yaşananın sorumlusu hepimiziz.

Katılımcı

Bu konu, üzerinde çok kafa yorduğum bir konudur. Burada ortaya çıkan sorulara yanıt vermek, o kadarda kolay değildir. Bir kişinin, işini kaybetme korkusu hapise grime korkusundan daha fazladır. İşini kaybetmiş bir gazeteci, başka bir yerde iş bulamamaktadır. İşini kaybetme sebepleri gazeteci için toksik hale geliyorlar. Bu yaşananalara tepki gösterilmemesinin sebebi, alanda sendikaların olmaması, gazetecilerin bu haklardan yoksun kalmasıdır. Bu soruna yanıt bulmakta zorlanıyoruz. Tam bir açmazdayız diyebilirim. Medya gruplarının birleşmesi ve gazetecilerin taciz edilmesine, iki çözüm olabilir ancak: Ya bazı medya kurumları çökecek ,yada bir ,iki yada üç medya patronu bir

ileri adım atarak, gazetecilerle birlikte medyanın bağımsızlığını ve özgürlüğünü savunacak. Başka bir çıkış yolu yok. Bu medya patronlarının böyle bir adım atmasını umut edebiliriz ama bu sadece bir umuttur.

Moderatör - Cengiz Çandar

Moderatör olma görevini kötüye kullanmak istemem, ama mümkünse bazı görüşlere yanıt vermek isterim. Gezi parkı protestolarında, ortaya konulan dayanışma tablosu malesef gazeteciler arasında yoktur. Gazeteciler birbirini sevmezler, ama bu hoşnutsuzluk sadece bizim mesleğe has birşeyde değildir. Pek çok meslekte aynı işi yapan insanlar, birbirlerini sevmezler. Beni sevmeyen çok sayıda insan vardır. 2000’li yılların başlarından itibaren, ulusalcılık ve AKP hükümeti arasındaki fay kırılmasıyla, medyadaki bu kutuplaşma çok daha belirgin hale geldi. Türk mediasındaki sembolik isimlerden biri, Emin Çölaşan’dır. Onun köşesinden, Türkiye’deki pek çok isme karşı nefret söyleminin kullanılmasına mücadele edilmiştir. Onun nefret söylemine maruz kalan bütün gazeteciler de, o ve onun gibilerden nefret ederdi. Bu ve benzeri durumlar devam ediyor. Gezi olaylarının muhasebesi tam yapılmış değildir. Bu muhasebenin yapılmasına daha devam edilecektir. Bazı noktaları tespit ettik, ama daha üzerinde konuşmaya devam edeceğiz. Gezi ile başlayan kutuplaşma aynı şekilde basına da yansdı. Basın zaten kutuplaşmadan nasibini almış ve birbirinden haz etmeyen insanlar topluluğuyken herkesin birbirine inanılmaz şekilde hakaret ettiği, ihbarda bulunduğu, birbiri hakkında akıl almaz yazılar yazdığı bir alan

haline geldi. Ben Yavuz'un da söylediklerine devamlı, basın hızla, topyekün bir çöküşe gittiğini görüyorum. Şu anda, basında herkesin Polyanna gibi davrandığı, yada mutlu olduğu bir tablo mevcut değil.

Katılımcı

Mahmut beye iki tane sorum var: Medyanın sermaye yapısı, her yerde tartışılıyor. Medyada faaliyet gösteren gruplar, başka işlerde yapıyorlar. Bunu tersine çevirmek mümkün mü? Ben mümkün olduğunu düşünmüyorum. Birden fazla grup medyada faaliyet gösteriyor ve bir grubu bir işle sınırlı tutmak mümkün değil. Belki bir takım düzenlemeler yapılabilir. Olanlar medyayla uğraşsın demek de tam mümkün değil. İkincisi, Türkiye mediasındaki köşe yazarları enflasyonu. İşin doğrusu, ben bunun kötü bir şey olduğu kanaatinde değilim. Evet çok fazla köşe yazarı var, herbiri farklı eğilimleri temsil ediyorlar ve bunların tümü kamusal bir görevi yerine getiriyorlar. Bu görüşler doğru, yada yanlış olabilir, ama ben köşe yazarı sayısının fazla olmasını bir sorun olarak görmüyorum. Çünkü herkes kendi kalitesini zaten yazılarında ortaya koymaktadır.

Ayrıca, sabah bölümünde devlet ile medyanın haberleri konusundaki ilişki değerlendirildi. Ben, arada çok net bir ilişki olduğunu düşünmüyorum. Medyada birbirinden farklı aktörler vardır ve aralarında bir bağ oluşabilir. Eğer klasik bir parti hükümetteyse, o zaman aynı türden klasik medyayla iyi ilişkileri olabilir. Ama merkezde bir partiye, o zaman bu tür

bir hükümetin merkez medya ile ilişkisi daha iyi olabilir. Bir de neyin üzerine konuşulduğuda önemlidir. Eğer Ordu hakkında bir haberse, hepsi tek bir şey söyleyecektir ama hükümet hakkında farklı şeyler söyleyebilirler. Medya tek, yada birleşik bir aktör değildir. Ayrıca alternatif medya, Kürt medyası da vardır. Bu kesimler de, kendi görüşlerini medyaları aracılığıyla ifade etmekte. Benim katılmadığım çok kötümser bir tablo, ortaya konuldu. Türkiyedeki medyanın yaşadığı sorunlar, dünyanın diğer bölgelerinde yaşanan sorunlardan çok farklı değildir. Medya PKK'yi işleme, onunla yüzyüze gelme durumu yaşıyor, ama hala PKK'yi algılama hali sıkıntılıdır. PKK ile anlaşmak gelecekte demokrasiyi garanti altına almayacaktır, ama sonunun bir haliyle çözülmesi gerekiyor. Türkiye, çatışma devam ettiğinde, yada tam tersi yaşanıp barış dönemi yaşandığında demokratikleşme yönünde adım atacak mıdır? Barışı yaratan bir Türkiye bölünmeyecektir. Bir diğer konuda akil insanlar ile medyanın çok yakın bir ilişkisinin olmasıdır. Akil insanların çoğu gazeteci idi. Ben bunu tecrübe ettim. Küçük şehirlere gittiğinizde, insanların süreçten kopuk olduğunu görürsünüz. Aradan iki yada üç gün geçtikten sonra, TRT artık barış sürecine yoğunlaşmamakta yada farklı görüşlere yer vermemekteydi. En kolay adım TRT'yi lağvetmek olabilir. Belki 1968 yılında TRT'ye ihtiyaç vardı, ama bu sorumluluk şu anda özel medya kanalları ve internet üzerinden gerçekleştirilebilmektedir.

Konuşmacı – Doğan Akın

Devlet ile PKK arasında ki müzakerelere karşı değilim elbette. Umarım bu müzakereler sorunu çözer. Ben, şunu ifade etmeye çalıştım. Devlet PKK ile görüşüyor diye demokrasi sorunları çözülmüş değildir. Tam tersine demokrasi sorunlarını çözen bir Türkiye, Kürt sorununu barışçıl yollardan daha kolay çözebilir. Atatürk kültür merkezinin yıkılıp, yerine opera binası yapılacağını önceden bilen var mıydı? Yoktu. Hepimiz bunu gezi olayları sonrası öğrendik. Mevcut hukuka göre, yıkılamayacak bir bina için yıkım kararını kendileri vermiş bile. Biliyorsunuz alkolün satışı hakkında bir yasa çıktı. Buna yapılan eleştirileri, ‘inancın emrine neden karşı çıkıyorsunuz?’ diye yanıtladı başbakan. Peki hangi inanç? Alkolün de kullanıldığı ritüelleri olan inançlar var. Alkolle sorunu olmayanlar, inançsızlar da yaşıyor bu ülkede. Benim sorum da, zaten acaba kürt sorunu olmasaydı, Türkiye demokrat bir ülke olacak mıydı yönündeydi. Olmayacaktı zaten. Çünkü bizim tahammül sorunumuz var. Bu tahammül sorununda Türklük ve Sunnilik sözkonusu olunca çıta çok yükseliyor. Ben, bunu önemli bir sorun olarak görüyorum. Barışı nasıl inşa edeceğiz peki? Yeni bir anayasa ve toplum tarafından desteklenen kaliteli yasalarla inşa etmeye başlayacağız. Bu nasıl olacak? Bu ‘inancın emrine nasıl karşı çıkıyorsunuz?’ şeklinde bir soru sorulmadığı zaman olacak.

Vahap Coşkun ve Profesör Havva Kök

Katılımcı

Resmi ideoloji, bu aşamaya kadar, herhangi bir kesinti yaşamadı. Gazeteler yada gazetecilerin otoriyeteye itaati, sadece solcu gazetecilerle sınırlı tutulamaz. Çünkü muhafazakar ve islamcı olarak tabir edilen insanlar da bu çizgiye geldiler. Bu yeniden formatlama sürecidir. Sadece solcuları hizalama değil, aynı zamanda muhafazakarları ve diğer siyasi kesimleri de etkilemiştir. Sansür meselesi, sadece solcuları değil aynı zamanda muhafazakarları da etkilemektedir. Bu bir tür kısır döngüdür. Çünkü hiç bir medya, etkiden uzak değildir. Köşe yazarları sorununa gelirse, Umberto Eco'nun bir kitabındaki bir bölümden bahsetmek isterim. Eco, her bölümde burada şimdi Amerikalı okuyucuya bir açıklama borcum var diye yazar ve der ki, 'biz hep, İtalyada neden bu kadar çok entellektüel vardır, neden bu kadar yazar vardır diye sorarlar, ama eski kıtada işler böyledir'. Siyaseti her ne kadar otokratik rejimler belirlese de insanlar hala siyasete

katılmak için, çaba harcarlar. Bizim bulunduğumuz coğrafyada insanlar hala siyaseti yakından takip ediyorlar. Soyutta olsa bizim toplum kendi bildiği şekilde siyasetle ilişkilenebilmektedir.

Gezi parkını, yada ortak özelliklerimizi toplu bir halde koruyamadığımız için, bir anayasadan yardım beklemekteyiz. Elbette, bundan medet umalım. Belki bu tür süreçlerin sonunda, medet umacağımız şeylerin sayısı azalır. Merkez medya ile yerel medya arasındaki farkı da anlamamız lazım. Yerelde, çoğulculuk daha az rastlanan bir şeydir. Yerel bilgi ve burada medyanın çok güçlü olduğunu söyleyemeyiz . Bütün dünyada kurumsallaşmış medyanın, ciddi bir sıkıntısı olduğunu görebiliriz. Çünkü bir anda, çok sonsuz bir blog dalgası çıktı. Ama bence bu çok iyi. Blogların çok fazla gelişebilir. Ancak beni yine de endişelendiren şeyler var. Bir medya teşekkülünün elinde olan imkanlar, bir blog yazarının elinde olmayabilir. Bir blog yazarının, bir yolsuzluk söylentisini araştırma olanağı çok azdır. Son olarak şunu söyleyebilirim: Medyadan umutsuzluğa düşmektense, işte bu yeni medya forumlarından umutlu olabileceğimize inanıyorum. Bu şekilde otoritenin baskısında olmayan, bağımsızlığını koruyan bir yapıya kavuşuruz. Beni şaşırtan bir diğer şey, bazen medyada olgusal bilgilerin bile birbirini tutmaması. Birbirinden 180 derece farklı bilgiler var. Bakın yorum demiyorum, bilgi diyorum ve bu çok şaşırtıcı. Bu medyaya karşı yeniden bir güvensizlik yaratıyor. Sosyal medyada yalan bilgi belki çabuk yayılıyor ama buna karşılık olarak bu bilginin yalan olduğuna dair uyarılarda aynı hızla yayılıyor. Bu çok olumlu bir şey.

Konuşmacı – Doğan Akın

Çok önemli bir noktaya işaret ettiniz. Türkiyede dindarlarda siyasi görüşleri sebebiyle ötekileştirildi, cezalandırıldı. Ben bundan bahsetmemiştim. O açıdan hatırlattığınız için çok teşekkür ediyorum. Acaba, bu bize söyle bir tecrübeye yaşıyor mu diye bir soru sorayım. Kendisinden olmayanı düşman olarak adlandıran, tehdit olarak gören sistem kendisinden olmayanları demokrasi talep etmeye mi yönlendiriyor? Acaba bugün yaşadığımız AK Parti deneyimi, buna tahammülsüzlük mü gösteriyor? O da mı kendisinden olmayanı önceki sistem gibi iteklemeye, ötekileştirmeye mi çalışıyor?

Katılımcı

Ben Mussolini benzeri bir sisteme gittiğimizi söylemedim, ama böyle giderse buna gidebileceğini söyledim. Şimdi 5 büyük grubun medyada sahip olduğu oran, yüzde 70-80 oranında. Bu oran yüzde 90'a varırsa ve gazeteçlik direk hükümetin kontrolünde bir meseleki faaliyete dönüşürse, o zaman büyük bir sorun ortaya çıkar. Aradan geçen süre, medya'daki bu sahiplik hissesini arttırıyor. Bir düşünüş yok.

Katılımcı - Oral Çalışlar

Benim bildiğim, eskiye göre daha fazla parçalanma var. Daha az kutuplaşma var.

Konuşmacı – Yavuz Baydar

Son veriler artış olduğunu gösteriyor.

Katılımcı

Ben ana akım medyadan bahsediyorum. Onlar düzeyinde bu oran, yüzde 80 gibi. Strasburg ve Brüksel bu konuda bazı önerilerde bulunmuştur. Bu önerilerin hiç birinde devlet yada kamu yayıncılığının tümüyle lağvedilmesinden bahsedilmez. Tam tersine, aynen Fransa'da olduğu gibi kamusal yayınlar geliştirilmeli ve çeşitlendirilmeli. Bu lağvedilmesi anlamına gelmez. Medyadan beklediklerimiz TRT geliştirildiği sürece ondan da gelebilir. Ana akım medya yetersiz, ilgisiz ve çoğu zaman haberleri bloke eden bir medya durumundadır. Kamusal yayın ne demektir? Aynen bir deniz feneri gibi yol gösterici olmak demektir ve böyle bir medya önemli geçiş dönemlerini kamuya gösterebilmelidir.

Katılımcı

Aslı hanımın bahsettiği bir konuya değinmek istiyorum. Kendisi Gezi'nin bir uyarıcı etkisi olduğundan bahsetti. Gezi, Kürtler için de uyarıcı mıydı? Bu olaylar olmadan önce, CNN neredeyse hiç Türkleri rahatsız eden bir yayın yapmadı. Kürtlere karşı operasyon yapıldığında, biz Kürtler bundan rahatsız olduk ama, başka hiç kimse rahatsız olmadı. Haberlere devletçi ve milliyetçi bir yaklaşım yansıyor. Bu durum, daha önce insanları hiç rahatsız etmedi. Herkes medyaya kendi çerçevesinden bakıyor. Bunu gösteren bir örnek var. 1990'lı yıllarda, Diyarbakır cezaevinde 30'dan fazla insan işkence yapılarak ve dövülerek öldürüldü. Ana akım medya buna dair tamamıyla yanlış haberler yazdı. Medya bu insanların kendi kendini yaktığını yazdı. Birbirimizin

görüşlerini es geçeceğimize gelin gazeteciler olarak bu sorunları tartışalım. Anlaşılan o ki herşey yalanmış ve bizimde gazeteciler olarak bunları tartışabilmemiz lazım.

Benim için, en önemli sorun editorial özgürlüktür. Bir gazeteci, kendi haber müdürünün tarafsızlığına güvenmeden gazetecilik mesleğini yerine getiremez. Ben Taraf gazetesinde genel yayın yönetmenliği yaparken, iki kişi işten çıkarıldı. Bunun üzerine 20 kişi istifa etti, ama kimse bunu tartışmadı bile. İnsanlar, çok önemli bir mesleki etik mücadelesi veriyorlardı. Bazı insanlar patronlarımızın bizi, böyle ezmesinden hoşnuttu. Pekçok insan, iyi ki işlerini kaybetmişler şeklinde sözcükler kullanıyordu. Bugün bile bunu tartışmıyoruz. Türkiyedeki kutuplaşma, çok ciddi mesleki yolsuzluklara sebep olmuştur. Herkes içinde bulunduğu tarafı, kampı biliyor ve onu korumak istiyor ve karşı tarafı ezmek istiyor. Az önce yaptığınız hesaplamalara bütün medya dahil miydi acaba? diye sormak istiyorum.

Katılımcı

Konsorsiyum parçası olan ve yüksek geliri olan medya dahil değildir.

Katılımcı

Pekçok insan, diğer sektörlere ihtiyaç olmadan işlerini yürütebilir, ancak bunun medya için geçerli olduğunu düşünmüyorum. Bütün siyasi gruplar ve sermaye çevreleri medyaya para ödemeye hazırdırlar. 12 Eylül öncesi dönemde, bir medya organı sahibi

ile işçi arasında neredeyse fark yoktu. Ben Milliyette yönetici olarak çalışırken, haklarımızı talep ederken daha cesurduk. Ancak patronlar farklı sebeplerden, medya dünyasına el atıp, bu yatırımlar için ceplerinden para ödemeye başladıklarında işimiz zorlaştı. Paradan çok, çıkar çok önemliydi. Hatta medya patronları, bu boyutuyla para kaybetmeyi dahi göze alabilmektedirler. Peki neden para kaybettikleri halde bunu sürdürüyorlar? Ya medya devlet ilişkisinden bir çıkarları vardır, yada diğer endüstriyel alanlar için şanslarını bu şekilde arttırmak istiyorlar. Peki kendimizi bu felakete karşı nasıl koruyabiliriz? Bu bağımlılık ilişkilerinin ötesine nasıl geçebiliriz? Erdoğan hükümetine yakın olan medya grupları ile muhalefete yakın olan medya gruplarından oluşan çok çeşitli bir medya dünyası var. Siyasi açıdan bu son derece sorunludur. Bu bizim için, çok önemlidir. CNN Türk ile ilgili sorunu hepimiz çok yakından gördük. Penguenler çok önemli bir şeye işaret etmiş oldular ki, bu uzun yıllar boyunca yapılamamış birşeydi. Aslında uzun yıllardır bu kanallar zaten böyle hareket ediyorlardı.

Emel Kurma, Oral Çalışlar ve Mustafa Akyol

Medya'ya baktığımızda, toplumda varolan farklı görüşleri görmemiz lazım ama bu malesef yaşanmıyor. Hükümet ile medya arasında bir bağımlılık ilişkisi vardır ve Gezi parkı olayları sonrası, bu bize bir kez daha hatırlatıldı. Yabancı gazeteciler, bana Türkiye'nin dünyada en fazla tutuklu gazetecinin olduğu ülke olduğunu söylüyorlar. Ve bu tutuklu gazetecilerin büyük çoğunluğu Kürtler. Bizse, daha yeni yeni bunu farkına varıyoruz. Ergenekon operasyonu sonrası, bir kaç gazeteci tutuklanınca tepki daha fazla yükseldi, ama insanlar onlara Kürt gazetecilere dedikleri gibi terörist demediler. Kürtler gözaltına alınınca, yada tutuklanınca onları gazeteci sayılmadılar. Çünkü onlar, PKK'ye yönelik operasyon gerekçesiyle tutuklanmışlardı.

Katılımcı

İki konu hakkında, kısaca görüş ifade etmek istiyorum. DPI bu çalışmalara başladığında, barışa yönelik tehditler şimdikinden

daha fazlaydı. Bizim birbirimizle diyalog kurma sorunumuz vardı. Evet,şimdi ortada bir müzakere süreci var.Hızlı yürümüyor.Ancak, şu anda şiddetli çatışma ortamı yok ve bu çok önemli bir adım. Barışa karşı risklerden bahsederken, sadece kan dökülmesinden değil, aynı zamanda kalıcı bir barışın sağlanmamasından da bahsetmemiz lazım. Belki bir sonraki toplantılarımız, kalıcı bir uyumun sağlanması için hangi yöntemlerin sağlanabileceği üzerine olmalıdır. Ben kişisel olarak önümüzdeki temel risklerin, Lice benzeri olaylar olduğunu düşünüyorum. En tehlikeli olan şey, hükümetin barış sürecine yönelik adımlar atmaması ve bu tür protesto gösterilerini barışçıl yönlerden yatıştırılmaması olacaktır. Eğer demokratikleşme yolunda adım atamazsak, çatışmayı sonlandıramayız. Son olarak barış sürecini tartışırken, Gezi süreci ile olan yakınlığını da görebiliriz. İrlanda örneği bize, üçüncü tarafın süreçte kritik bir yer alacağını göstermiştir. Peki nasıl bir üçüncü tarafa ihtiyaç vardır? Buna verilecek birinci yanıt, yerel duyarlılığa olan ihtiyaçtır. Ayrıca, Kürtlerden başka kimsenin barışa ciddi bir ilgi duymadığı açık. Diğer tarafları da barışa doğru sürükleyecek bir stile ihtiyacımız var. Eğer, Türkiye toplumu barışın bir parçası olacaksa, o zaman toplumun bütün kesimlerinin sürece dahil edilmesi lazım. Gezi'nin buna direkt bir katkısı vardı. Ancak bu yön gözden kaçırılmıştır. İlgi başka yere kaydırılmıştır. Bazı kesimler, Kürtlerin neler yaşadıklarına pek fazla ilgi duymuyorlar. Devlet onlara karşı olduğu, medya bunu, böyle dile getirdiği için onlar da Kürtlere karşıdır.

Moderatör – Cengiz Çandar

Umut ederim Ayhan'ın görüşlerinin herkes üzerine bir etkisi olacaktır.

Katılımcı

Barış süreci başladığından buyana, Kürt sorunu konusunda daha rahat olduğumuzu söyleyebilirim. Şimdi, artık barış sürecini tartışılıyor. Elbette sorun yaratan olaylar oluyor. Medya, çatışmanın çözümüne katkısı anlamında, yurtdışından gelen konuklarımızın ifade ettiklerini çok önemli buluyorum. Bu tür toplantıların en faydalı yanı, onlardan birşeyler öğrenme şansımızın olmasıdır. Daha sabırlı olmak gerektiğine dair, içimizde bir umut yarattılar. Barış sürecinin nasıl sıkıntılı olabileceğini gerçek aktörlerden öğrendik. İşte bu yüzden, çok önemlidir. Onlara bir sorum var. Bu yaklaşımın Türkiye'de de gelişmesi konusunda, ne kadar umudunuz var? Türkiyeden yurtdışına yeteri kadar bilgi aktığını düşünüyor musunuz? Kafanızda herhangi bir soru işareti varmı? Sorum bu. Özellikle sabah bölümünde meslektaşım Mustafa Akyol'un sorduğu bir soru vardı. Kendisi, Kürt milliyetçileri şeklinde bir tabir kullanıyor ki ben, buna itiraz ediyorum. Yani Türkiye milliyetçi değil Kürtler milliyetçi öyle mi? Kimsenin Türkiye'den daha zalim bir güç bulabileceğini sanmıyorum, ama tam tersine onlar bizi şiddete dayalı milliyetçilik yapmakla suçluyorlar. Kürtlerin demokratik talepleri var, haklarını istiyorlar. Haklarımızı talep etmek bizi milliyetçi mi yapar? Bizimde haklarımız var ve biz bu haklarımızı talep ediyoruz. Onlarsa, bizim kafamıza vurup

milliyetçi olmayın diyorlar. Ben bu yaklaşıma gazeteci olmadan önce de saygı duymuyordum, şimdi de kabul etmiyorum. Demokratikleşme olmadan, gazeteciler kendi sorunlarından sıyrılamazlar. Türkiyede 60'ın üzerinde gazeteci cezaevindedir ve pek çoğu haberlere, rakamlara bile konu olmamıştır. Bu insanların yaşam hakları ellerinden alınmıştır. KCK davasından dolayı, bende mahkemeye çıkarılıyorum. Yaşam hakkımız tehdit altında. Özgürlük olmadan Türkiyenin batısında ki sorunlar çözülmeyecektir.

Moderatör – Cengiz Çandar

Necip çok teşekkürler de, sen şimdi bizim başımıza dert açtın. Şimdi bir sürü insan söz almak ve müdahale etmek istiyor. Önce Mahmut Mutman'a söz veriyorum.

Konuşmacı – Mahmut Mutman

Çok kısa konuşacağım. Bu tür bir sorun vardır. 1920 ve 30'lu yıllarda liberal filozoflardan John Dewey, tekli medya yapılanmasının ABD'de demokrasiyi yaratamayacağını yüksek sesle ifade etmiştir. Kimse John Dewey ve arkadaşlarını dinlememiştir. Kendisi kamusal bilgiye önem verdiği için, eğitim ve medya alanında reform yapılması gerektiğini önermiştir. Belki karşılıklı tekleşmeyi engelleyebiliriz, ama eğer bir liberal yaklaşım bunu kaldırmazsa, o zaman ne yapacağız? Ben köşe yazarları bu kadar yazmasın demedim. Bu demokratik bir haktır, ama dili yozlaştıran bir durum ortaya çıkıyor. Bu sadece köşe yazarları için değil bütün medya için geçerlidir. Dilin yozlaşmasından

bahsediyorum. Baskın Oran seçimlerden önce bir kavram ortaya attı. Söylem bozan bir kavram attı ortaya. Ama televizyonlar bunu alıp farklılaştırmaya çalıştılar. Bu nasıl yaygın bir yozlaştırma olduğunu açıktan gösteren bir örnekti benim için.

İslamcılar konusunda bir şekilde eleştirilmesi lazım. Bu konuda birşey söylememe izin verin. İslamcılık Kemalizm kadar merkezi bir şeydir. Devlet, bürokrasi ve iktidara gelen her kesim islamcılığı sömürmüştür. İnsanlara karşı kullanmışlardır. Onları anti komünist mücadelede kullandılar. Hükümet, islamcılığı sürekli olarak meşruiyeti sağlayacak bir görüntü olarak kullanmıştır. Aslında kontrolü elinde tutmak için, birini bir diğerine karşı kullanmıştır.

Katılımcı

Çok küçük bir düzeltme yapmak istiyorum. Ben Özgür Gündem gazetesindenim. Şimdiye kadar pekçok medya grubundan bahsedildi. Ama bizden bahsedilmedi. Bizim, çok satan üç tane gazetemiz, çok sayıda haftalık dergimiz, iki tane haber ajansımız, sekiz tane televizyonumuz var. Televizyonlar yetmediği için, şimdi dokuzuncuyu açmaya çalışıyoruz. Bunu neden söylüyorum? İşsiz kalmış bir gazeteci varsa, bize başvurabilir. Bizim, işsiz arkadaşlarımıza her zaman kapımız açık. Kendileri için güvenli bir liman oluruz.

Mahmut Mutman ve Hüseyin Aykol

Moderatör – Cengiz Çandar

Galatasaray Üniversitesinden mezun olmuş olan bütün arkadaşlar, gazetecilik işi arıyor. Sizin bahsettiğiniz gazete, az önce Yavuz'un bahsettiği tabloda yüzde 20'nin içine düşen bir gazete. Sizin hedef kitleniz, İstanbuldaki karar verici mekanizmanın algısının çok dışındaki bir kitle. Türkiyede insanların en çok okuduğu yazarlar burada, yani, Diyarbakırdan Şemdinliye kadar olan alanda, hiçbir şey ifade etmiyor. İnsanlar burada Özgür Gündem okuyor. Bu açıdan Özgür Gündem'in Türkiyenin basit sorunlarına etkisi daha fazla. Çünkü burada insanların nabzını tutuyor. Belki o pastada yüzde 20 içinde yer alıyorsunuz ama, etkiniz ondan daha büyük.

Katılımcı

Yavuzbey, TESEV'de hazırladığımız rapora göndermede bulundu. Bahsettiğimiz yüze 80, kazançlarını reklam gelirlerinden elde edenler. Bu medyanın ne kadar etkili olduğunu değil, bu alanda ne kadar para elde edildiğini gösteren bir oranı göstermektedir. Tom

Kelly, çatışma döneminde gazetecilerin barış gazetecisi olmak zorunda olmadığından bahsetti. Toplantının ikinci bölümünde ise Türkiye'nin demokratikleşme ve barış sürecini tartışıp burada medyanın rolünün ne olduğunu konuşuyoruz. Bir akademisyen olarak, bunun altını çiziyorum. Türkiye'de gazetecilik, gazetecilik gibi algılanmamaktadır. Sadece haber yapmak istemiyorlar, birşeyler söyleyerek haberin bir parçası olmak istiyorlar. Bunu yerel medyada da görmek mümkündür. Bu gazetecilerin objektif olmalarına engeldir. Çoğu zamanda taraf tutuyorlar. Böylece barış sürecinde medyanın rolü gibi önemli birşeyi kaybediyoruz. Bir bakıyorsunuz, bazı gazeteciler bir süre sonra ya milletvekili oluyorlar, yada sürgüne gönderiliyorlar. Çünkü, bu insanlar kendilerini sadece gazeteci olarak görmüyorlar. Şu anda medyanın rolünden değil, medyanın problemlerinin neler olduğundan bahsediyoruz. Herhangi bir sonuca varmadan önce medyanın kendi içinde bir iç tartışma yapması gerekir. Durumu anlamak için yerel gazetecilerin neleri ifade ettiğini çok önemsiyorum ve daha fazlasını bilmeye ihtiyacım var.

Moderatör – Cengiz Çandar

İstanbul'da da, bunlara benzer konuları tartıştık. Bu konuyu orada yerel basından katılımcılarla tartıştık ve onlarda bize ana akım medyayı nasıl algıladıklarını ifade ettiler. DPI'nın böyle güzel bir tartışma alışkanlığı var. Vakit gazetesi DPI'yı çok sert bir şekilde eleştirdi, ama DPI dünyadaki en şeffaf kurumlardan bir tanesi. Bu gazete, DPI'nın bunu haketmediğini anlayamıyor. DPI bütün toplantılarının raporlarını açıkça yayınlıyor. Burada

yapılan bütün konuşmalar, sorulan sorular, verilen cevaplar raporda yer alıyor. O raporlarda çok önemli bilgiler bulabilirsiniz. Burada sorduğunuz soruların cevaplarının bir kısmı ayrıca o raporlarda da var.

Katılımcı

Öncelikle, Türkiye'deki medyanın erişmesi gereken seviyeye ulaşmadığını kabul ediyorum. Ancak, bütün ülkelerdeki medya benzer problemlerle karşı karşıyadır. CNN International kanalının İsrail ve Filistin meselesi ile ilgili haberlerine dikkat çekmek istiyorum . Birleşik Krallık, medyası bizim bölgemize ilişkin haberleri işliyor mu? 1500 tane Filistinli öldüğünde, bu Birleşik Krallık medyasına yansımıyor. Amerika Birleşik Devletlerinin bir televizyonu olan CNN International kanalı İsrail askerleri Rachel Corrie isimli Amerikalıyı öldürdüklerinde, doğru düzgün haber bile yapmadı.

Nur Kırmızıdağ, Vahap Coskun ve Bayram Zilan

Katılımcı

Ben hükümeti savunmuyorum. Hükümetin otoriter olduğunu kabul ediyorum. Ben, PKK hareketini milliyetçi olarak ifade ettim. Çünkü, bir toplumun etnik kökenine vurgu yaparsanız ve bu topluma otonomi düzeyinde hak isterseniz size milliyetçi tarifi yapılabilir. Milliyetçilik kötü bir şey değildir. Ben PKK'yi tanımlarken bölücü terör örgütü gibi bir genel terim kullanmamak için, milliyetçi diyorum.

Türk medyasında, işadamlarına ihtiyacımız yok diyemeyiz. Eğer işadamları medyayı desteklemeselerdi, bu medya ortada olmayabilirdi. Haber kanalları, çıkarları olanlar tarafından her zaman belli gruplara karşı finanse edilir. Bütün haber ve medya kurumları belli çıkar gruplarının parçasıdır. Bu belki çok gazete okunmayan bir ülke olmamızla da ilgili olabilir. Bununla mücadelenin yolu, medyayı çeşitlendirmek ve farklı medya tüketicilerine bakmaktan geçer. Başka birşey daha söylemek istiyorum. Medya kültürünün gerçekleri haber yapmamakla bir ilgisi vardır. Biz yaşananları haber yapmıyoruz, ama çok sayıda köşe yazarımız var ve toplumda köşe yazarlarının, haber muhabirlerinden daha fazla önemi vardır. Türkiye olaylarla ilgilenmiyor, Türkiye görüşlerle ilgileniyor. İnsanlar gerçekleri, olayları bilmek istemeden görüşlere, yorumlara önem verdiği için köşe yazarları da daha revaçtadır.

Katılımcı

Bir kaç yorumda bulunmak istiyorum. Bazı gazeteci arkadaşlar, karşı karşıya kaldıkları sansür ve tehditten dolayı resmen şoka girmiş durumdadır ve bu son derece haklı bir korkudur. Bu korku, Türk ve Kürt medyasında uzun süredir mevcuttur. Bence ortada bir medya krizi var. Çünkü, medyanın çatışmanın çözümünde oynayacağı rolü tartışırken bile, medyayı tartışıyoruz. Bu zorlanmanın sebebi, medyanın çatışmadaki rolünden ziyade, medyanın toplumdaki rolünün ne olduğunu bilmemektir. Geleneksel medya etkisini yitiriyor. Ancak, ben burada yaratılan karamsarlık havasına katılmıyorum. Belki bu yeni bir şeydir. Bir de şimdi iki tarafı destekleyen bir medya kavramı var. 1980’li ve 1990’lı yıllarda medyanın hükümeti desteklemesi, bir zorunluluk gibiydi. Ancak, AK parti hükümete geldiği zaman, toplum iki tip medya ile yüzyüze kaldı. Bir tanesi hükümeti destekleyen, diğeri ise hükümeti eleştiren bir medyaydı. Hükümetin desteklediği bir medya varken, bunun tam karşıtı bir medyada vardı. Geleneksel medya da değişim geçirdi ve şu anda PKK hakkında farklı fikirler yansıtıyorlar. Sosyal medya bu normlarla mücadele ederek geleneksel medyanın işini zorlaştırmaktadır. Ben sizinle gezi parkı eylemlerine ilişkin notlarımı paylaşmak istiyorum. Bence gezi protestosu gerçekte ülkede ki barış konuşmalarını ilerletmiştir. Türkiye’nin batısında yaşayan Türkler medyanın kendilerine karşıda haber yapabileceğini anlamışlardır. Ana akım medyanın kendilerine karşı hareket eden bir grup haline gelebileceğini farketmişlerdir. Ana akım medya bundan sonra her ne kadar hükümete karşı

muhalefet yapsada bu algıyı yıkmakta zorluk yaşayacaktır. Kürt medyası çok güçlüdür ve daha fazla etki yapabilecek noktaya gelmiştir. Türk medyasının baskın hali, Kürtler için ortadan kalkmıştır. Bugün diğerleri yapamazken Kürtlerin medyası devlet propagandasını kırarak kadar gelişkindir. Bir diğer nokta da, Türkiye dışındaki basının ilgisini çekmenin taşıdığı önemdir. Türk ve Kürt medyası çatışma ve Türk hükümetinin rolünü yansıtma konusunda, yeterli olmayacaktır. Gezi parkı olaylarında bunu açıkça göstermiştir. Protesto başladığında uluslararası medyada da yer buldu ve bunun sonucunda hükümet yabancı basına resmen savaş açtı. Türk medyası bu davranışa maruz kalmaktan çekindi. Gezi ve Lice protestolarına büyük bir ilgi olsa da uluslararası basın, Gezi kadar Lice protestosunu yeteri kadar işlememiştir.

Sosyal medyayla ilgili bir yorumda bulunmak istiyorum. Hükümet sosyal medyayada kendisine karşı olanlara facebook ve twitter üzerinden cephe almıştır. Sosyal medyanın, hükümet müdahalesini engellemesi önemlidir. Sosyal medya, insanların kendi kaygı ve ilgilerini ifade etmesi için, kullanıma açık kalması önemlidir.

Katılımcı

Ben yapısal bir sorun görüyorum. Burada yapılan analizler, medyayı tefrik etmekten bahsediyor. Medya, diğer taraf öğüt verdiği sürece, halinden memnundur. Liberal kesimler, çoğunlukla tarafsız kaldığı için, kısmen farklıdır. Bir diğer konu

da, medyanın ne, yada kim olduğudur. Medya işçilerden mi oluşur, yoksa burjuvalardan mı?

Moderatör – Cengiz Çandar

Bejan Matur, kısa bir konuşma yaptıktan sonra bir kaç yorum daha alacağız. Pekçok insanın konuşmak istediğini biliyorum. Toplantı sonrasında konuşmak için fırsatımız olacak.

Moderatör – Bejan Matur

Şu ana kadar ifade edilenlere bir yanıt vermek istiyorum. Hamza Aktan'ında ifade ettiği üzere, medya ve devlet arasında ki yakın ilişki devam etmektedir ve bu da gazetecilerin özgürlüğünü tehdit etmektedir. Biz çoğulculuğa ihtiyaç olduğunu biliyoruz. Ama medya ne özgür, ne de bağımsızdır. Ana akım medya bilgi almak için de, devlete bağımlıdır. Örneğin Başbakan savaş derse, medya da savaş diyor. Başbakan barış derse onlarda barış diyor.

Katılımcı

Bu kadar net bir genelleştirme yapamayız.

Moderatör – Bejan Matur

Elbette haklısınız. İnsanlar muhafazakar ve laik olarak ikiye bölünmüştür. Aynı şekilde, medyada bu haldedir. Elbette bütün medya adına konuşamayız. Eğer gazeteciler hükümetin çekim alanındaysa, o zaman teklemeye devam edeceklerdir.

Konuşmacı – Doğan Akın

Biliyorsunuz, gezi hakkında çok sayıda köşe yazısı yazıldı. Ama bu konudaki haberler, gittikçe küçülmeye başladı. 30 Mayıs tarihinden itibaren bu konudaki haberler azalmıştır. Şimdilerde, muhtemelen tek bir köşe yazısında yer alır ve haberlerde daha çok hükümet üzerine yoğunlaşılır.

Katılımcı

Gezide 20 gün önce birşeyler oldu ve hepiniz ondan bahsediyorsunuz. 30 yıldır Kürdistan'da yaşananlara ise hala çok az ilgi gösteriliyor.

Katılımcılar Necip Çapraz'ı dinlerken

Katılımcı

Ben, burada teknik bir sorun görüyorum. Bugün, çok önemli sunumlar yapıldı. Ancak ben bölgede yaşayan arkadaşlarımızla, daha fazla iletişimde olmak istiyorum. Mardin, Diyarbakır ve

Van'daki arkadaşlarımızla biraraya gelip ortak projeler yapmak istiyorum. Ordu'da Kürt sorunu ile ilgilenen bir topluluğumuz var ve yakın bir dönemde bazı sorunları tartışmaya başladık. Kendi tarafımdan söyleyeceğim çok şey vardır. İslamcılık, din ile devletin ayrılmazlığını savunur. Ancak biz devlet ve din işlerinin birbirinden ayrılmasını isteriz. Bir öz eleştiri kitabı yazan bir islamcı pek çok islami metnin çevrilmesi noktasında Türk istihbaratının yolu açtığından bahsetmektedir. İlginç bir özeleştiri idi. Aramızda ki köprüleri yıkmamamız gerektiğine dair bir bildiri yayınlandı. Ancak, İstanbulda yapılacak olan 3. köprüye Alevileri katleden Osmanlı Sultanının yani Yavuz Sultan Selim'in ismi veriliyor. Ben bunu çok anlamsız buldum. Bu, Başbakan Erdoğan'ın Osmanlı kültürünün bir haliyle yerleştirme çabasının bir başka örneği. Benim talebim sivilleşmedir. Aksi halde, Kemalizmden farklı olmayan bir durumla karşı karşıya kalacağız. Kemalizmin bize yaptığını bizim başka kesimlere yapmamamız lazım. Barış süreci tamamlandıktan sonra bazı öz eleştiri metinlerinin ortaya çıkabileceğini düşünüyorum, öyle umut ediyorum.

Moderatör – Cengiz Çandar

Uzun bir toplantı oldu, herkes yoruldu diye hissediyorum. Başbakana darbe, komplo gibi durumlar tartışılıyor ve bunu yapmak isteyenlerin, duruma hakim olmak istediği bir tablo sözkonusu olabilir. Fakat, başbakan ve onunla hareket eden medya, sanki bu durum gerçekten böyleymiş, böyle oluyormuş gibi yaklaşarak başka bir sıkıntı başlatıyorlar. Bu bölgede

yaşayan insanların yakından bildiği bir durum var. Eğer 29 ve 31 Mayıs günleri o inanılmaz gaz saldırısı yapılmıyaydı ne olurdu? O zaman, ne başbakanın devrilmesinden, ne uluslararası komplolardan bahsedecektik. Oradaki insan topluluğunun adedi, kimliği ve yapısıyla oraya yağın biber gazı arasında hiçbir ilgi yoktu. İnanılmaz birşeydi gerçekten. Kürtler, bu duruma alışık. Sanki ciğerlerine bahar çiçeği çeker gibi biber gazını sürekli soluyorlar zaten. Biz Fenerbahçeliler de geçen yıllardan itibaren alışmışız buna. Beşiktaşlılar da, özellikle çarşı bunu yakında yedi. Ama gerçekten bu biber gazını hayatında ilk kez yiyen kocaman bir kitle vardı. Bunun üzerine birikmiş ne kadar öfke varsa, o meydanda, o parkta buluştu. Tam tansiyon düştü derken, Başbakan perdeyi yine yukarıdan açtı ve hikayenin geri kalanını zaten hepimiz biliyoruz. Filmin başını bilmesek, biz de bu komplo teorilerine inanacağız. Ama buradaki herkes ne yaşandığını çok iyi biliyor. Bu uygulamalar olmasaydı, bugün bunları falan konuşuyor olmazdık. Hükümetler ve devletlerle yanlış yapıyorlar ve burada hükümet yanlış yapmıştır.

Katılımcı

Gezi için, çıkıp bu başka bir eylemdi dersek, orada sabaha kadar halay çeken Kürtlere, yürüyüşlerde yer alan başörtülü kadınlara haksızlık etmiş oluruz. Hükümet, insanların ne dediğine aldırmadığına dair, ne kadar mesaj gönderse de eylemciler hep aynı mesajları verdiler. Birileri uyandı. Buna ister beyaz Türkler, ister orta sınıflar deyin birileride uyanmıştır.

Katılımcı

Sabah bölümünde, medyanın rolünden bahsettik ve medyanın ötekiyi insanileştirip, hikayelerini anlatabileceğinden bahsettik. Ötekilere ve başkalarına karşı yaratılmış olan önyargıları düzeltmek için, birşeyler yapabilir dedik. Bölgeler ve insanlar arasında bir iletişim kanalı haline gelebilir dedik. Bu sabah, verilen bilgileri dikkate aldığımda, Türkiye'deki medyanın, bu rolün gereklerini yerine getirdiğini düşünmüyorum. Başbakanın yaptığı her toplantı, yürüyüş ve miting bütün medya tarafında haberleştiriliyor. Eğer, ben haberleri okuyacak ve yorumlayacak düzeyde bir vatandaş isem, o zaman bu muhabirin, bana bu haberi farklı açılardan yorumlayan sunumlarla yansıtması gerekir. Bu bizde yapılmıyor. Benim gazeteciden istediğim ve beklediğim bu değil. Bu durum, bizi köşe yazarlarına mecbur kılıyor. Köşe yazarlarıda partizan olduğu için, biz aslında hep bizimle aynı fikirde olan insanların yazılarını okuyoruz. Bence biz böylece ötekini, başkasını tanıma fırsatından yoksun bırakıyoruz. Tek kanaldan medyayı görmeye mahkum edilmiş olduğumuz bir durumla karşı karşıyayız.

Katılımcı Yigit Aksakoğlu konuşmacı David Gorman ile sohbet ederken

Katılımcı

Bölgede yaşanan 30 yıllık savaş diyerek, işi basite indirgemek istemiyorum. Eğer silgimiz, kalemimizden önce bitiyorsa, burada bir yanlışlık vardır diye düşünüyorum. Ana akım medyanın, bölgeye bakışında bir yanlışlık var. Örneğin Mustafa bey şiddet uygulayan milliyetçi örgüt dedi. Şiddetin şiddeti doğurduğunu akıldan çıkarmamak lazım. Herkes geziden bahsediyor. Tamam önemli bir konu ama Roboski’de 34 kişinin öldürüldüğü olayın haberi televizyonlardan ertesi gün 17.00 sıralarında verildi. Nasıl olacak bu iş? Gezi parkında 3 kişi öldü, Roboskide 34 kişi öldü. İnsanlar ölüyor. Gezi parkında da insanlar ölüyor, burada da insanlar ölüyor ama ana akım medyanın bölgeye bakış açısı hala farklı. Biz bölgede gazetecilik yapıyoruz ve buradan gönderdiğimiz haberlerin tamamı değiştiriliyor. Ben de, Necip beyin belirttiği gibi yargılanıyorum. Bölgedeki gazeteciler çok zor durumda. Hakkımda ki iddianamelerde ilginç şeyler var.

14.00'te yayınlamam gereken haberi 14.01'de yayınlamış olmam bir şifreymiş. Bölgede çalışan bütün gazeteciler, bu sıkıntıları çekiyor. Bugün aramızda çok değerli yazar abilerimiz, gazeteci arkadaşlarımız var. İstanbulda ki bu yazar abilerimiz, gazeteci arkadaşlarımız bizim yaşadığımız bu sıkıntıları hiç bir zaman üst makamlara taşımadı. Oral bey, Taraf gazetesinde yaşanan sıkıntılardan bahsetti. Hala maaşını alamayan insanlar var, ama bunun için hiçbir çalışma yapılmıyor. Bunlar çok büyük sıkıntılar. Barıştan bahsediyoruz, barış süreci diyoruz, ama aslında bir müzakere süreci değil, bir görüşme süreci var. Hep görüşüyoruz ama bir yere varamıyoruz. Gezi'de de varamadık ama inşallah bu barış sürecinde varırız. Bunun çok basit üç adımı var: Görüşme, müzakere ve barış ve bunları böyle dile getirmek lazım.

Yerel medyanın da sorunlarını dile getirmek lazım. Hep ana akım medyanın bağımsız olup olmadığını tartışıyoruz. Peki yerel medya bağımsız mı? Mardin'de 5 tane yerel gazete var. Bunların acaba hangisi bağımsız? Hiçbiri bağımsız değil. Örnek verebilirim. Burada AK Parti hakkında haber yazan bir gazeteci, bir yetkili tarafından işten çıkarılabiliyor. Bizzat defterdarı gönderiyor ve diyor ki git bu gazetede ki resmi ilanları kestir. Devlet sarı basın kartı vererek, bir anlamda bizim gazeteci olup olmadığımıza karar veriyor. Hepimiz bir sürü ciddi sorun yaşıyoruz, ama hiç kimse bu sorunlara ciddi olarak eğilmiyor. Patrondan sermayeden bahsediyoruz, ama bazen bu uygulamaları bize muhabirlerde yapıyor. Adam geliyor bizden yardım istiyor, haberi alıyor, ama değiştirip yayınlıyor. Biz her zaman kapımızı

onlara açıyoruz, ama onlar hiç bize ne kapılarını ne telefonlarını açıyorlar. Bu şekilde olmaz. Buraya gelip, görenin bunu gördüğü gibi yazması lazım. Patronun sana böyle yaz demiyor ki! Doğruları yazmaları lazım. Gidiyor yanlış yazıyor, bir dahada aramıyor. Aradan iki sene geçiyor bir daha geliyorlar ve sanki bir şey olmamış gibi davranıyorlar. Biz burada bağımsızlıktan ve özgürlükten bahsediyoruz ama eğer biz yerel medyanın bağımsızlığı ve özgürlüğünü elde edersek o zaman ana akım medyanında bağımsızlığı ve özgürlüğünü elde etmiş oluruz.

Moderatör – Cengiz Çandar

İçini boşalttığın için rahatsindir umarım, ama o dediğin olmaz. Türkiyedeki ana akım medya, batının medya ve sermaye standartlarına oturmadan, sizin buradaki sorununuz çözülmez. 200 metre yürüsen sokakta Valisini, defterdarını görürsün. Zaten nefes alamazsın. İşte o batı yapısı oturmadan bunlar yaşanamaz ama duyguların gayet anlaşılır.

Katılımcı

Bir başka şey daha var. Haberlerde PeKaKa diye bahsediliyor, ama Türk Dil Kurumu açıkladı ve hatta Milliyet gazetesi birinci sayfasından verdi ve dedi ki dilde Ka diye bir harf yok. Ama biz böyle bir şeyi dikkate alıp PeKeKe diye yazdığımızda merkez arayıp fırçalıyor, niye böyle yazıyorsun diye.

Moderatör – Cengiz Çandar

Türkiyenin, şu anda geldiği düzeyin sorunları zaten bunlar.

PeKeKe dersin örgütten yanasın, PeKaKa dersin karşısındasın gibi bir algı var. Bugün sabahtan beri konuştuğumuz durumlar değişince, bu konuda bir noktada değişir. Şimdi son sözü vermek istiyorum.

Katılımcı

Oral beyin medya hakkında çizdiği o fotoğrafa katılıyorum. Fotoğrafın büyüğüne bakmak gerektiğini düşünüyorum. Ayhan Bilgen, aramızda değil ama DPI için söylediği çatışmasızlık üzerine tartışmalara devam edilmesi önerisine katılıyorum. Bunu bu süreçte yapmak gerçekten önemli. CNN Türk'ün gezi protestolarını vermemesi ve bunun yerine penguen belgeseli göstermesi bence de yanlış. Fakat şunuda eşleştirmek lazım, CNN International 8.5 saat protesto üzerine yayın yaptı. Bunuda sorgulamak gerektiğini düşünüyorum.

Moderatör – Cengiz Çandar

Neyi sorgulamak gerekir? Merak için soruyorum. CNN merkezine gidip niye yayın yapıyorsunuz diyemi soracaksınız?

Katılımcı

Suriye'de olanları görüyoruz mesela. 9 saniye 10 saniyelik haberler veriyor.

Moderatör – Cengiz Çandar

Ben sana bir şey diyeyim mi, eğer CNN International Suriye'ye girebilse aralıksız 19 saat bile yayın yapar.

Katılımcı

IRA süreciyle ilgili konuları dinlerken, gerçekten çok şey öğrendim. Hatta dinlerken bir ara şunu düşündüm: Acaba Türkiye'nin barış sürecini mi anlatıyorlar. Bir tarafa terörist denilmesi, diğer tarafa farklı bir şey denmesi rahatsızlık uyandırmış. Aynı şeyi biz yaşıyoruz. 30 yıldır ana akım medya bir tarafa Leş dedi bir tarafa Şehit dedi. Mesela onlarda da bir gelişme yaşansa, bir anlaşma yaşansa belgeler sızıyormuş. Aynıısını bizde yaşadık. Ben şunu sormak istiyorum. Bizde son terörist etkisiz hale getirilene kadar diye bir ifade vardır. Terörist, hain, bölücü bizim yıllardır duyduğumuz kavramlar. Bu söylemleri kullanan medya bir gece hükümetin bu insanlarla masaya oturduğunu da söyledi. Bu batıdaki kesimlerde bir anlamda travma yaşattı. Peki biz nasıl bir dil kullanmalıyız ki, bu travmayı hafifletici bir yol açılsın. Ana akımın bunu değiştirmek için ne yapması gerekiyor?

Ferda Balancar, Esra Elmas, Oral Çalışlar, Havva Kök ve Kadri Salaz

Katılımcı

Ben insan hakları alanında çalışıyorum ve bazı şeyleri açıklığa kavuşturmak istiyorum. Ben Gezi olaylarının devletle tanışmak, devletin ve medyanın manüpilasyonu ile tanışmak açısından çok kıymetli olduğunu düşünüyorum. Bunu, Türkler açısından kastediyorum. İkincisi, benim gibi yaşı 50’lerde olan ve aktivizmden uzaklaşan insanlara yeniden mücadele etmenin yolunu açtı. Bir küçücük bir şey daha söylemek istiyorum: Ölümleri kıyaslamasak çok iyi olur. 30 yıldır devam eden savaş döneminde, Bianet’in nasıl kurulduğunu bilen biri olarak söylüyorum, burada ölümler olurken bu batı’ya yansımıyordu. Şimdi başka bir şeyden bahsediyoruz. Barış süreci olarak, bahsedilenin sadece iki tarafın ateşken yapması ve silah bırakmasından ibaret olmadığını herkes kabul ediyor. Barış sürecin adımlarından sadece bir tanesi. Bunun içinde pek çok aşama var ve bir hesap verme meselesi var. Şükran Aydın’ın, başka bir kadının, bir muhabirin işkence edilmesinden sorumlu olan, başka suçlara karışan Musa Çitil adında bir üst düzey komutanın, yargılanması süreci var. Bunların hepsinde bir zaman aşımı problem var. Bu suçlar soruşturulmamış, sorumlular hakkında davalar açılmamıştır. Bu 30 yıllık süre içinde soruşturulmayan durumların içinde taşıdığı dehşeti, kimse bilmiyor. Bu hakkında soruşturma açılan adam, başka bir yere Çorum’a tayin ediliyor, dava orada sürdürülüyor ve Çorum’da beraat ediyor. Dava Mardin’de açılıyor, ama Çorum’a gidiyor. Ben ana akım medyanın barış sürecinde gerçeği bilmemiz anlamındaki planının ne olduğunu bilmek istiyorum. Ben, gezi parkı sonrası insanların ‘Aman allahım, yıllarca haberleri biz bu

medyadan duyduk, demek ki, bize sundukları gerçek bu değil' dedikleri bir noktada birşeyler yapmamız gerektiğine inanıyorum. Aslında, mesele medyanın Türk tarafında. Medyanın gerçekleri arama derdinin olması lazım. Ana akım medyanın bundan sonraki rolü değişir diye düşünüyorum. Bu böyle gitmez. Ana akım medyanın çözülme, çökme hakkı yoktur. Onun çökmesi demek yerel medyanın çökmesi demektir. Dolayısıyla birşeylerin değişmesi lazım ve burada medyanın çalışanlarının, akıllarının, bunlar her kimse onların oturup tartışması lazım.

Konuşmacı – David Gorman

Son bir ekleme yapmak istiyorum ve bunun için özür dilerim. Yapıcı olacağına inandığım için söz almak istedim. 2005 yılında Kosova'daydım ve gazetelerde insanları isyana teşvik eden bazı makaleler vardı. Nefret söylemi kullanıyorlardı. Bir süre sonra başlayan olaylarda, 19 kişi öldürüldü ve olaylar neredeyse bütün ülkeye yayıldı. Medya, bundan sonra bir yuvarlak masa etrafında toplandı. Bu toplantı sonrasında, çok özgün bir model ortaya çıktı ki bu model, dünyanın farklı yerleri içinde örnek olmuştur. Yuvarlak masa toplantısında, bir çok basit davranış kuralları hazırlanmıştı. Bunlar, hem mesleki, hemde ahlaki bağlayıcılığı olan kurallardı. Hazırlayanlar, medyanın haber müdürleri, editörler ve yayıncılardı. Dediğim gibi kapsam basit ve medya sahipliği alanında şeffaflığı, gazetecinin gerçeğe saygılı olmasını, haberde gerçeğe bağlılıkla kaynağı belirtmesi, yanlış bilginin düzeltilmesini, bilgi çalmamasını, en önemlisi nefret söylemi kullanmamasını, cevap hakkına yer verilmesini,

hakkında bir mahkeme kararı olmadan kimseye suçlu muamelesi yapılmamasını, 15 yaşın altında ki çocukların resminin kullanılması içeriyordu.

Moderatör – Cengiz Çandar

Biz, Türkiye’de hala bu noktada değiliz. Çünkü, ülke kutuplara ayrılmış bir halde. Öyle bir kutuplaşma varki, Başbakan medyanın bir bölümü suçlamaktadır. Propaganda amacıyla, kendi medya çevresini oluşturuyor. O medyayı kullanarak, insanlar camiye ayakkabıyla girdiler, camiye işgal ettiler falan diyor. Başbakan bundan bahsediyor ve bütün medya buna dair haber yapıyor. Biz, bu bahsettiğiniz davranış kurallarının yanından bile geçemiyoruz. Belki, bizde o noktaya geliriz. Ama bunun için kesinlikle zaman lazım.

DPI Direktörü Kerim Yıldız, Feray Salman ve Ahmet Akgül Katılımcı

Öncelikle DPI'ya ve bu toplantıya katılan, konuşma yapan herkese teşekkür ediyorum. DPI, bu toplantıdan önce de çeşitli toplantılar düzenledi. Bu toplantı, farklı görüşlerin görüşlerin buluşması oldu. Önceki toplantılardan sonra kalemimi, bir kılıç gibide kullandım ve toplantılar hakkında yazılar yazdım. Ben Mardinli olduğum için, bu toplantının evsahibide sayılıyım. Daha önceki toplantılar İstanbul'da yapılmıştı. Bu toplantının Mardin'de yapılacağı söylenince, bizim için, sürpriz oldu. Burası dillerin ve medeniyetlerin şehridir. Bu yüzden, biz Mardin'de açık, net ama yumuşak bir dille konuşuruz. Süryani kardeşlerimizle son derece samimi ve saygın bir çerçevede yaşarız. Etnik ve dini konularda dikkatli davranan insanlarız. Suriyeli kardeşlerimizle diyalog kurmak istiyoruz. Suriye'deki çatışmalardan kaçan çok sayıda kardeşimiz buraya geliyor, barınma ve gıda ihtiyaçları var. Bu durum başka yerlerde kargaşa sebebi olsa da, Mardin'de bu olmaz, olmadı. Bu arada söylemeliyim, hem Suriye, hem de çözüm sürecini bir anda masada bulduk. Ancak, bunlarla uğraşmamız lazım. Bu konularda, çaba göstermemiz lazım. Burada basını da tartışıyoruz. Bizde gazetecilik yaptığımız için, zaman zaman, acaba fotoğraf mı çeksem, yoksa şu insanlara mı yardım edelim diye düşünüyoruz. Bölgesel platformlar kuruyoruz. Ortadoğuda çözüm gibi, platformlarımız var. Bu platformlar, başka şehirlere geziler de düzenleyecek. Ancak, bir şeyden bahsetmek istiyorum ki, o da bu toplantı biraz akademik oldu gibi. Sonlara doğru ısındı, güzel oldu. Bence, ağırlıklı olarak biraz akademik kaldı. Mardin'de konuşulur gibi olmadı çünkü. Mardin'de herşey açıktan konuşulur. Yine de, herşey çok güzeldi. Çok verimliydi.

Organize edenlere, çok teşekkür ediyorum. Mardine gelen, burada görüşlerini ifade eden tüm dostlara, basın mensuplarına, aydınlara ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Sonuç

Demokratik Gelişim Enstitüsü tarafından, çatışmanın çözümünde medyanın rolü hakkında düzenlenen yuvarlak masa toplantısı, bu alandaki pek çok soruna dikkat çekerken, aynı zamanda değerli tartışmalara sahne olmuştur. Toplantıya, aralarında sivil toplum örgütü temsilcileri, akademisyen, activist ve gazeteci olan çok sayıda isim katılmıştır. Başta İstanbul ve Ankara'dan olmak üzere, ülkenin pek yerinden katılımcı yuvarlak masa toplantısında yer almışlardır. Toplantı boyunca, Türkiye'deki medyanın mevcut durumu, medya ile hükümet arasındaki ilişkiler, çatışmanın çözümü sürecinde gazetecilerin karşı karşıya bulunduğu engel ve fırsatlar gibi konular geniş olarak tartışılmıştır. Toplantıda bazı örneklerle vurgu yapılmış, özellikle Kuzey İrlanda ve Endonezya örneklerinden elde edilen derslere bakılmış, bu örneklerin Türkiye ile olan ilintileri ele alınmıştır. Yuvarlak masa toplantısı, bu açıdan bir bütün olarak çok başarılı geçmiş, tartışmalar, konuya önemli katkılar yapmıştır. Demokratik Gelişim Enstitüsü (DPI), bu çalışmanın verimi ışığında, Türkiye ve diğer ülkelerde benzer yuvarlak masa toplantıları düzenlemeye devam edecektir.

DPI olarak, bütün katılımcılara ve katkı sunan herkese tekrar teşekkür ediyoruz.

Ekler

Ek 1: Katılımcılar

Türkiye'den Katılımcılar

- Ahmet Akgül, Uluslararası Stratejik Analiz ve Araştırma Merkezi (USTAD), Mardin
- Doğan Akın, T24 Kurucusu, İstanbul
- Yigit Aksakoğlu, Talimhane Eğitim ve Danışmanlık Kurucusu, İstanbul
- Hamza Aktan, IMC TV Haber Müdürü, İstanbul
- Mustafa Akyol, Köşe yazarı, Star ve Hürriyet Daily News, İstanbul
- Riada Akyol, Doktora Öğrencisi, Galatasaray Üniversitesi, İstanbul
- Deniz Aydeniz, Mardin Artuklu Üniversitesi, Mardin
- Cengiz Aydın, Mardin Artuklu Üniversitesi, Mardin
- Hüseyin Aykol, Özgür Gündem Gazetesi, İstanbul
- Ferda Balancar, Agos & Hrant Dink Vakfı, İstanbul
- Yavuz Baydar, Sabah Gazetesi Eski Okur Temsilcisi, İstanbul
- Ali Bayramoğlu, Gazeteci, Köşe Yazarı ve Siyasi Yorumcu, Yeni Şafak Gazetesi, İstanbul
- Ayhan Bilgen, Özgür Gündem ve Evrensel Gazetesi Köşe yazarı, Ankara
- Oral Çalışlar, Köşe yazarı, Radikal Gazetesi, İstanbul
- Cansu Çamlıbel, Gazeteci, Hürriyet Gazetesi, İstanbul
- Cengiz Çandar, Gazeteci ve Köşe Yazarı, Radikal Gazetesi,

İstanbul

- Necip Çapraz, Yüksekova Haber Gazetesi, Hakkari
- Vahap Çoşkun, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Görevlisi, Diyarbakır
- Muzaffer Duru, Gazeteci, Mardin
- Esra Elmas, Baş Danışman, Demokratik Gelişim Enstitüsü, İstanbul
- Nur Kırmızıdağ, SETA Vakfı, Ankara
- Selçuk Küpçük, Serbest Gazeteci, Ordu
- Bejan Matur, Şair ve Yazar, İstanbul
- Mahmut Mutman, İstanbul Şehir Üniversitesi Öğretim Görevlisi, İstanbul
- Neslihan Özgüneş, Danışman, Sivil Toplum Kuruluşları için Teknik Destek, İstanbul
- Hande Özhabeş, Proje Koordinatörü, TESEV, İstanbul
- Kadri Salaz, Eski Gazetesi ve TV programcısı, VANGİAD Başkanı, Van
- Feray Salman, İnsan Hakları Ortak Platformu Genel Koordinatörü (İHOP), Ankara
- Ceren Sözeri, Araştırmacı, Galatasaray Üniversitesi, İstanbul
- Aslı Tunç, Medya Bölümü Başkanı, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul
- Bayram Zilan, Jön Kürt Hareketi, Diyarbakır

Uluslararası Katılımcılar

- Owen Bowcott, Hukuki İlişkiler Muhabiri, The Guardian, Londra, Birleşik Krallık
- Ruby Byrnes, Geliştirme Sorumlusu, Demokratik Gelişim Enstitüsü, Londra, Birleşik Krallık
- Dr. Kathleen Cavanaugh, İrlanda İnsan Hakları Merkezi, National University of Ireland, Galway, İrlanda Cumhuriyeti
- David Gorman, İnsani Diyalog için Merkez, İsviçre
- Professor Penny Green, Uluslararası Devlet Suçları İnsiyatifi Direktörü ve Kings College Öğretim Görevlisi, Londra, Birleşik Krallık
- Dr. Edel Hughes, Öğretim Görevlisi, Doğu Londra Üniversitesi, Londra, Birleşik Krallık
- Eleanor Johnson, Program Sorumlusu, Demokratik Gelişim Enstitüsü, Londra, Birleşik Krallık
- Tom Kelly, Network Rail İletişim Direktörü, Londra, Birleşik Krallık
- Judith Sijstermans, Stajyer, Demokratik Gelişim Enstitüsü, Londra, Birleşik Krallık

Ek 2: DPI Yönetim Kurulu ve Uzmanlar Konseyi Üyeleri

Kerim Yıldız (Direktör)

Uluslararası insan hakları hukuku ve azınlık hakları alanında uzmandır. Uluslararası insan hakları mekanizmaları ve uluslararası insancıl hukuk üzerine çok sayıda yazılı yapıtı mevcuttur. Çalışmaları sebebiyle bir dizi ödüle layık görülen Yıldız, 1996 yılında İnsan Hakları İçin Avukatlar Komitesi tarafından insan hakları ve hukukun üstünlüğünü koruma alanında yaptığı çalışmalar sebebiyle verilen ödülün yanısıra, 2005 yılında Sigrid Rausing Vakfı tarafından Yerli toplumlar ve Azınlık Hakları alanında yaptığı çalışmalar için ödüllendirilmiş, 2011 yılında da Gruber Adalet ödülüne layık görülmüştür.

DPI Yönetim Kurulu

Nick Stewart QC (Yönetim Kurulu Başkanı)

Avukat ve Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi (Chancery and Queen's Bench Birimi) İkinci Hakimidir. Geçmişte İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komitesi Başkanlığı (Bar Human Rights Committee of England and Wales) ve Uluslararası Avukatlar Birliği (Union Internationale des Avocats) başkanlığı görevlerinde bulunmuştur.

Prof. Penny Green (Genel Sekreter)

İngilterede kurulu King's College isimli üniversitenin Hukuk Fakültesinin Araştırma ve Doktora Programlarının Başkanlığını yapmaktadır. Aynı zamanda King's College öncülüğünde Harvard Humanitarian Initiative ve the University of Hull ile ortaklaşa kurulan Uluslararası Devlet Suçları İnisyatifinde (ISCI) Başkanlığını yürütmektedir.

Priscilla Hayner

Geçiş Dönemi Adaleti için Uluslararası Merkez (International Center for Transnational Justice) isimli kurumun kurucularından olan Priscilla Hayner, Hakikat Komisyonları, Geçiş Dönemi Adaleti İnsiyatifleri ve Mekanizmaları konusunda dünyanın önde gelen uzman ve yazarlarından biridir. Ford Vakfı, BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği ve daha pek çok kuruluşa danışmanlık yapmaktadır.

Arild Humlen

Avukat ve aynı zamanda Norveç Barosu Hukuk Komitesi direktörüdür. Uluslararası medeni hukuk ve insan hakları gibi yargı alanları üzerine çok sayıda yazısı yayınlanmıştır. Norveç'te ki bir dizi üniveritenin hukuk fakültelerinde dersler vermiştir. Oslo Barosunun Sığınma ve Göçmenlik Hukuku Dava Çalışma Grubu Başkanı olarak yaptığı çalışmalardan dolayı Oslo Barosu Onur Ödülüne layık görülmüştür.

Jacki Muirhead

Cleveland Hukuk Firmasının İş Direktörüdür. Daha önce Counsel's Chambers Limited isimli avukatlık odasında şef katip ve Avukatlar Fakültesinde (Faculty of Advocates) Pazarlama Müdürü olarak çalışmıştır. Geçmişte Batı Galler Barosunda da çalışmıştır.

Prof. David Petrsek

Geçmişte Uluslararası Af Örgütü Eski Genel Sekreterine başdanışmanlık yapan Prof. David Petrsek, Kanada'da kurulu bulunan Ottawa Üniversitesi'nde Uluslararası Siyasal İlişkiler alanında Profesör olarak görev yapmaktadır. Uzun yıllar boyunca İnsan Hakları, İnsani Hukuk ve Uyuşmazlıkların

Çözümü konularında çalışmalar yürüten Prof. Petrasek aynı zamanda bu çalışma alanları üzerine önde gelen bir uzman ve yazardır. 1990-96 yılları arasında Uluslararası Af Örgütü, 1997-98 yılları arasında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, 1998-2002 yılları arasında İnsan Hakları Politikası üzerine Uluslararası Konsey ve 2003-2007 yılları arasında da İnsani Diyalog Merkezinde Politika Bölümü direktörü olarak çalışmıştır.

Antonia Potter Prentice

İnsani durum, kalkınma, barış yapma ve barış inşaaı gibi konular uzmanlık alanlarıdır. Kadın, barış ve güvenlik konularının yanısıra stratejik konularda başta Centre for Humanitarian Dialogue (İnsani Diyalog için Merkez), Avrupa Barışın İnşaaı İrtibat Bürosu (European Peacebuilding Liaison Office), Kadın Barışyapıcılar Küresel Ağı (Global Network of Women Peacemakers), MediatEUr ve Uluslararası Federasyon (Terre des Hommes) gibi kurumlara konsültasyon hizmeti vermektedir.

DPI Uzmanlar Konseyi Üyeleri

Dermot Ahern

Dermot Ahern İrlanda Kurucu Meclisi eski üyesi ve devlet bakanıdır, 20 yıldan fazla süre İrlanda barış sürecinde anahtar bir rol oynamıştır -- bu sürece Belfast Anlaşması ve St. Andrews Anlaşması için yapılan müzakereler de dahildir. AB Konseyi seviyesinde de önemli tecrübeleri olan Ahern, AB Anayasası ve Lizbon Antlaşmalarında da önemli bir arabulucu ve imza sahibi olmuştur. 2005'te, o zamanki Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan Ahern'i kendisi yerine BM Reformu konusunda özel elçi olarak atamıştır. Önceki görevleri arasında

Hükümet Başdanışmanlığı, Aile, Toplum ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İletişim, Denizcilik ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Adalet ve Hukuk Reformu Bakanlığı da vardır. Dermot Ahern aynı zamanda 1993-1997 yılları arasında Britanya-İrlanda Meclisi Arası Kurul eşbaşkanı olarak görevde bulunmuştur.

Prof. Christine Bell

Temel uzmanlık alanları Geçiş Dönemi Adaleti, Barış Müzakereleri, Anayasa Hukuku ve İnsan Hakları olan Kuzey İrlanda'lı hukuk uzmanı Prof. Bell, aynı zamanda bu konularda diplomat, arabulucu ve hukukçulara eğitim vermektedir.

Cengiz Çandar

Kıdemli bir gazeteci ve köşe yazarı olan Çandar özellikle Kürt Sorunu üzerinde uzmanlaşmıştır. Bir dönem savaş muhabirliğide yapmış olan Çandar, Türkiye eski Cumhurbaşkanı merhum Turgut Özal'a özel danışmanlık da yapmıştır.

Yılmaz Ensaroğlu

Halen Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA)'da, Hukuk ve İnsan Hakları Koordinatörü olarak görev yapmaktadır. İnsan Hakları Ortak Platformunun Yönetim Kurulu Üyeliğinin yanısıra, İnsan Hakları Gündemi Derneği ve İnsan Hakları Araştırmaları Derneğinin üyesidir. İnsan Hakları İçin Diyalog Dergisinde Genel Yayın Yönetmenliğini yapmaktadır.

Prof. Mervyn Frost

Halen Londra'da kurulu bulunan King College'in Savaş Çalışmaları bölümünün başkanlığını yapmaktadır. Evvelce Durban'da kurulu bulunan Natal Üniversitesinin Siyaset Bölümünün başkanlığını yapmıştır. Geçmişte Güney Afrika Siyaset Çalışmaları Enstitüsü Başkanlığı görevinde bulunan

Profesör Frost, İnsan Hakları ve Uluslararası İlişkiler, İnsani Müdahale, Dünya Siyasetinde Adalet, Küresel Yönetimin Demokratikleştirilmesi, Yeni Savaşlar Döneminde Adil Savaş Geleneği ve Küreselleşen Dünyada Etik gibi konularda uzman bir isimdir.

Dr. Edel Hughes

East London Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Uluslararası İnsan Hakları Hukuku ve İnsancıl Hukuk alanında uzman olmakla birlikte özellikle İrlanda'da kişisel özgürlükler, Terörle Mücadele Kanunu/Olağanüstü Hal Kanunu, Uluslararası Ceza Hukuku ve Türkiye'de İnsan Hakları ve Türkiyenin Avrupa Birliği'ne giriş süreci konularıyla ilgilenmektedir. Uluslararası Af Örgütünde araştırmacı olarak çalışmış ve Değişim için İnsan Hakları'nın kurucuları arasında yer almıştır.

Dr Salomón Lerner Febres

Peru Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu eski başkanıdır. Peru Katolik Üniversitesi (Pontifical Catholic University of Peru) Demokrasi ve İnsan Hakları Merkezi Başkanlığı görevini sürdürmektedir.

Martin Griffiths

Birleşmiş Milletler eski genel Sekreteri Kofi Annan'a Suriye konusunda baş danışmanlık yapan Martin Griffiths, İnsani Diyalog Merkezi (Centre for Humanitarian Dialogue) isimli kurumun kurucu başkanıdır. İngilterenin diplomasi servisine verdiği hizmetlerin yanısıra sivil toplum kuruluşlarında faaliyet yürütmüştür. Bir dönem Action Aid isimli sivil toplum kuruluşunun başkanlığında yapmıştır. Birleşmiş Milletlerin

Cenevre Ofisinde İnsani Faaliyetler Bölümünde yönetici, Yine BM'nin New York ofisinde Acil Yardım Koordinatörü yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur. Bu görevlerinin yanısıra BM için Büyük Göller (Great Lakes) bölgesinde İnsani Yardım Koordinatörü, Balkanlarda BM Bölgesel Koordinatörü ve BM Genel Sekreteri Asistanlığı görevlerinde de bulunmuştur.

Prof. Ram Manikkalingam

Amsterdam Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde misafir Profesör statüsünde görev yapmaktadır. Sri Lanka devlet başkanına barış süreci için en üst düzey danışmanlık yapmıştır. Uzmanlık alanları arasında Çatışma, Çokkültürlülük, Demokrasi gibi konular bulunan Prof. Ram Manikkalingam, Laksham Kadirgamar Stratejik Çalışmalar ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü'nün kurucu üyesi ve yönetim kurulu üyesidir.

Bejan Matur

Türkiye'nin önde gelen şair ve yazarlarından biridir.2012 yılının başına kadar Zaman gazetesinde yazdığı düzenli köşe yazılarında Kürt siyaseti, Ermeni sorunu, gündelik siyaset, azınlık sorunları, cezaevi yazıları ve kadın sorunu gibi konuları işlemiştir. Yapıtları 17 değişik dile çevrilen Matur çok sayıda edebiyat ödülü sahibidir. Diyarbakır Kültür ve Sanat Vakfı Kurucu Başkanlığı görevinde bulunmuştur.

Jonathan Powell

Britanyalı eski bir diplomat olan Jonathan Powell, Birleşik Krallık Eski Başbakanı Tony Blair döneminde 1997- 2007 yılları arasında Başbakanlık Personel Daire Başkanlığı görevinde bulunmuştur. 1998 yılında imzalanan Hayırlı Cuma anlaşmasına kadar süren

barış görüşmelerinde Birleşik Krallık adına başmüzakereci olarak görev almıştır. Halihazırda Birleşik Krallıkta kurulu bulunan Inter Mediate isimli, devletten bağımsız arabulucuk kurumunun İcra Kurulu Başkanlığını yapmaktadır.

Sir Kieran Prendergast

İngiltere Dışişleri Bakanlığı bünyesinde aralarında Kıbrıs, Türkiye, İsrail, Hollanda, Kenya gibi ülkeler ve ABD'nin New York şehrinin olduğu alanlarda diplomat olarak çalışmıştır. İngiltere'nin Dışişleri ve Milletler Topluluğu Bürosuna (Foreign and Commonwealth Office) başkanlık etmiş, Güney Afrikadaki Apartheid rejimi ve Namibya konuları ile ilgilenmiştir. BM Genel Sekreterliği altında kurulu bulunan Siyasi İşler Bölümüne Barış ve Güvenlik konularında siyasi danışmanlık yapmıştır. BM Genel Sekreterinin Barış ve Güvenlik konulu Yönetim Kurulu toplantılarının düzenleyiciliğini yapmış, Afganistan, Burundi, Kıbrıs, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Doğu Timor gibi bölgelerdeki barış çalışmalarına dahil olmuştur.

Rajesh Rai

1993 yılında İngiltere ve Galler Barosuna kaydolmuştur. İnsan hakları Hukuku, Göçmenlik ve Sığınma hakkı hukuku ile kamu hukuku temel uzmanlık alanlarıdır. Çevre ve çeşitli insani sorunlar üzerine hem Birleşik Krallık hemde dünyanın pekçok yerinde Sivil toplum kuruluşları ve şirketlerle yaptığı çalışmalar aracılığıyla önemli tecrübeler kazanmıştır. HIC isimli Kamerun'da kurulu bulunan Sivil Toplum örgütü ile Uganda'da kurulu Human Energy isimli şirketin kurucusudur. Bir dönem The Joint Council for the Welfare of Immigrants – JCWI – (Göçmenlerin Refahı için Ortak Konsey) isimli kurumun direktörlüğünü yapmıştır. Başta İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komisyonu adına olmak üzere

uluslararası alanda özellikle Avrupa, Asya, Afrika, ABD ve Hindistan'da çok çeşitli hukuki konular üzerine seminer ve dersler vermiştir.

Prof. Naomi Roht-Arriaza

Amerika Birleşik Devletlerinde kurulu bulunan Berkeley Üniversitesi'nde profesör olarak görev yapmaktadır. Geçiş Dönemi Adaleti, İnsan Hakları İhlalleri, Uluslararası Ceza Hukuku ve Küresel Çevre Sorunları gibi konular uzmanlık alanına girmektedir.

Prof. Dr. Mithat Sancar

Ankara Üniversitesi'nde Hukuk Profesörü olarak görev yapan Prof. Sancar'ın temel uzmanlık alanları arasında Anayasal Vatandaşlık ve Geçiş Dönemi Adaleti yer almaktadır. Uzmanlık alanlarında çok sayıda yazılı eseri bulunan Prof. Sancar ayrıca günlük yayınlanan Taraf gazetesinde köşe yazarlığı yapmaktadır.

11 Guilford Street
London WC1N 1DH
United Kingdom

+44 (0)203 206 9939

info@democraticprogress.org

www.democraticprogress.org